

2-9 OCTOBER 2002 TBILISI, GEORGIA

ტრადიციული მრავალხმიანობის
პირველი
საერთაშორისო
სიმპოზიუმი

THE FIRST
INTERNATIONAL
SYMPOSIUM
ON TRADITIONAL POLYPHONY

2-9 OCTOBER 2002 TBILISI, GEORGIA

2-9 ოქტომბერი 2002 თბილისი, საქართველო

ქრისტიანო მრავალხმიანობის
პირველი
საერთაშორისო
სიმპოზიუმი

THE FIRST
INTERNATIONAL
SYMPOSIUM
ON TRADITIONAL POLYPHONY

2-9 OCTOBER 2002 TBILISI, GEORGIA

სიმპოზიუმი ტარდება საქართველოს პრეზიდენტის
ბატონ ედუარდ შევარდნაძის პატრონაჟით

სიმპოზიუმის ორგანიზატორები:

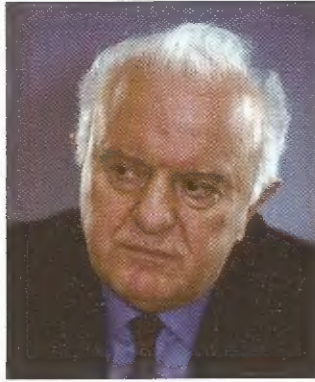
თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია
და ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრი

THE SYMPOSIUM IS HELD UNDER THE PATRONAGE OF
Mr. EDUARD SHEVARDNADZE,
PRESIDENT OF GEORGIA

ORGANIZERS OF THE SYMPOSIUM:
THE V. SARADJISHVILI TBILISI STATE CONSERVATOIRE
& THE INTERNATIONAL CENTRE OF GEORGIAN FOLK SONG

ედუარდ შევარდნაძე

EDUARD SHEVARDNADZE PRESIDENT OF GEORGIA

TO THE PARTICIPANTS OF THE FIRST INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON TRA- DITIONAL POLYPHONY

It gives me great pleasure to send greetings to the participants and organizers of the First International Symposium on Traditional Polyphony. This symposium is taking place because of the efforts of those music scholars who for many years have studied traditional polyphony, and through special conferences dedicated to the problems of polyphony held in Georgia, in 80s-90s have attracted attention of many specialists from different countries of the world.

It is completely natural that the symposium should begin its life in Georgia as it speaks about the world-wide recognition of Georgian singing and chanting. A joyous feature is that alongside prominent foreign and Georgian scientists numerous performers are taking part in the symposium. This will fully acknowledge Georgian folk song as an eternal treasure placed among the greatest belongings of the world civilization.

That is why Georgian polyphonic song has been sent to Galaxy as an ambassador of Georgian and world culture, and why I have agreed to take patronage of this symposium. It gives me pride to say that Georgian polyphonic song expands the borders of Georgia.

I am sure that the First International Symposium on Traditional Polyphony will demonstrate the new facets of this miracle created by people and the level of interest in it will grow as well.

Once again I would like to welcome all admirers of traditional polyphony song and wish them all success.

ტრადიციული მრავალხმიანობის პირველი საერთაშორისო სიმპოზიუმის მონაწილეებს

მოხარული ვარ, რომ საშუალება მეძლევა მივესალმო ტრადიციული მრავალხმიანობის პირველი საერთაშორისო სიმპოზიუმის მონაწილეებსა და ორგანიზატორებს.

ეს სიმპოზიუმი იმ მეცნიერთა მოღვაწეობითაც არის შემზადებული, რომელნიც წლების მანძილზე იკვლევდნენ ტრადიციულ მრავალხმიანობას და მრავალხმიანობისადმი მიძღვნილი იმ კონფერენციებითაც, რომლებიც 80-90-იან წლებში ჩატარდა საქართველოში და უკვე მაშინ მიიზიდა მსოფლიოს მრავალი ქვეყნიდან სხვადასხვა პროფილის მეცნიერები. სრულიად კანონზომიერად მიმაჩნია, რომ სიმპოზიუმი საქართველოში იწყებს თავის ცხოვრებას, ეს ქართული სიმღერა-გალობის საერთაშორისო აღიარებაზე მეტყველებს.

სასიზარულოა, რომ თვალსაჩინო უცხოელ თუ ქართველ მეცნიერებთან ერთად სიმპოზიუმში მონაწილეობენ შემსრულებლები ასევე სხვადასხვა ქვეყნიდან. ეს კიდევ უფრო სრულად შეგვაგრძნობინებს, რომ ქართული მრავალხმიანი სიმღერა ისეთსავე მარადიულ ღირებულებას წარმოადგენს, როგორც მსოფლიო ცივილიზაციის სხვა უდიდესი მონაპოვარნი.

სწორედ ამიტომ გააღწია მან ქართული და მსოფლიო კულტურის დესპანად გალაქტიკაში, სწორედ ამიტომ დაეთანხმე ამ სიმპოზიუმის პატრონაჟზე. საიმამით მინდა ვთქვა: ქართული მრავალხმიანი სიმღერა აფართოებს საქართველოს საზღვრებს.

დარწმუნებული ვარ, ტრადიციული მრავალხმიანობის პირველი საერთაშორისო სიმპოზიუმი ჩვენი ხალხის მიერ შექმნილი ამ საოცრების ახალ კუთხეებს წარმოაჩენს და მისით დაინტერესების მასშტაბებს კიდევ უფრო გაზრდის.

კიდევ ერთხელ მივესალმები ტრადიციული მრავალხმიანი სიმღერის ყველა თაყვანისმცემელს და წარმატებებს გისურვებთ.

მანანა ღოიჯაშვილი

დღეს ქართულ პოლიფონიურ სიმღერას მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში მღერიან, გაიზარდა მისით დაინტერესებულ უცხოელ მეცნიერთა რიცხვიც. ამიტომ სწორედ ახლა განსაკუთრებით აქტუალურად მეჩვენება თბილისში ტრადიციული მრავალხმიანობის პირველი საერთაშორისო სიმპოზიუმის ჩატარება.

მე მივესალმები მის მონაწილეებს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან და გამოეთქვამ იმედს, რომ ეს წარმომადგენლობითი სიმპოზიუმი თავისი ფოლკლორული კონცერტებით გადაიქცევა არა მარტო ქართულ და უცხოელ ეთნომუსიკოლოგთა მეცნიერული აზრის ურთიერთგაზიარების ასპარეზად, არამედ ქართული სასულიერო გალობისა და ხალხური სიმღერის ტრიუმფად.

ჩვენი ოცნებაა საქართველოში დაარსდეს ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრი, რომელიც ხელს შეუწყობს მსოფლიოში გაფანტულ ძალთა მობილიზებას ამ უნიკალური ფენომენის საკვლევად. გარდა ამისა, ეს იქნება ბრწყინვალე შესაძლებლობა კულტურათა დიალოგისა, რომლისკენაც ასე ისწრაფვის დღეს მსოფლიო თანამეგობრობა.

ჩვენ მაღღიერნი ვართ ყველასი, ვინც გამოეხმაურა ჩვენს თაოსნობას და გვეწვია სიმპოზიუმზე. ვიმედოვნებთ, რომ მათ არასოდეს დაავიწყდებათ საქართველოში გატარებული დღეები.

MANANA DOIDJASHVILI

Today Georgian polyphony songs are performed in many countries of the world. A number of foreign scientists who take interest in them has significantly grown. That's why in my opinion holding of the First Tbilisi International Symposium on Traditional polyphony is most actual today. I send my warmest greetings for all participants who have come from different countries of the world.

I sincerely believe that the symposium together with the concerts of folk ensembles will become not only a splendid venue for sharing opinions between Georgian and foreign ethnomusicologists but at the same time it will be the triumph of Georgian folk songs and chants.

Our dream is to establish the International Research Centre of Traditional Polyphony in Georgia. This centre will promote mobilization of all ethnomusicologists involved in researching of this unique phenomenon. Besides this will be a perfect possibility of establishing a dialogue with different cultures of the world.

I express my deep gratitude and great appreciation for those who have supported and encouraged the idea of symposium and arrived in Georgia. I hope they will leave our country taking home kindest memories of the days spent in Georgia.

ანზორ ერქომაიშვილი

ქართულ ხალხურ სიმღერას თავისი განვითარებული პოლიფონიით განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს მსოფლიო მუსიკალურ ფოლკლორში. ამის დასტურად ისიც კმარა, რომ *UNESCO* 2001 წლის 18 მაისს იგი მსოფლიოს არამატერიალური კულტურული საგანძურის შედეგად აღიარა.

ქართული ტრადიციული პოლიფონია დღითი დღე უფრო პოპულარული ხდება. მრავალ ქვეყანაში შეიქმნა გუნდები, რომლებიც ქართულად მღერიან. ისინი ხშირად ჩამოდიან საქართველოში, აქ სწავლობენ ჩვენს სიმღერებს, ყოფას, ადათ-წესებს, შემდეგ კი მთელს მსოფლიოში პოპულარიზაციას უწყვენ მას. ბევრი ასეთი გუნდი დღეს ჩვენი სტუმარია. მსოფლიოს მრავალი ქვეყნიდან ასევე ბევრი მეცნიერი ჩამოვიდა სიმპოზიუმში მონაწილეობის მისაღებად. მადლობა მათ. მადლობა სიმპოზიუმის ყველა მონაწილეს.

საქართველოში მრავალხმიანობისადმი მიძღვნილი ბევრი კონფერენცია ჩატარებულა. მაგრამ ეს სიმპოზიუმი პირველია, რომელსაც თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია და ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრი ერთად აწყობს. მას საქართველოში მსოფლიო პოლიფონიის კვლევის ცენტრის დაფუძნება უნდა მოჰყვეს.

მე მინდა თავყანი ვცე ჩვენს წინაპრებს, შესანიშნავ მომღერლებს, რომელთაც ჩვენამდე მოიტანეს ეს იშვიათი საგანძური. ისინი ვერ მოესწრენ ქართული ხალხური სიმღერის ესოდენ დიდ აღიარებას, თუმცა იცოდნენ, რომ იგი ოდესმე მსოფლიოში დაიქუხებდა. სამარადისო დიდება მათ ხსოვნას.

მადლობა ყველას, ვინც ხელი შეგვიწყო და დაგვეხმარა სიმპოზიუმის ჩატარებაში.

Georgian folk song with its developed polyphony takes a particular place in the world music folklore. The fact that UNESCO has proclaimed Georgian polyphonic song a masterpiece of oral and intangible heritage of humanity /18 May, 2001/ is the eloquent confirm of it.

Georgian traditional polyphony becomes more and more popular from day to day. The choirs singing Georgian songs are founded in many countries. They often come to Georgia in order to learn our songs, life, customs. Then they popularize them all over the world.

Many such choirs are guests of our symposium. I would like to express them deep gratitude. Many distinguished scholars from different countries of the world have come to participate in the symposium. My warmest and sincerest greetings and thanks to all of them. I take great pleasure in expressing my warmest thanks to all participants of the symposium.

Many conferences dedicated to polyphony have been held in Georgia. But this symposium is the first forum organized by Tbilisi State Conservatoire together with the International Centre of Folk Song. It must be resulted in foundation of International Research Centre of Polyphonic Music.

I would like to take this opportunity to pay tribute to our ancestors, brilliant singers, who have preserved this unique heritage for us. They haven't witnessed such great appreciation of Georgian folk song, though they clearly realized that one day it would celebrate its triumph.

Everlasting glory to their memory!

I am particularly grateful to all those whose support and assistance made possible holding this symposium.

რუსუდან წურჭუმია

მრავალხმიანობის კვლევის ტრადიცია საქართველოში

ქართული ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევას საფუძველი XIX საუკუნის მეორე ნახევარში ჩაეყარა, როცა ქართველმა მოღვაწეებმა დაიწყეს პირველი ნარკვევების გამოქვეყნება ქართულ სასულიერო გალობასა (ძველი პროფესიული მუსიკა) და ხალხურ სიმღერაზე. მეცნიერული ფოლკლორისტიკის ფუძემდებლად ღმირტი არაყიშვილია აღიარებული, რომელმაც უკვე XX საუკუნის დასაწყისში მრავალი საინტერესო მოსაზრება გამოთქვა ქართული მუსიკალური აზროვნების ორიგინალობაზე, მისი არატემპერირებული ბუნებისა და მუსიკალური სისტემის კვარტა-კვინტური ორიენტაციის შესახებ.

ამავე პერიოდში დაიწყო უცხოელ მკვლევართა დაინტერესება ქართული ტრადიციული მრავალხმიანობით. ზ. ნადელის ცნობილი გამოკვლევა "ქართული სიმღერები" სანოტო მაგალითებით (1933) უცხოეთში გამოცემული პირველი ფუნდამენტური შრომაა, რომელშიც სხვათაგან ერთად დასაბუთებულია ქართული მრავალხმიანობის ადგილობრივი წარმოშობა.

გასული საუკუნის 20-იანი წლებიდან საქართველოში საბჭოური რეჟიმის დამკვიდრებამ საეკლესიო მუსიკის, როგორც ეროვნული მუსიკალური ცნობიერების განუყოფელი ნაწილის კვლევა შეწყვიტა. მაგრამ გრძელდებოდა ტრადიციული ხალხური მუსიკის ინტენსიური შესწავლა. ამ საქმეში ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანეს ივ. ჯავახიშვილმა, გ. ჩხიკვაძემ, შ. ასლანიშვილმა, ვ. ახობაძემ, ო. ჩიჯავაძემ, კ. როსებაშვილმა, მ. ჟორდანიამ, ე. ჭოხონელიძემ, ი. ჟორდანიამ, ე. გარანაძემ და სხვებმა.

1980-იანი წლებიდან საქართველოში ასპარეზზე გამოდის ახალგაზრდა ეთნომუსიკოლოგთა მთელი თაობა, რომელიც აქტიურად იწყებს ქართული საერო და სასულიერო მრავალხმიანობის კომპლექსურ კვლევას. პარალელურად გაიზარდა ინტერესი შედარებითი ეთნომუსიკოლოგიისადმი. ამ კვლევის შედეგებმა თავი იჩინეს ტრადიციული მრავალხმიანობისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო კონფერენციებზე, რომლებიც ბორჯომსა და თბილისში იმართებოდა. 1990-იანი წლებში ქვეყანაში შექმნილმა მძიმე პოლიტიკურმა და სოციალურმა ვითარებამ ეს პრაქტიკა მოშალა და მისი აღდგენა, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის დიდი ძალისხმევით 1998 წელს მოხერხდა. მეორე საერთაშორისო კონფერენცია სოროსის ფონდის დახმარებით შედგა 2000 წელს. გამოცემულია ყველა კონფერენციის მასალები, უკანასკნელი წლებისა – ქართულ-ინგლისურ ენებზე.

RUSUDAN TSURTSUMIA

THE TRADITION OF POLYPHONY RESEARCH IN GEORGIA

The first essays of Georgian scholars on Georgian Chanting (old professional music) and folk songs published in the second half of the 19th century have laid the foundation of research of Georgian traditional polyphony. Dimitri Arakishvili is considered to be the founder of scientific folkloristics in Georgia. In the beginning of the 20th century he expressed a number of interesting ideas about the originality of Georgian musical thinking, its non-tempered nature and the fourth-fifth orientation of musical system.

During the same period the foreign musicologists became interested in Georgian traditional polyphony. Z. Nadel's well-known research "Georgian Songs" with music examples (1933) is the first fundamental work published abroad. Alongside other problems the author has proved the local origin of Georgian polyphony.

The establishing of the Soviet Regime in Georgia in 20s of the last century stopped the investigation of sacred music as an inseparable part of national musical conception, but the intensive study of traditional folk music still continued. The inestimable contribution in this sphere belongs to such prominent Georgian scientists as: I. Djavakhishvili, G. Chkhikvadze, Sh. Aslanishvili, V. Jordania, E. Chokhonelidze, J. Jordania, E. Garakanidze and others.

The 80s witnessed the appearance of the whole generation of young Georgian ethnomusicologists, who actively started the complex study of Georgian secular and sacred music. Simultaneously the growth of interest in Comparative Ethnomusicology has been noted. The results of their researches were demonstrated at the international conferences on traditional polyphony held in Tbilisi and Borjomi.

The difficult political and social situation formed in 90s annihilated that tradition which was restored only in 1998 on the basis of the Tbilisi State Conservatoire. The Second International

ეს იყო თანმიმდევრული სეგლა ტრადიციული მრავალხმიანობის პირველი საერთაშორისო სიმპოზიუმი საკენ, რომელმაც ერთი მხრივ, უნდა შეაჯამოს ქართული ეთნომუსიკოლოგიის განვითარების საუკუნოვანი გზა და, მეორე მხრივ, დაიწყო მსოფლიო მრავალხმიანობის კონტექსტში ქართული მრავალხმიანობის კვლევის ახალი ეტაპი.

Conference was held in 2000 with the support and assistance of the Soros Foundation. The materials of all conferences have been published as to the last ones - they were issued in Georgian-English languages.

It was a successive way to the First International Symposium in Traditional Polyphony, which on one hand must summarize a centenary history of development of Georgia Ethnomusicology and commence a new stage of researching Georgian Polyphony in the context of world polyphony on the other.

„ბოლო დროის ჩემი ერთ-ერთი უძლიერესი მუსიკალური შთაბეჭდილება შონბერგის „იაკობის კიბე“ და ქართული ხალხური პოლიფონიური სიმღერის ჩანაწერებია .... მუსიკის აქტიური შესრულების ეს ტრადიცია, სათავეს უძველესი დროიდან რომ იღებს, შესანიშნავი მიგნებაა, რომელიც შესრულებისათვის გაცილებით უფრო მეტს იძლევა, ვიდრე თანამედროვე მუსიკის ყველა მონაპოვარი... იოფლი, რომელსაც საქართველოში „კრიმანჭულს“ ეძახიან, საუკეთესოა მათ შორის, რაც კი ოდესმე მომისმენია“

იგორ სტრავინსკი

“One derives a highly significant musical impression from Arnold Schonberg’s “Jacobite” and the recordings of Georgian polyphonic folk singing. This is a tradition of active execution of music which has roots in the remote past; it is also a splendid discovery that is capable of enriching the performing art more than all the acquisitions of modern music... The yodle, known as “krimanchuli” in Georgia, was the best I ever heard”

Igor Stravinsky

„მე მუსიკოსი ვარ, მრავალი ხალხის სიმღერა მომისმენია, მაგრამ ასეთ მშვენიერებას არსად შევხვედრივარ“

რომენ როლანი

“I am a musician, I have heard a great number of folk songs, but I have nowhere met such fascination”

Romain Rolland

„ხალხური მრავალხმიანობა აცვიფრებს და ქედს ახრევენებს ადამიანს ქართველი ხალხის მუსიკალური გენიის წინაშე“

ბორის ასაფიევი

“Folk polyphony surprises and makes bow one’s head before the musical genius of Georgian people”

Boris Asafiev

„საქართველო მსოფლიო ხალხური მუსიკის დედაქალაქია. შესაძლოა, ქართული პოლიფონია არა მარტო ევროპული, არამედ მსოფლიო პოლიფონიის სათავეცაა“

ალან ლომაქი

“Georgia is the capital of world folk music. Perhaps, Georgian polyphony is not only the source of European but of world polyphony as well”

Allan Lomax

The United Nations Educational,
Scientific and Cultural Organization

hereby proclaims

Georgian Polyphonic Singing
- Georgia -

a Masterpiece
of the Oral and Intangible
Heritage of Humanity

松浦 見一郎

Kotchiro Matsura
Director-General

Paris, 18 May 2001

გაერთიანებული
ერების
განათლების,
მეცნიერებისა
და კულტურის
ორგანიზაცია
აცხადებს

ქართულ მრავალხმიან სიმღერას
- საქართველო -

კაცობრიობის ზეპირსიტყვიერი ხელთუქმნელი მემკვიდრეობის შედეგად

კოიშირო მატცუურა
გენერალური დირექტორი

(პარიზი, 18 მაისი, 2001)

სიმპოზიუმის საორგანიზაციო კომიტეტი

საორგანიზაციო კომიტეტის თანათავმჯდომარეები:

პროფ. **მანანა დოიჯაშვილი**, თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახელმწიფო კონსერვატორიის რექტორი
ბ-ნი **ნიკო ლეკიშვილი**, ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის სამეთვალყურეო
საბჭოს თავმჯდომარე

პროფ. **ანზორ ერქომაიშვილი**, ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის გამგეობის
თავმჯდომარე

სიმპოზიუმის სამეცნიერო პროგრამის ხელმძღვანელები:

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, პროფ. **რუსუდან წურჭუშია**, პროფ. **ევსევი ჯოხონელიძე**

სიმპოზიუმის საზღვარგარეთული ცენტრი

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, პროფ. **იოსებ ჟორდანია** (მელბურნი, ავსტრალია)

საორგანიზაციო ბიურო:

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი **ია ხურციძე**, ქეთევან ბაქრაძე

საკონცერტო პროგრამის კოორდინატორები:

მაია კაჭკაჭიშვილი, **კარლ ლინიქი**

სამუშაო ჯგუფი:

თამარ ქურდაშვილი მთარგმნელ-რეფერენტი, ქეთევან ნაცვლიშვილი, ბადრი ჩიქობავა

SYMPOSIUM ORGANIZING COMMITTEE

CHAIRS OF ORGANIZING COMMITTEE:

Prof. **MANANA DOIDJASHVILI**, Rector of the V. Saradjishvili Tbilisi State Conservatoire

Mr. **NIKO LEKISHVILI**, Head of Trustee's Council of International Centre of Georgian Folk Song

Prof. **ANZOR ERKOMAISHVILI**, Head of Board of the International Centre of Georgian Folk Song

CHAIRS OF SYMPOSIUM SCIENTIFIC PROGRAMME:

Dr. Prof. **RUSUDAN TSURTSUMIA**, Prof. **EVSEVI CHOKHONELIDZE**

FOREIGN CENTRE OF SYMPOSIUM

Dr. Prof. **JOSEPH JORDANIA** (Melbourne, Australia)

ORGANIZING BUREAU OF SYMPOSIUM:

Mrs. **IA KHURTSIDZE** Ph.D., Mrs. **KETEVAN BAKRADZE**

CONCERT COORDINATORS:

Mrs. **MAIA KACHKACHISHVILI**, Mr. **CARL LINICH**

WORKING GROUP:

Mrs. **TAMAR KURDASHVILI** Translator-Referent, Ms. **KATE NATSVLISHVILI**, Mr. **BADRI CHIKOBAVA**

2	ოქტომბერი, ოთხშაბათი	სიმკოზიუმის ბახსნა	19 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
3	ოქტომბერი, ხუთშაბათი	სამეცნიერო სესია	10 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
		ფოლკლორული კონცერტები	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ კონსერვატორიის მცირე ღარბაზი
			17 ³⁰ მთავარსაბჭოში მუზეუმი დია ცის ძეგლ
4	ოქტომბერი, პარასკევი	სამეცნიერო სესია	10 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ კონსერვატორიის საკონსერვაციო ღარბაზი
		ფოლკლორული კონცერტები	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ კონსერვატორიის მცირე ღარბაზი
			19 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
5	ოქტომბერი, შაბათი	კულტურული პროგრამა	
6	ოქტომბერი, კვირა		
7	ოქტომბერი, ორშაბათი	სამეცნიერო სესია	10 ⁰⁰ - 14 ⁰⁰ კონსერვატორიის საკონსერვაციო ღარბაზი
		მრავალმიმართული	15 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ კონსერვატორიის საკონსერვაციო ღარბაზი
		ფოლკლორული კონცერტები	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ კონსერვატორიის მცირე ღარბაზი
8	ოქტომბერი, სამშაბათი		19 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი
		სამეცნიერო სესია	10 ⁰⁰ - 14 ³⁰ კონსერვატორიის საკონსერვაციო ღარბაზი
		მრავალმიმართული	15 ³⁰ - 17 ³⁰ კონსერვატორიის საკონსერვაციო ღარბაზი
		ფოლკლორული კონცერტი	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ კონსერვატორიის მცირე ღარბაზი
		სიმკოზიუმის დახურვა	19 ⁰⁰ კონსერვატორიის დიდი ღარბაზი

PROGRAM

2	OCTOBER, WEDNESDAY	OPENING OF THE SYMPOSIUM	19 ⁰⁰ BIG HALL OF THE CONSERVATOIRE
3	OCTOBER, THURSDAY	SCIENTIFIC SESSION	10 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
		FOLK CONCERTS	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE
			17 ³⁰ ETHNOGRAPHIC MUSEUM
4	OCTOBER, FRIDAY	SCIENTIFIC SESSION	10 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
		FOLK CONCERTS	13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE
			19 ⁰⁰ GREAT HALL OF THE CONSERVATOIRE
5	OCTOBER, SATURDAY	CULTURAL PROGRAM	
6	OCTOBER, SUNDAY		
7	OCTOBER, MONDAY	SCIENTIFIC SESSION	10 ⁰⁰ - 14 ⁰⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
		ROUND TABLE	15 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
			13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE
		FOLK CONCERTS	19 ⁰⁰ GREAT HALL OF THE CONSERVATOIRE
8	OCTOBER, TUESDAY	SCIENTIFIC SESSION	10 ⁰⁰ - 14 ³⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
		ROUND TABLE	15 ³⁰ - 17 ³⁰ CONFERENCE HALL OF THE CONSERVATOIRE
			13 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰ RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE
		FOLK CONCERTS	19 ⁰⁰ GREAT HALL OF THE CONSERVATOIRE
		CLOSING OF THE SYMPOSIUM	

მონაწილეები		PARTICIPANTS	
ავსტრალია	ქრისტოფ მაუბახი იოსებ ჟორდანია ნინო ციციშვილი	AUSTRALIA	CHRISTOPH MAUBACH JOSEPH JORDANIA NINO TSITSISHVILI
ავსტრია	ფრანც ფრიდერმაიერი	AUSTRIA	FRANZ FOEDERMAYR
აშშ	სტივენ ბრაუნ სტიუარტ ბელმეირი იზალი ზემცოვსკი ტიმოთი რაისი დითერ ქრისტენსენი ჯეიმს ვუბერმანი სიუზან ციგლერი მაიკლ გლუმი რინარდ ბაუ (უელსი) ჯორჯ მილზი (უელსი)	FRANCE	SIMHA AROM FRANKLIN KANE TRAN QUANG HAI MANANA ANDRIADZE TAMAR CHKHEIDZE EVSEVI CHOKHONELIDZE MALKHAZ ERKVANIDZE TAMAZ GABISONIA VLADIMER GOGOTISHVILI NINO KALANDADZE-MAKHARADZE
ბერმანია	ანდა ბეიტანე	GERMANY	MARIAM OSITASHVILI MANANA SHILAKADZE DAVID SHUGHLIASHVILI NINA SHELIDZE RUSUDAN TSURTSUMIA NINO PIRTSKHALAVA NATO ZUMBADZE SUSANNE ZIEGLER
დიდი ბრიტანეთი	ვერონიკა გროზედ მარინა კვიზინადე სალვა ელ-შავან კასტელ-ბრანკო ნაილია ალმევა იოჰან ვესტმან სილვი ბოლე ჯემპ თომას ჰაუსერმან მიხაელ ბლომ რიჩარდ გოუ (Wales) იოან მილს (Wales)	LATVIA	ANDREA BEITANE
ლატვია	მარინა კავტარადე	POLAND	WERONIKA GROZDEW
პოლონეთი	მარინა კვიზინადე	PORTUGAL	SALWA EL SHAWAN CASTELO-BRANCO
პორტუგალია	მაკა კარდჯიანი	RUSSIA	NAILIA ALMEEVA
რუსეთი	ნინო მაისურადე	SWEDEN	JOHAN WESTMAN
საფრანგეთი	ტამარ მესხი კეტევან ნაკაშიძე კეტევან ნიკოლადე ეკა ონიანი	SWITZERLAND	SYLVIE BOLLE ZEMP THOMAS HAUSERMANN MICHAEL BLOOM RICHARD GOUGH (Wales) JOAN MILLS (Wales)
სამხრეთი	მარინა კავტარადე მარინა კვიზინადე ნინო მაისურადე ტამარ მესხი კეტევან ნაკაშიძე კეტევან ნიკოლადე ეკა ონიანი	UK	DIETER CHRISTENSEN STUART GELZER TIMOTHY RICE JANE SUGARMAN IZALY ZEMTSOVSKY
საქართველო	მარინა კავტარადე მარინა კვიზინადე ნინო მაისურადე ტამარ მესხი კეტევან ნაკაშიძე კეტევან ნიკოლადე ეკა ონიანი	UKRAINE	OLENA SHEVCHUK STEVEN BROWN
უკრაინა	ოლენა შევჩუკ	USA	DIETER CHRISTENSEN STUART GELZER TIMOTHY RICE JANE SUGARMAN IZALY ZEMTSOVSKY
შვეიცარია	სტიუარტ ბელმეირი		
შვედეთი	ტიმოთი რაისი		

ნაილია ალმეევა
რუსეთი

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი, ეთნომუსიკოლოგი და ფოლკლორისტი, რუსეთის ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის (სანქტ-პეტერბურგი) მეცნიერთანამშრომელი, რუსეთის კომპოზიტორთა კავშირის წევრი. დაამთავრა ყაზანის კონსერვატორია თათართა ეთნომუსიკოლოგიის სპეციალობით (1979 წ.). 1986 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია – „მონათლული თათრების სასიმღერო კულტურა: უჩინო სისტემა და მრავალხმიანობა“. 1984-1994 წლებში იყო თათარსტანის სამეცნიერო აკადემიის მეცნიერთანამშრომელი. ყაზანის კონსერვატორიაში მიჰყავს სალექციო კურსები ვოლგის რეგიონის ეთნიკური ჯგუფების, ასევე აზიის, აფრიკის, ავსტრალიის, ამერიკის ზეპირი ტრადიციის მუსიკის შესახებ. მისი საველე და კვლევითი მოღვაწეობა და ძირითადი პუბლიკაციები დაკავშირებულია მონათლული თათრების, ჩუვაშების და მარიელების სასიმღერო კულტურასთან.

მრავალხმიანობა – ვოლგა-კამის რეგიონის მუსიკალური კულტურის სამართო სურათის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტი

მრავალხმიანობა არის ვოლგა-კამის რეგიონის ერთ-ერთი ეთნომუსიკოლოგიური სიმბოლო. ეს რეგიონი წარმოდგენილია, როგორც თურქულ-ფინურ-უგართულ ენებზე მოლაპარაკე ეთნიკური ჯგუფების კონგლომერატი. მისი ტრადიციული კულტურის საფუძვლად მინეულია სასოფლო თემი, ხოლო ეთნიკური ჯგუფების გამაერთიანებლად – მათი გაქრისტიანება. ყურადღება გამახვილდეს კვლევაზე აქ გავრცელებულ მრავალხმიანობის ფორმებზე.

NAILIA ALMEEVA

RUSSIA

Ph.D., ethnomusicologist and folklorist, a scientific researcher at the Russian Institute for History of Arts / St. Petersburg/, a member of the Union of Russian Composers. She is a graduate of the Kazan Conservatory /Tatarstan/, in speciality "Tatar Ethnomusicology", 1979. In 1986 she received her Ph.D. on "The Song Culture of Christened Tatars: Genre System and Part-Singing". In 1984-1994 she worked as a scientific researcher at the Science Academy of Tatarstan. She conducts lectures in courses "Oral Traditional Music of Volga Region Peoples" and "Oral Traditional Music of Asia, Africa, Australia, America" at the Kazan Conservatory. Her ethnomusicological field research and principal publications are connected with song culture of Christened Tatars, Chuvashes and Maries.

PART-SINGING – AN IMPORTANT ELEMENT OF THE OVERALL PICTURE OF THE MUSICAL CULTURE OF THE VOLGA-KAMA REGION

Polyphony is one of the ethnomusicological symbols of the Volga-Kama Region. The Volga-Kama Region is presented as the conglomerate of peoples talking on Turkish and Finno-Ugric languages. A village "obschchina" /community/ is the centre of traditional culture for all the peoples of this region. Christianity actually serves as a factor of uniting of these ethnic groups. The attention has been focused on the polyphonic forms widely spread in this region.

მანანა ანდრიამე
საქართველო

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის მუსიკის თეორიის კათედრის პროფესორი, კონსერვატორიის პრორექტორი სახელმწიფო დარგში, ძველი ქართული პროფესიული მუსიკის შემსწავლელი ჯგუფის ხელმძღვანელი, საქართველოს საპატრიარქოს გალობის ცენტრის წევრი. მისი სამეცნიერო მუშაობის პრიორიტეტებია – ქართული სასულიერო მუსიკის ნევრური სისტემა და საგალობლების უარეზი დიიტურგიაკულ და სანოტო ხელნაწერებში გამოქვეყნებული აქვს ნაშრომები, როგორც საქართველოში, ისე მის ფარგლებს გარეთ. სისტემატურად მონაწილეობს სასულიერო მუსიკის პრობლემებისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებში.

ქართული გალობის ზრელები

(თანაავტორი (თანაავტორი) მანანა ანდრიამე)

მოხსენება ეძღვნება ქართულ მრავალხმიან გალობაში არსებულ მუსიკალური დამწერლობის ვერბალურ სისტემას სახელწოდებით „ტრელი და ტრელთა გვარნი“. შემოთავაზებულია ამ სისტემით ფიქსირებული XVIII – XIX ს. ს. პიმნოგრაფიული და სანოტო კრებულების ანალიზი. დაზუსტებულია „ტრელთა გვართაგან“ რამდენიმე მნიშვნელობა.

MANANA ANDRIADZE

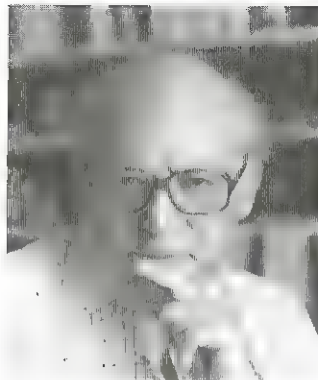
GEORGIA

Doctor of Arts, Professor of the Chair of Music Theory at the Tbilisi State Conservatoire, Prorector in Studies at the same conservatoire, supervisor of the scientific group researching the old Georgian professional music, a member of the Chanting Centre at the Georgian Patriarchate. Her scientific priorities are – neumatic system of the Georgian sacred music and hymn genres in liturgical and notated manuscripts. She is the author of works published both in Georgia and abroad. She is a regular participant of international conferences dedicated to the problems of sacred music.

SYSTEM OF “CHRELI” IN GEORGIAN SACRED MUSIC

(co-author TAMAR CHKHEIDZE)

The paper is dedicated to the verbal system of musical notation called “Chreli da Chrelta Gvarni” existed in Georgian polyphonic sacred music. The analysis of hymnographic and transcription collections of XVIII-XIX centuries fixed in this system has been made. The meanings of several “Chrelta Gvami” have been specified.

სიმჰა არომი
საფრანგეთი

სორბონის უნივერსიტეტის დოქტორი, სამეცნიერო კვლევის ეროვნული ცენტრის (CNRS) საპატიო სამეცნიერო დირექტორი. ცენტრალურ აფრიკაში ხანგრძლივი მუშაობისას მან შეიმუშავა ინტერაქტიული ჩაწერის მეთოდები, რომლებიც ზეპირი ტრადიციის ნებისმიერი მრავალხმიანი მუსიკის ტრანსკრიპციისა და ანალიზის საშუალებას იძლევა. ამისათვის იგი დაჯილდოვდა სამეცნიერო კვლევის ეროვნული ცენტრის ვერცხლის მედლით. გამოქვეყნებული აქვს რამდენიმე წიგნი, მრავალი სამეცნიერო სტატია, ოცდაათამდე ჩანაწერი და ფილმი. მისმა ნაშრომმა – „აფრიკული მრავალხმიანობა და პოლირიტმია“ (Cambridge University Press, 1991 წ.) მოიპოვა აშშ-ს პრესტიჟული ჯილდო „ASCAP Deems Taylor Award“.

ჩაწერის სხვადასხვა ტექნიკური საშუალებების (Play-Back და Multi-Track) გამოყენება ზეპირი ტრადიციის მრავალხმიანობის შესწავლისას

ზეპირი ტრადიციის ნებისმიერი მრავალხმიანი ნიმუშის ტრანსკრიპციის ძირითადი სირთულე იმაშია, 1) თუ რას ასრულებს მისი თითოეული ხმა და 2) როგორაა ის შერწყმული დანარჩენ ხმებთან. ნაშრომში ნაჩვენებია, როგორ შეიძლება ამ სიძნელეთა გადალახვა ჩაწერის სხვადასხვა ტექნიკური საშუალებების (Play-Back და Multi-Track) გამოყენებით.

SIMHA AROM

FRANCE

Docteur d'État from the Sorbonne, Emeritus Director of Research at the Centre National de la Recherche Scientifique /CNRS/. During his long work in Central Africa, he developed interactive recording methods that allows the transcription and analysis of any oral polyphonic music. For this achievement, he was awarded the Silver Medal of the CNRS. Prof. Arom has published several books, numerous scientific papers and some thirty records and films. His study "African Polyphony and Polyrhythm" /Cambridge University Press, 1991/ won the US prestigious "ASCAP Deems Taylor Award".

THE USE OF PLAY-BACK AND MULTI-TRACK RECORDING TECHNIQUES IN THE STUDY OF ORAL POLYPHONIES

The main difficulty in the transcription of any complex polyphonic piece of oral tradition is - to grasp what each of its parts is exactly performing and the way of its interweaving with all other parts. The paper will present the play-back and multi-track recording techniques which make it possible to overcome these difficulties.

ანდა ბეიტანე ლატვია

ეთნომუსიკოლოგი, ხელოვნების მაგისტრი, რიგის მასწავლებელთა დახელოვნებისა და საგანმანათლებლო მენეჯმენტის აკადემიის მუსიკის ისტორიის, თეორიისა და მეთოდოლოგიის განყოფილების უფროსი და ი. ვიტოლსის სახელობის ლატვიის მუსიკალური აკადემიის მუსიკის თეორიისა და ტრადიციული მუსიკის პედაგოგი. გარდა ამისა, იგი დაკავებულია ლატვიური ტრადიციული მუსიკის დოკუმენტირებითა და კვლევით. ამჟამად მუშაობს სადოქტორო ნაშრომზე – „გვიანი პოლიფონიური ფორმები ლატვიურ ტრადიციულ მუსიკაში“. კითხულობს ლექციებს ლატვიურ ტრადიციულ მუსიკაში და მონაწილეობას იღებს ტრადიციული მუსიკისა და განათლების საკითხებისადმი მიძღვნილ სამეცნიერო კონფერენციებში იგი ასევე დაკავებულია ლატვიის ხალხური ხელოვნების გროვნული ცენტრის ფოლკლორის საბჭოში.

ვოკალური მრავალხმიანობა მაღალი თანხმელები ხმით ლატვიურ ტრადიციულ მუსიკაში

ლატვიურ ტრადიციულ მუსიკაში არსებობს ვოკალური მრავალხმიანობის როგორც ძველი, ისე შედარებით ახალი წყაროები. ყველაზე მეტად ცნობილი და შესწავლილი ბურდონული მრავალხმიანობაა, თუმცა გვხვდება ვოკალური მრავალხმიანობის მრავალი საინტერესო ფორმა, რომელთაგან ზოგიერთი აღმოჩენილი იყო 90-იან წლებში ლატვიის აღმოსავლეთ რეგიონში ერთ-ერთი მათგანია ვოკალური მრავალხმიანობა მაღალი თანხმელები ხმით.

ANDA BEITANE

LATVIA

Ethnomusicologist, Master of Arts, Head of Department for History, Theory and Methodology of Music at Riga Teacher Training and Educational Management Academy. She is also a lecturer of the theory of music and traditional music at Jazeps Vitols Latvian Music Academy. Besides the work in both higher educational establishments, she is also occupied with documentation and research of traditional music. She is currently working on her thesis "The Latest Polyphonic Forms in the Latvian Traditional Music". Anda Beitane gives lectures on the Latvian traditional music and participates in scientific conferences on the issues of traditional music and education. She is also busy working in the Board of Folklore, National Folk Art Centre of Latvia.

VOCAL POLYPHONY WITH A HIGHER ACCOMPANYING VOICE IN LATVIAN TRADITIONAL MUSIC

One can find both older and more recent sources of vocal polyphony in Latvian traditional music. Until now, among the most researched and well known forms is the drone. However, a variety of interesting vocal polyphonies exist in Latvian traditional music, some of which have been discovered comparatively recently – in the 1990's in Latvia's Eastern region. One of these forms is vocal polyphony with a higher accompanying voice.

მაიკლ ბლუმი
დიდი ბრიტანეთი

მღერის ლონდონის ქართულ გუნდში „მასპინძელი“ და წარმოადგენს ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრს გაერთიანებულ სამეფოში. ქართული სიმღერა პირველად მოისმინა 1988 წელს, მაგრამ მისი სერიოზული შესწავლა დაიწყო 1995 წლიდან, დიდ ბრიტანეთში ედიშერ გარაყანიძესა და იოსებ ჟორდანიასთან შეხვედრის შემდეგ. 1995-1997 წლებში ესწრებოდა ედიშერ გარაყანიძის სემინარებს. მისი ტრაგიკული სიკვდილის შემდეგ, ბრიტანეთში ედიშერ გარაყანიძის მიერ დაწყებული საქმის გასაგრძელებლად, დააარსა „Georgian Harmony Association“. ამ ორგანიზაციამ დიდ ბრიტანეთში მიიწვია ქართული სიმღერის რამდენიმე მასწავლებელი და ქართული გუნდები, მათ შორის ედიშერის მიერ დაარსებული „მთიები“ და „ამერ-იმერი“.

ქართული სიმღერა დიდ ბრიტანეთში – სიამოვნება და ხაზანბი

მოხსენებაში მიმოხილულია ქართული ტრადიციული სიმღერისადმი ბრიტანელთა ინტერესის ისტორია და დასავლეთში მისი პოპულარობის მიზეზები. განხილულია ქართულ სიმღერასთან დაკავშირებული სხვადასხვა პრობლემა (მუსიკალური, ლინგვისტური და სემანტიკური, კულტურული, რელიგიური) და ამჟამინდელი სიტუაცია (აუთენტურობის დაცვა თანამედროვე განვითარების საპირისპიროდ). საუბარია იმაზე, თუ რა დაკარგა და შეიძინა ქართულმა მრავალხმიანობამ დიდ ბრიტანეთში მოცემული მომავლის პროგნოზი, ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის როლის გათვალისწინებით.

MICHAEL BLOOM

UK

Sings in the London Georgian Choir “Maspidze-li” and is the United Kingdom representative of the International Centre for Georgian Folk Song. He first heard Georgian singing when on a visit to Tbilisi in 1988, but was not until 1995 when Edisher Garakanidze and Joseph Jordania made a visit to Britain, that he began to study it seriously. Between then and 1997 he attended many of Edisher's workshops. Following Edisher's tragic death in 1998 he founded the Georgian Harmony Association to ensure that Edisher's work in Britain would continue, and this organisation has involved in several visits by Georgian choirs and music teachers including Edisher's own choirs “Mtchbi” and “Amer-Imeri”.

GEORGIAN SINGING IN THE UNITED KINGDOM- JOYS AND PITFALLS

The paper studies history and growth of interest towards Georgian traditional singing in the UK. The reasons for its popularity in the West have been suggested. The problems connected with Georgian singing have been encountered - musical, linguistic and semantic, cultural and religious. Current situation has been taken into account, viz.: preservation of authenticity, versus -modern creative developments. What has been lost and gained in the process of bringing Georgian polyphony to the UK? Prognosis for the future, including the role of the ICGFS.

სტივენ ბრაუნი

აშშ

ტეხასის უნივერსიტეტის (სან-ანტონიო) ჯანმრთელობის სამეცნიერო ცენტრის თავის ტვინის მეცნიერი. სადოქტორო დისერტაცია დაცული აქვს მოლეკულარული ბიოლოგიის დარგში 1996 წელს გაემგზავრა სტოკჰოლმში, სადაც თეორიულად შეიწავლა მუსიკისა და ენის ევოლუცია. თანარედაქტორია ორი წიგნის – „მუსიკის საწყისები“ (MIT Press, 2000 წ.) და „მუსიკა და მანიპულაცია: მუსიკის სოციალურ გამოყენებასა და სოციალური კონტროლის შესახებ“ (მზადაა გამოსაცემად). 2001 წელს იგი გადადის სან-ანტონიოში, ლაურენს პარსონთან სამუშაოდ ტეხასის უნივერსიტეტში, სადაც მისი კვლევითი სამუშაო მოიცავს მუსიკის, ენისა და ცეკვის ნეირო-წარმოსახვით ანალიზს.

„ბაბამდეები“ პეტიტორფონია: ახალი თეორია მუსიკის წარმოშობის შესახებ

ნაშრომში წამოყენებულია ახალი თეორია ხმის მუსიკის ევოლუციური წარმადობის შესახებ, რომელიც დაფუძნებულია „გაღამდე“ ანტიფონურ ჰეტეროფონიაზე და მთლიანობაში არც თუ ისე განსხვავდება მგლების ყმუილისაგან. განხილულია ამგვარი ვოკალიზებული სისტემის შესაძლო ნერვული საფუძველი

STEVEN BROWN

USA

Brain researcher at the University of Texas Health Science Center. He did his doctoral research in the field of molecular biology. He moved to Stockholm, Sweden in 1996, where he did theoretical studies of the evolution of music and language. He is co-editor of two books: “The Origins of Music” (MIT Press, 2000) and “Music and Manipulation: On the Social Uses and Social Control of Music” (forthcoming). He moved to San Antonio in 2001 to work with Lawrence Parsons at the University of Texas, where his work involves neuro imaging analysis of music, language and dance.

CONTAGIOUS HETEROPHONY: A NEW THEORY ABOUT THE ORIGINS OF MUSIC

A new proposal is put forth for an evolutionary precursor of music based on contagious antiphonal heterophony, not altogether unlike the howling of wolves. A possible neural basis for such a vocalization system is discussed.

თამაზ ბაბისონია
საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის პედაგოგი და მეცნიერთანამშრომელი. გალობს თბილისის ერთ-ერთ მართლმადიდებლურ ტაძარში ღამთაღმართობის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1986 წ.). გამოქვეყნებული აქვს არაერთი ნაშრომი. მისი სამეცნიერო ინტერესი მიპყრობილია ქართული ხალხური მრავალხმიანობის ფორმების საკითხისადმი. ბოლო პერიოდი მუშაობს ქართული სასულიერო მუსიკის საკითხებზე. მონაწილეობა აქვს მიღებული მთელ რიგ ადგილობრივ და საერთაშორისო კონფერენციებში, სხვადასხვა ფოლკლორისტულ კონკრეტულ კონფერენციებში.

ქართული წირვის საგალობლების მელოდიური მოდელები

მოხსენებაში განხილულია ქართული გალობის დასავლური და აღმოსავლური შტოს წირვის საგალობლო მელოდიური ერთეულები. ავტორი აკლასებს ქართული საგალობლების მელოდიური (ნაკლებად – კილოური) პლასტიკის გრაფიკულ პროექციას. სხვა საკითხებთან ერთად შესწავლილია წირვის საგალობლების მრავალხმიანობის კომპოზიციური პრინციპები დასაბუთებულია, რომ წირვის საგალობლების სხვადასხვა კრებულის შესაბამისი ვერსიები, მელოდიური მოდელების მხრივ, ერთმანეთთან უშუალოდ განეკუთვნება ერთიან მოდელს.

TAMAZ GABISONIA

GEORGIA

A teacher and scientific researcher at the Chair of Georgian Folk Music of the Tbilisi State Conservatoire. He chants at an Orthodox church in Tbilisi. He is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1986/. He is the author of numerous works in musicology /folklore/. The primary sphere of his scientific interests includes problems of Georgian folk polyphony forms. He is currently working on the problems of Georgian sacred music. He is a participant of a number of local and international conferences and different fieldworks.

MELODIC MODELS OF GEORGIAN LITURGY HYMNS

The paper investigates the problem of interrelations between the Eastern and Western branches of Georgian liturgy hymns. The main accent has been made on studying melodic /in less extent mode/ layers on the graphic projection. Alongside other problems the compositional principles of polyphony of liturgy hymns have been studied. The author proves that the versions of liturgy hymns in different collections are in genetic unity according to their melodic models.

რიჩარდ გაუ

უელსი, დიდი ბრიტანეთი

შემსრულებლობის კვლევის ცენტრის (CPR) სამხატვრო ხელმძღვანელი და უელსის უნივერსიტეტის (აბერისტრისი) თეატრის, კინოს და ტელევიზიის კვლევის განყოფილების უფროსი მეცნიერთანამშრომელი. როგორც CPR-ისა და მისი წინამორბედი კარდიფის ღაბორატორიული თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი, ბოლო ოცი წლის განმავლობაში იგი იყო მრავალი საერთაშორისო თეატრალური პროექტის ორგანიზატორი: მათ შორის კონფერენციების, საფხელის სკოლების, სემინარ-ფესტივალების, ექსპერიმენტული თეატრის და ტრადიციული ცეკვის თეატრის საგასტროლო ტურნეებისა ბრიტანეთსა და მოეხს მსოფლიოში. ხელმძღვანელობდა სამოცდაათზე მეტ თეატრალურ წარმოდგენას, რომელთაგან ბევრი ნაშევნები იყო ევროპაში. რიჩარდ გაუ კითხულობდა ლექციებს და ატარებდა სემინარებს ევროპაში, ჩინეთში, იაპონიაში, კოლუმბიასა და ბრაზილიაში. მას გამოცემული აქვს წიგნი „შემსრულებლობის იდუმალი ხელოვნება“ (London: Routledge, 1990 წ.). არის ჟურნალის „შემსრულებლობის კვლევა“ (რუთლედჯის ახალი გამოცემა) მთავარი რედაქტორი.

ძართული სიმღერა უელსში: კულტურული გაცვლა და სიახლეთა გავლენა საშემსრულებლო მიცადინეობაზე

(თანამომხსენებელი ჯოან მილსი)

მომხსენებელი ისაუბრებს ედიშერ გარაჟანიძისა და იოსებ ჟორდანიას პირველი ეპიტიის შესახებ უელსში, სადაც ისინი მიიწვია შემსრულებლობის კვლევის ცენტრმა. ქართული ტრადიციული სუფრის წარმოსადგენად ამ თემატიკისადმი სატანგებოდ მიძღვნილი კონფერენციის ფარგლებში. რიჩარდ ადწერს ამ მოვლენას და მისი გავლენით ქართული სიმღერისადმი ინტერესის გაღვივებას დიდ ბრიტანეთში.

RICHARD GOUGH

WALES, UK

Artistic Director of the Centre for Performance Research (CPR) and Senior Research Fellow in the Department of Theatre, Film and Television Studies at the University of Wales, Aberystwyth. As Artistic Director of CPR and its predecessor Cardiff Laboratory Theatre he has curated and organised numerous international theatre projects over the last 20 years including conferences, summer schools, workshop festivals. He has produced nationwide tours of experimental theatre and traditional dance/theatre ensembles from around the world. He has directed over seventy productions many of which have toured Europe, and he has lectured and led workshops throughout Europe and in China, Japan, Colombia and Brazil. He edited *The Secret Art of the Performer* (London: Routledge, 1990) and is the general editor of the new Routledge publication *Performance Research* (Journal of Performing Arts).

GEORGIAN SONG IN WALES: CULTURAL EXCHANGE AND INNOVATIVE INFLUENCE ON PERFORMANCE TRAINING
(co-reporter JOAN MILLS)

The reporter will speak about the first visit of Edisher Garakanidze and Joseph Jordania to Wales at the invitation of the Centre for Performance Research, not initially in the context of a music conference, but to help create a Georgian feast for the “Performance Food and Cookery” conference. He will describe the event and its influence on the subsequent developing interest in Georgian singing in the UK.

სტიუარტ გელზერი

აშშ

STUART GELZER

USA

Teaches at High School Drama /USA/. He has been singing Georgian folk music since 1978, as a member of the Yale Russian Chorus, the Kartuli Ensemble and the Trio Kavkasia. He plays the Svan chuniri. He has visited and lived in Georgia several times to study traditional music. In 1996 he began designing possible theoretical models for Georgian tuning and using a computer program to test the results. He has been awarded the Silver Medal of the Georgian Ministry of Culture "for profound knowledge of the folk music of Georgia and his role in its popularization around the world."

TESTING A SCALE THEORY FOR GEORGIAN FOLK MUSIC

The characteristics of the scale or scales used in traditional Georgian music have eluded definitive analysis. This paper describes the work of the author to test and refine a tuning model, using a computer to "perform" Georgian music in different possible tuning systems. The results, although anecdotal, strongly suggest that Georgian tuning has unusual and possibly unique features.

ასწავლის დრამის უმაღლეს სკოლაში (აშშ). ქართულ ხალხურ სიმღერებს მღერის 1978 წლიდან. იელის „რუსული გუნდის“, „ქართული ანსამბლის“ და „ტრიო კავკასიას“ წევრია. უკრავს სვანურ ჭუნირზე. ქართული ტრადიციული მუსიკის შესწავლის მიზნით რამდენიმეჯერ ესტუმრა საქართველოს. 1996 წლიდან ქმნის ქართული წყობის მელოდიების შესაძლო, თეორიულ მოდელებს და შედეგებს ამოწმებს კომპიუტერული პროგრამით. დაჯილდოებულია საქართველოს კულტურის სამინისტროს ვერცხლის მედლით – „ქართული მუსიკის ღრმა ცოდნისა და მთელ მსოფლიოში მის პოპულარიზაციაში შეტანილი წვლილისთვის“.

ქართული ხალხური მუსიკის გზამკვლევის თეორიისათვის

ქართულ ტრადიციულ მუსიკაში გამოყენებული ბევრათრიკის ან ბეკრათრიკების თავისებურებანი ბოლომდე არაა შესწავლილი. მოხსენებაში აღწერილია ავტორის მიერ წყობის მოდელის ბოლომდე დასადგენად ჩატარებული სამუშაო, რომელშიც კომპიუტერია გამოყენებული ქართული მუსიკის „ასაწყვეტბლად“ წყობის სხვადასხვა შესაძლო სისტემაში. შედეგები, რაგინდ უცნაურიც არ უნდა იყოს, აჩვენებს, რომ ქართულ წყობას აქვს უჩვეულო და შესაძლოა, უნიკალური თვისებები.

ვლადიმერ გოგოტიშვილი საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის უფროსი მეცხიერთანამშრომელი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია ფორტეპიანოს სპეციალობით (1953 წ.) და მოსკოვის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის თეორია, 1961 წ.). 1961 – 1985 წლებში ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას თბილისის კონსერვატორიის მუსიკის თეორიის კათედრაზე. გამოქვეყნებული აქვს მთელი რიგი სამოცოდნო ქართული ხალხურ-სახიმნო მრავალხმიანობის (მათ შორის სვანური, გურული, მეგრული სიმღერების) საკითხებზე ასევე მეთოდოლოგიური ბროშურა ქართლ-კახური გრძელი სოფრული სიმღერების ნოტაციის შესახებ. უკანასკნელი წლები მუშაობს ქართული მრავალხმიანი სიმღერის სხვადასხვა დიალექტების კილო-ინტონაციური წყობის პრობლემებზე. არაერთი ადგილობრივი და საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეა.

ქართლ-კახური ბრძანული სუფრული სიმღერების კილო-ინტონაციური წყობის ზოგიერთი თავისებურების შესახებ

მოხსენება ძირითადად ეხება აღნიშნულ სიმღერებში მიქსოლიდიური კილოს ინტონაციურ შესაძლებლობათა ხორცშესხმის საკითხებს, რომლებიც განიხილება მუსიკალური მეტყველების წამყვან ელემენტებთან – მელოდიკასთან, ჰარმონიასთან, რიტმიკასთან მჭიდრო კავშირში. სხვა საკითხებთან ერთად, მოხსენება მიზნად ისახავს ქართლ-კახური სასიმღერო ფოლკლორის ამ ცენტრალური ჟანრის განხილვისას დაშვებული ხარვეზების შევსებას. მასში გათვალისწინებულია „გრძელი კახური მრავალხმიანობის“, „ჩაკრულოს“, „სამთარის“ თვალსაზრისით ნიმუშების განხილვა.

VLADIMIR GOGOTISHVILI

GEORGIA

Senior Research Fellow at the Chair of Georgian Folk Music. He is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire, in speciality “piano” /1953/ and the Moscow State Conservatoire in speciality “music theory” /1961/. In 1961 – 1985 he taught at the Chair of Music Theory at Tbilisi State Conservatoire. He has published numerous works on problems of Georgian folk singing polyphony, including svanuri, guruli, megruli songs. Besides he is the author of methodological book on notation of Kartl-Kakhetian long table songs. He is currently working on mode-intonational problems of different dialects of Georgian polyphony songs. He is a participant of many local and international conferences.

ON SOME CHARACTERISTICS OF MODE-INTONATIONAL SCALES IN KARTL-KAKHETIAN LONG TABLE SONGS

The paper mainly investigates the blending of intonational possibilities of mixolydian mode in Kartl-Kakhetian long table songs. These issues have been discussed in close relation with the leading elements of musical language – melody, harmony, rhythm. Alongside other problems the present paper aims to meet the deficiency in study of this basic genre in Kartl-Kakhetian singing folklore. The following songs have been analysed, viz.: “Grdzel Kakhuri Mravalzhamieri”, “Chakrulo”, “Zamtari”.

ვერონიკა ბროზდევო პოლონეთი

დაამთავრა ვარშავის უნივერსიტეტის მუსიკისმცოდნეობის ინსტიტუტი. ამჟამად არის თანამედროვე მუსიკისმცოდნეობის ერთ-ერთი ფუძემდებლის, პროფესორ ანა ჩეკანოვსკას ასპირანტი. სწავლის პერიოდში მან სტაჟირება გაიარა ფინეთში, ტემპერეს უნივერსიტეტის ხალხური ტრადიციის განყოფილებაზე. მისი ინტერესების სფეროა ბულგარული, განსაკუთრებით შოპის რეგიონის (სოფიასთან ახლოს) ტრადიციული მუსიკა. იგი არის არა მხოლოდ თეორეტიკოსი, არამედ ბულგარული სიმღერების შემსრულებელიც. მიღებული აქვს რამდენიმე ჯილდო – „ტრადიციით შთაგონებული მუსიკის“ კატეგორიაში. არის პოლონეთში ორგანიზებული საერთაშორისო ეთნომუსიკოლოგიური კონფერენციების მონაწილე.

მუსიკალური შემსრულებლობის ასპექტები შოპის მრავალხმიანობაში
ბელგარეთის სხვა ეოკალური სტილებისაგან შოპის მრავალხმიანობას შემსრულებლობის თავისებურებები განასხვავებს. შესაძლებელია მუსიკალური სტრუქტურის ორივე ელემენტის – გაცნობიერებულისა და ინტუიტიურის – თანაარსებობისა და ურთიერთობის დადგენა როგორც ირკვევა, იდეალური ელარადობის მიღწევა შესრულების პროცესის წამყვანი ფაქტორია. აკუსტიკური და სტრუქტურული ბგერითი მოვლენები, ისევე როგორც მრავალხმიანი მღერის შემადგენელი თავისებურებები, ინტერპრეტირებულია კულტურის ტერმინოლოგიის გამოყენებით. შემსრულებლებთან ინტერვიუები შეთავსებულია ავტორის დაკვირვებებთან და სხვადასხვა დღესასწაულებში აქტიური მონაწილეობის გამოცდილებასთან.

WERONIKA GROZDEW

POLAND

Graduate of the Institute of Musicology, Warsaw University, Poland. At the moment she is a PhD student working under the supervision of one of the founders of modern musicology, Professor Anna Czekanowska. In the course of the studies she was a visiting student in the Department of Folk Tradition at the University in Tampere, Finland. Her primary field of academic interest is Bulgarian traditional music, with the emphasis on music from the Shop region. She is not only a theoretician, but also a practitioner of Bulgarian singing – she won a few awards in the category of music inspired by tradition. She participated in international ethnomusicological conferences organised in Poland.

ASPECTS OF MUSICAL PERFORMING IN SHOP PART-SINGING

What distinguishes Shop part-singing from other vocal styles in Bulgaria are the particularities of performing. It is possible to ascertain the co-existence and mutual relationship of the elements of musical structure both conscious and intuitive. It turns out that the strive to achieve ideal sound becomes the leading factor of the act of performance. Acoustic and structural sound phenomena, as well as constitutive characteristics of part-singing were interpreted in cultural terms. Interviews with performers, and observation have been completed with the author's individual practice and active participation in certain holidays.

მალხაზ ერქვანიძე
საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრისა და სახელმწიფო სემინარიის პედაგოგი, ანჩისხატის რაიონის მკვლევართა კუნძულის რეგენტი დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1990 წ.). მისი მოღვაწეობა მიმართულია მივიწვებული ხალხური სიმღერებისა და უძველესი ქართული საგალობლების აღდგენის, აგრეთვე მათი სწორი საშემსრულებლო მანერის დაცვისკენ. საქართველოში და საზღვარგარეთ კონსულტაციებს უწევს ქართული საეკლესიო და ხალხური სიმღერის გუნდებს. ეწევა საექსპედიციო საქმიანობას. მისი ნაშრომები ეხება ქართულ ბგერათწოდებასა და ქართული მრავალხმიანობის ბუნებას. გამოქვეყნებული აქვს ქართული გალობის სამი სანოტო კრებული.

ქართული მუსიკის ბგერათწოდების შესახებ

ნაშრომი წარმოადგენს ქართული ბგერათწოდების დადგენის პირველ მცდელობას. მასში გამოვლენილია ძირითადი ბგერათწოდება ქართული პროფესიული მუსიკალური (სამგალობლო) სკოლის ოსტატების ფონოჩანაწერების მიხედვით; აკუსტიკურადაა გაზომილი საყრდენი ტეტრაქორდი, საიდანაც ტეტრაქორდების გადაბმის ორგვარი ხერხით იწარმოება მთელი ქართული ბგერათწოდების სისტემა.

MALKHAZ ERKVANIDZE

GEORGIA

Teaches both at the Tbilisi State Conservatoire, Georgian Folk Music Chair and at the Ecclesiastical Seminary. He is the regent of the Anchiskhati hymn choir. He is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1990/, in speciality "musicology" /folklore/. His main activities include restoring of forgotten folk songs and Georgian hymns with preserving the adequate manner of their performance. He is a consultant of Georgian sacred and folk ensembles both in Georgia and abroad. He is a participant of many fieldworks. His researches are dedicated to the Georgian tune and nature of Georgian polyphony. He has published three collections of Georgian hymns.

ON GEORGIAN MUSIC TUNE

The work represents the first attempt to determine Georgian music tune. The main tune belonging to the masters of the Georgian chanting schools have been studied on the basis of phono recordings. The basic tetrachord has been acoustically measured, from which the whole Georgian tune system has been formed by twofold method of connecting tetrachords.

იოჰან ვესტმანი
შვედეთი

შვედი ფოლკლორისტი და ეთნომუსიკოლოგი. 1996 წელს დააარსა შვედურ-ქართული ანსამბლი „დოლური“. შვედეთისა და ნორვეგიის სხვადასხვა სკოლებსა და კონსერვატორიებში მიიღო განათლება, როგორც ფოლკლორულმა მომღერალმა, ასევე შვედურ და ნორვეგიულ ვიოლინოზე შემსრულებელმა, აგრეთვე სწავლობდა მუსიკისმცოდნეობასა და ანთროპოლოგიას გოტენბურგის (შვედეთი) უნივერსიტეტში. 1988 წელს ბერგენის (ნორვეგია) უნივერსიტეტში მოიპოვა მაგისტრის ხარისხი. 1992-2002 წლებში კონცერტებით გამოდის საქართველოში, აზერბაიჯანში, ნორვეგიაში, ლიბანში, ინდოეთში, ბუტანში, ირლანდიაში და ესტონეთში. 2000 წლიდან ბერგენის უნივერსიტეტში მუშაობს საკანდიდატო დისერტაციაზე ტონალობის შედარებითი კვლევის სფეროში.

ტონალობის პრობლემა ქართულ მრავალხმიან სიმღერებში: გზების სიმაღლის, ინტერვალებისა და ტემპის ცვალებადობა

მოხსენებაში ნაჩვენებია, თუ როგორაა შერწყმული ბერძნული სიმღერის, ტემპური და ინტერვალები სხვადასხვა ლოკალური და ინდივიდუალური ტონალური სტილის დამახასიათებელ თავისებურებათა შესაქმნელად. განხილულია „ბერგერაორიგისა“ და „მეოთხედი ტონების“ ზოგადი მნიშვნელობები, გახუტებული ტონალობის სფეროში მომხდარი ცვლილებები. გამოკვლევა ეფუძნება ძველ ჩანაწერებს (უმთავრესად, ვარლამ სიმონიშვილის, ვლადიმერ ბერძენიშვილის, სანდრო კავსაძის, არტემ ერკომაიშვილის) და საქართველოს სხვადასხვა კუთხის თანამედროვე ანსამბლების შესრულებას.

JOHAN WESTMAN

SWEDEN

Swedish folk musician and ethnomusicologist. Founder of Ensemble Doluri, the Swedish-Georgian choir in 1996. Instrumental education in Swedish and Norwegian fiddle playing and folk singing at different schools and conservatories in Sweden and Norway, as well as studies in musicology and anthropology at the University of Gothenburg, Sweden. In 1998 MA in ethnomusicology at the University of Bergen, Norway. Concert tours and various field studies in Georgia, Azerbaijan, Nigeria, Libya, India, Bhutan, Ireland, Estonia /1992-2002/. From 2002 Ph.D. position at the University of Bergen, Norway, working on comparative studies in tonality.

ON THE PROBLEM OF THE TONALITY IN GEORGIAN POLYPHONIC SONGS: THE VARIABILITY OF PITCH, INTERVALS AND TIMBRE

The paper studies how pitch, timbre and intervals are combined to create the characteristics of various local and individual tonal styles. The general concepts of "scale" and "quarter tones" have been discussed and questioned. Besides the changes in tonality occurred during the last century have been discussed. The research is based on older recordings (mainly Varlam Simonishvili, Vladimir Berdzenishvili, Sandro Kavsadze, Artem Erkomaishvili) and the performance of contemporary modern ensembles from various parts of Georgia.

სილვია ბოლე ზემპი შვეიცარია

SYLVIE BOLLE ZEMP

SWITZERLAND

Studied social and cultural anthropology at the "Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales" in Paris. Later she received her doctorate with a book and articles concerning the invention/transmission of music, in a comparative and historical research based on a fieldwork in Switzerland (1981 – 1990). She has worked as scientific assistant at the Musikethnologisches Archiv, University of Zürich, and as time lecturer at the universities of Paris-X Nanterre, Montreal, Neuchâtel and Zürich. She continued her research at the University of Basel with a fieldwork in Svaneti (1991). Some results are published in one CD, and articles.

HYMNS IN SVANETI

WHAT CAN WE LEARN ABOUT THE VOCAL ART FROM THE ETHNOGRAPHIC DATA CONCERNING THE RELIGIOUS REPRESENTATIONS?

This paper deals with the "text" of some hymns ("riho", "lile", "zar") in Svaneti. An interpretation of the new ethnographic data concerning the religious representations in these hymns – particularly the pronunciation, the phonetic of the vowels and the vocal art, the links with the abstraction, the musical signs and the religious believes – could mean a new interpretation about the signification of the verb "lituli" (to say smth. to smb. with a high voice) used to "say" the hymns. Instead to make an analyse in terms of vocal techniques based on the concepts of "polyphony", the author tries to understand correlations or interactions between language and music. Interpretation is based on the relations between vocal art, language and holy write. The analysis means some questions in the interface with the historical musicology. New ethnographic data on the religion are also presented.

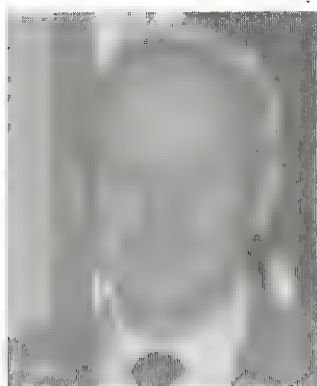
პარიზის სასოციალურ მეცნიერებათა შემსწავლელ უმაღლეს სკოლაში შეისწავლა სოციალური და კულტურის ანთროპოლოგია. მოგვიანებით მიიღო დოქტორის ხარისხი წიგნებისა და სტატიებისთვის მუსიკის წარმოშობა-ტრანსმისიის საკითხების შესახებ. ამ საკითხებს იგი განიხილავს ისტორიულ რაკურსში, შეეცაღარიაში ფოკლორულ ექსპედიციაში (1981-1990) მოპოვებულ მასალებზე დაყრდნობით. მუშაობდა მეცნიერ-ასისტენტად ციურიხის უნივერსიტეტის მუსიკალურ-ეთნოლოგიურ არქივში და ლექციებს კითხულობდა პარიზის (ნანტი), მონრეალის, ნიუშატელისა და ციურიხის უნივერსიტეტებში. თავისი მეცნიერული კვლევები მან განაგრძო ბაზელის უნივერსიტეტში, სვანეთში მოპოვებული ფოლკლორული მასალის საფუძველზე (1991 წ.). ამ კვლევის შედეგები გამოქვეყნებულია რამდენიმე ნაშრომისა და ლაზერული დისკის სახით.

სვანური ჰიმნები

რა შეიძლება გვითხრას სასიმღერო ხელოვნების შესახებ რელიგიურ წარმოდგენებთან დაკავშირებული ეთნოგრაფიული მონაცემები?

ნაშრომში განხილულია ზოგიერთი სვანური ჰიმნის (რიჰო, ლილე და ზარი) „ტექსტი“. რელიგიურ წარმოდგენებთან დაკავშირებული ახალი ეთნოგრაფიული მონაცემების გაზრებამ (გამოთქმის თავისებურებანი, ხმოვანთა ფონეტიკა, სასიმღერო ხელოვნება და მისი კავშირები აბსტრაქციასთან, მუსიკალური ნიშნები და რელიგიური რწმენა), შესაძლოა ახლებურად ახსნას ზმნა „ლიტული“ („ხმაოდლა თქმა“), რომელიც ჰიმნებში გამოიყენება „თქმის“ მნიშვნელობით. მრავალმხიანობის კონცეფციაზე დამყარებული ეოკალური ტექნიკის ტერმინების ანალიზის ნაცვლად, ავტორი ენისა და მუსიკის ურთიერთდამოკიდებულებისა და ურთიერთქმედების დასადგენად გეთავაზობს სასიმღერო ხელოვნების, ენის და ბიბლიის შინაარსის კავშირზე დაფუძნებულ ინტერპრეტაციას. ზოგიერთი საკითხი გაანალიზებულია ისტორიული მუსიკისმოცოდნობის ჭრილში. წარმოდგენილია აგრეთვე ახალი ეთნოგრაფიული მონაცემები რელიგიაზე.

იზალი ზემცოვსკი აშშ

IZALY ZEMTSOVSKY

USA

Doctor, a visiting professor at the University of Wisconsin-Madison (USA). He specializes in ethno/musicology and folkloristics with emphasis on Slavic cultures and their Eurasian ethnic connections. His research interests include the theory, methodology and philosophy of music and ethno/musicology, as well as polyphony in the oral tradition. From 1960 he served as a Senior Research Fellow (and later the Head of Folklore Department) at the Russian Institute for History of the Arts (St. Petersburg). Since 1994 he has taught various courses at the American Universities. He is the author of a score of books and about 450 articles published in different languages including the recent encyclopedic entry "Polyphony: Russia and West-Central Asia" (in The New Grove's Dictionary of Music and Musicians, second edition, vol. 20).

POLYPHONY AS A WAY OF CREATING AND THINKING: THE MUSICAL IDENTITY OF HOMO POLYPHONICUS

In polyphonic hearing music exists in the mind of an individual as part-singing. Part singing simultaneously represents co-singing and co-thinking. The history of the study of folklore contains some valuable experimental data, both intentional and unintentional, that manifest such a phenomenon. This information will be analyzed to demonstrate the hypothesis being presented.

დოქტორი, ამერიკის შეერთებული შტატების ვისკონსინ-მედისონის უნივერსიტეტის მოწვეული პროფესორი. ეთნომუსიკოლოგიასა და ფოლკლორისტიკაში მისი სპეციალიზაცია არის სლავური კულტურები და მათი ევრაზიული ეთნიკური კავშირები. სამეცნიერო-კვლევითი ინტერესები მოიცავს მუსიკისა და ეთნომუსიკოლოგიის თეორიას, მეთოდოლოგიასა და ფილოსოფიას, აგრეთვე მრავალხმიანობას ზეპირ ტრადიციაში. 1960 წლიდან იგი იყო რუსეთის ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის (პეტერბურგი) უფროსი მეცნიერთანამშრომელი, მოგვიანებით ფოლკლორის განყოფილების გამგე. 1994 წლიდან მიჰყავდა მრავალი ხალექციო კურსი ამერიკის უნივერსიტეტებში. ი. ზემცოვსკი ორი ათეული წინისა და სხვადასხვა ენაზე გამოქვეყნებული დაახლოებით ოთხას ორმოცდაათი სტატიის ავტორია. მათ შორისაა უკანასკნელი საენციკლოპედიო შესავალი წერილი – „მრავალხმიანობა: რუსეთი და დასავლეთ-ცენტრალური აზია“ („The New Grove's Dictionary of Music and Musicians“, მეორე გამოცემა, ტ. 20).

მრავალხმიანობა, როგორც შემოქმედებისა და აზროვნების ბაზა: Homo Polyphonicus-ის მუსიკალური იდენტურობა

მუსიკის პოლიფონიურად მოსმენის უნარი ჩადებულია ნებისმიერი ინდივიდუალის აზროვნებაში. მრავალხმიანობა ერთდროულად წარმოადგენს თანა-სიმღერასა და თანა-აზროვნებას. ფოლკლორის კვლევის ისტორია შეიცავს ზოგიერთ მნიშვნელოვან ექსპერიმენტულ მონაცემს, ნებისთავს თუ უნებლიეს, რომელიც ავლენს ამგვარ ფენომენს. მოსხენებაში გაანალიზებულია ეს ინფორმაცია აღნიშნული ჰიპოტეზის დასადასტურებლად.

ნატო ზუმბაძე

საქართველო

ხელშეწყობამ ცოდნების კანდიდატი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის დოცენტი და მეცნიერთა ნამშრომელი, ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის სამეცნიერო განყოფილების ხელმძღვანელი, საქართველოს მუსიკალური საზოგადოების სამაჟკეიდო ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიული სტუდია „ამერი-მერის“ ხელმძღვანელი, ქალთა ფოლკლორულ ანსამბლ „მხეთამხეს“ წევრი, საქართველოს კომპოზიტორთა და მესიკისმცოდნეთა კავშირის წევრი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1981). მონაწილეობდა მრავალ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაში საქართველოსა და საზღვარგარეთ (გერმანია, საფრანგეთი, დიდი ბრიტანეთი). გამოქვეყნებული აქვს ოცდაათზე მეტი ნაშრომი. კვლევის ძირითადი ინტერესებია: ქართული ხალხური მუსიკისა და სიმღერის სწავლების მეთოდები, ქალთა ტრადიციული სიმღერები, ფოლკლორული ანსამბლების რეპერტუარი. მისი დისერტაცია (1997) ქართველ ქალთა საწესხვეულებო სიმღერების კომპლექსური შესწავლის პირველი ცდაა. ხელმძღვანელობდა თორმეტ ფოლკლორისტულ ექსპედიციას. აქვს უცხოეთში ქართული ხალხური მუსიკის სწავლების დიდი გამოცდილება. 1997-2002 წლებში ჩაატარა სემინარები საფრანგეთში, ბელგიაში, შოლანდიაში, დიდ ბრიტანეთში, მუშაობდა უნივერსიტეტებში, პროფესიონალთა და მოყვარულთა ანსამბლებთან, ხელმძღვანელობდა მათ საკონცერტო ტურნეებს.

ქართული მრავალხმიანი სიმღერა და მისი უცხოელი შემსრულებლები ნაშრომში შესწავლილია ქართული ტრადიციული სიმღერის უცხოური შესრულებლობის დადებითი და უარყოფითი მხარეები. ქართული სიმღერით უცხოელთა დაინტერესების მთავარ მიზეზად მისი უნიკალური მრავალხმიანობა მიჩნეულია. ტრადიციული მრავალხმიანი მღერის კანონების დარღვევას ავტორი დაუშვებლად თვლის. ქართული სიმღერის უცხოელთა მიერ შესრულება შეფასებულია მისი ხოგადსაკაცობით ღირებულების საყოველთაო დადასტურებად.

NATO ZUMBADZE

GEORGIA

Ph.D, Associate Professor and Research Assistant of the Georgian Folk Music Chair at Tbilisi State Conservatoire, the leader of Scientific Department at the International Centre of Georgian Folk Song, the leader of children's folk-ethnographic school "Amer-Imeri" at Georgian Music Society, a member of women's folk ensemble "Mzetamze", a member of the Georgian Union of Composers and Musicologists. In 1981 she graduated from Tbilisi Conservatoire in speciality "musicology" (folklore). She is a participant of numerous international scientific conferences both in Georgia and abroad (Germany, France, Great Britain). She is the author of more than 30 published works. The main interests of her research are focused on the methods of teaching Georgian folk music and singing, women's traditional songs, the repertoire of folk ensembles. Her dissertation (1997) is the first complex study of Georgian women's ritual songs. She has led 12 field trips. She is well experienced in teaching Georgian folk music abroad. In 1997 – 2002 she held workshops in France, Belgium, Netherlands and Great Britain, worked at the universities with ensembles of both professional musicians and amateur singers, organized their concert tours.

GEORGIAN POLYPHONIC SONG AND ITS FOREIGN PERFORMERS

Both positive and negative sides of foreign performance of Georgian traditional song have been studied in the paper. The unique polyphony is considered to be the main reason of foreigners' interest in Georgian song. In author's opinion violation of traditional polyphonic singing principles is inadmissible. The fact of foreign performance of Georgian song has been estimated as universal confirmation of its world-wide value.

ნინო კალანდაძე-მახარაძე
საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი, კულტურის სახელმწიფო ინსტიტუტის ქართული ფოლკლორის კომპლექსური კვლევის ლაბორატორიისა და ხალხურ საკრავთა სახელმწიფო მუზეუმის მეცნიერთანამშრომელი, ბავშვთა ფოლკლორულ ანსამბლ „გეორგიკას“ გოგონათა ჯგუფის ხელმძღვანელი, ქალთა ფოლკლორულ ანსამბლ „მზეთამზეს“ წევრი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმკვლევების სპეციალობით (ფოლკლორი, 1983 წ.). მონაწილეობა აქვს მიღებული სხვადასხვა ფოლკლორისტულ კონფერენციებში ძირითადად იკვლევს ქართული სასიმღერო მეტყველების სემანტიკის საკითხებს. მუშაობს ქართული ფოლკლორის სისტემატიზაცია-კატალოგიზაციაზე. გამოქვეყნებული აქვს ოცზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომი, აგრეთვე ქართული აკვნის სიმღერების სანოტო კრებული. არაერთი ადგილობრივი და საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეა. ჩართულია საქართველოს განათლების სისტემის რეფორმის მსოფლიო ბანკის პროექტში.

ქართული მრავალხმიანი სიმღერის ერთი არტიკულაციური თავისებურების შესახებ

აღვნიშნავს ქართულ ხალხურ სასიმღერო მეტყველებაში შემორჩენილ თანხმოვან ფონემათა წარმოთქმის საკითხებს. ეს მოვლენა დაკავშირებულია ერთიანი ქართული ფუძე-ენის ჩასახვა-განვითარების ეტაპებთან, უძველეს მეტრულ-რიტმულ თავისებურებებთან.

NINO KALANDADZE-MAKHARADZE

GEORGIA

A scientific researcher at the Chair of Georgian Folk Music of the Tbilisi State Conservatoire. Besides she works at the State Institute of Culture as a research assistant /“Laboratory of Complex Study of Georgian Folklore”/ and at the State Museum of Folk Instruments. She is the choir leader of the girls' group of the children's folk ensemble “Georgika” and a member of the women's folk ensemble “Mzetamze”. She is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire in speciality musicology /folklore/, 1983. She has taken active part in different folklore expeditions. Her researches are mainly focused on problems of semantics in Georgian singing speech. She is currently working on systematization and compiling catalogues of Georgian folklore. She has published more than twenty scientific articles and music collection of Georgian cradle songs. She is a participant of a number of national and international conferences. She has been involved in the World Bank process of reforms in the field of educational system of Georgia.

ON AN ARTICULATION IN GEORGIAN POLYPHONIC SINGING

The paper deals with the peculiarities of pronunciation of consonant phonemes in Georgian Polyphonic singing which proves to be problematic. This is directly connected to the different stages of formation and development of the Georgian root language and also to its old metric-rhythmical features.

**სალვა ელ-შავან
კასტელო-ბრანკო**
პორტუგალია

ეთნომუსიკოლოგი ეკვიპტელი კომპოზიტორის აზიზ ელ-შავანის ქალიშვილი. საფორტეპიანო განათლება მიიღო კაიროს ეროვნულ კონსერვატორიასა და ნიუ-იორკში მანჰეტენის მუსიკალურ სკოლაში, სადაც მიენიჭა მუსიკის მაგისტრის წოდება (1973 წ.). მოგვიანებით შეისწავლა ეთნომუსიკოლოგია კოლუმბიის უნივერსიტეტში (ნიუ-იორკი), სადაც 1981 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია. 1979-1982 წლებში ასწავლიდა ნიუ-იორკის უნივერსიტეტში. 1982 წლიდან ლისაბონის ახალი უნივერსიტეტის პედაგოგია ამ უნივერსიტეტში მან შექმნა თანამედროვე ეთნომუსიკოლოგიის კურსი, ჩამოაყალიბა პროგრამა მაგისტრატურისათვის ეთნომუსიკოლოგიის დარგში, დააარსა კვლევითი ინსტიტუტი და ფონო არქივი. მისი კვლევითი ინტერესების არეალი მოიცავს პორტუგალიის, ეკვიპტიისა და ომანის მუსიკალურ პროცესებს. განსაკუთრებით ისეთ პრობლემებს, როგორიცაა: მუსიკა და თანამედროვეობა, მუსიკა და ნაციონალიზმი, ტრანსკულტურული პროცესები მუსიკაში, კულტურული პოლიტიკა და მასმედიის როლი. გამოქვეყნებული აქვს ორმოცზე მეტი სტატია კრებულებში, საერთაშორისო ჟურნალებში, ეთნოგრაფიული ჩანაწერები და წიგნები. მუშაობს XX საუკუნის პორტუგალიური მუსიკის ენციკლოპედიის გამოშვებაზე.

ტრადიციული პოლიფონია და მისი თვითმყოფადობა ალენტეიშოში (პორტუგალია)

მოსხენებაში ეყრადღება გამახვილებულია მრავალხმიან მღერაზე სამხრეთ პორტუგალიაში, ალენტეიშოში და ამ რეგიონიდან ლისაბონის არეალში მიგრირებულ მოსახლეობაში. აღწერილია ალენტეიშოს მრავალხმიანი მღერა მისი მუსიკალური სტრუქტურის, სახიმღერო სტილის, სოციალური ორგანიზაციისა და ფუნქციის მხრივ. გაანალიზებულია ცვლილებები ამ ტრადიციაში. ვოკალური პოლიფონია ალენტეიშოს თვითმყოფადობის ემბლემადაა მიჩნეული.

**SALWA EL SHAWAN
CASTELO-BRANCO**

PORTUGAL

Ethnomusicologist, daughter of the Egyptian composer Aziz El-Shawan. She received her initial musical training in piano at the Cairo National Conservatory and at Manhattan School of Music in New York where she completed a Master of Music in 1973. Later she studied at the Columbia University in New York where she completed her Ph.D. in 1980. In 1979 – 1982 she taught at the New York University and since 1982 at the Universidade Nova de Lisboa where she introduced modern ethnomusicology, founded the Master's program in Ethnomusicology and a research institute and sound archive. Her research focuses on musical processes in Portugal, Egypt and Oman, especially on problems of music and modernity, music and nationalism, transcultural processes in music, cultural policy and the role of the media. She has published more than 40 articles in prestigious reference works, international journals, ethnographic recording and books. She is currently editing the “Enciclopédia da Música em Portugal no Século XX”.

TRADITIONAL POLYPHONY AND IDENTITY IN ALENTEJO, PORTUGAL

This paper will focus on polyphonic practice in Alentejo (Southern Portugal) and among Alentejano migrants in the Lisbon area. Alentejo's polyphonic singing in terms of its musical structure, vocal style, social organization and function will be described. The author will analyze changes in this tradition and evaluate the use of vocal polyphony as an emblem of Alentejano identity.

მარინა კვიჟინაძე

საქართველო

თბილისის I სამუსიკო სასწავლებლის პედაგოგი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმკვლევების სპეციალობით (ფოლკლორი, 1982 წ.). წლების მანძილზე მუშაობდა საქართველოს სახელმწიფო რადიოში. მონაწილეობა აქვს მიღებული სხვადასხვა ფოლკლორისტულ ექსპედიციებში.

სიმღერა „აგუნას“ პრეზენტაცია

„აგუნა“ – საწესო შრომის სიმღერა (გურული) ჩაწერილია ოზურგეთის რაიონის, სოფელ ღიხაურში ფოლკლორისტ ნ. ჟორდანიას მიერ 2000 წელს. (შემსრულებლები: აფრასიონ გორდელაძე, ნაზი დარჩია, მალვინა სალუკვაძე). სიმღერა სრულდება ყურძნის წურვის დროს (საწნახლურია) და ღვინის ღვთაება აგუნასადმი მიძღვნილი. საწნახლეური სამღერები ქართულ ფოლკლორისტიკაში დაფიქსირებული არ ყოფილა, ეს ჟანრი მივიწყებულად ითვლებოდა. „აგუნა“ ამ ჟანრის ერთადერთი ნიმუშია.

MARINA KVIZHINADZE

GEORGIA

Teaches at the Tbilisi Music College N1. In 1982 she graduated from the Tbilisi State Conservatoire, in speciality musicology /folklore/. In different years she worked on the Georgian State Radio. She is a participant of fieldworks.

PRESENTATION OF THE SONG “AGUNA”

“Aguna” is a Gurian work song recorded by a folklorist N. Jordania (2000) in the village Likhauri, Ozurgeti District. (Performers: Aprasion Gordeladze, Nazi Darchia, Malvina Salukvadze). The song is performed in the process of pressing out grapes to make wine (satsnakhuri) and is dedicated to the God of Wine. Satsnakhuri songs haven't been fixed in the Georgian folklore before. This genre was considered to be forgotten. “Aguna” is the only example of this genre.

ნინო მაისურაძე

საქართველო

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ქართული მუსიკალური ეთნოლოგიის შემსწავლელი საინსტიტუტო საპრობლემო ჯგუფის ხელმძღვანელი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტის ეთნოლოგიის კათედრის პროფესორი, ევროპის ეთნომუსიკოლოგთა სემინარის წევრი. მისი კვლევის საგანია კავკასიის ხალხთა ხალხური მუსიკა. სადოქტორო დისერტაცია დაიცვა თემაზე „ქართული ხალხური მუსიკის წარმოშობის, ჩამოყალიბებისა და განვითარების პრობლემები“ (1983 წ.). მონოგრაფიებისა და მთელი რიგი სტატიის ავტორია, მათ შორის წიგნების – „ქართული ხალხური მუსიკა და მისი ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ასპექტები“ (თბილისი, 1989 წ.), „ქართული ხალხური მუსიკის განვითარების უძველესი ეტაპები“ (თბილისი, 1990 წ., რუსულ ენაზე).

ზოგი რამ ძირითადი ტრადიციული მრავალხმიანობის შესახებ

მოხსენებაში განხილულია ქართული მრავალხმიანობის სტადიალური ბუნება და მის ტრადიციულ ფორმათა მნიშვნელობა ქართველური მუსიკალური ფუძენის დიფერენციაში. გამოთქმულია ვარაუდი, რომ კომპლექსური სამხმიანობის ჩასახვა ბურდონული ორხმიანობის შემდეგ მუსიკალური ფუძენის დონეზე ხდება, რაც ქართული ტრადიციული მრავალხმიანობის ხანიერებაზე მეტყველებს.

NINO MAISURADZE

GEORGIA

Doctor of History, Professor, supervisor of problematic group in studying Georgian musical ethnology at the History and Ethnology Institute of the Georgian Academy of Science, a professor of the Ethnology Chair of the History Department at the Tbilisi State University, a member of the European Workshop of Ethnomusicologists. The primary field of her scientific interest is folk music of the Caucasian people. She received her doctorate on “Problems of Origin, Establishing and Development of Georgian Folk Music” /1983/. She is the author of a number of articles and monographs, including the books – “Georgian Folk Music and its Historical Ethnographic Aspects” /Tbilisi, 1989/, “The Oldest Stages of Development of Georgian Folk Music” /Tbilisi, 1990, in Russian/.

ON SOME PROBLEMS OF GEORGIAN TRADITIONAL POLYPHONY

The paper discusses a staged nature of Georgian polyphony and the significance of its traditional forms in the differentiation of the Georgian musical root language. The supposition has been made that the origin of a complex three part form takes place after drone two-part form on the level of the root-language. This fact accordingly points to the oldest age of Georgian traditional polyphony.

ქრისტოზ მაუბახი
ავსტრალია

ავსტრალიის კათოლიკური უნივერსიტეტის განათლების ფაკულტეტის ლექტორი, მუსიკალური განათლების ერთ-ერთი ცნობილი ავტორიტეტი ავსტრალიაში და მის ფარგლებს გარეთ. ხშირად იწვევენ ლექციებით ავსტრალიაში, ამერიკაში, გერმანიაში, ჰონკონგში, ტაივანში, ესტონეთში და სხვ. დაინტერესებულია ავსტრალიური მუსიკალური განათლების სფეროში ქართული ხალხური სიმღერის დანერგვით. არის ქართული ხალხური სიმღერის ანსამბლის – „ოქროს საწმისი“ წევრი.

ქართული მრავალხმიანობა ავსტრალიაში: მულტიკულტურული განვითარების ასპექტები

ავტორი იკვლევს ჯგუფური მუსიციზმის ფენომენს, რომელსაც საფუძვლად უდევს ქართულ მრავალხმიანობაზე დამყარებული ახალი „კაპელური ძიებრიობა“ ავსტრალიაში. ისტორიულმა და ეთნოგრაფიულმა მონაცემებმა გამოაქვეყნა ჯგუფური მუსიციზმის ახალი ტენდენციები ამ ქვეყანაში შესწავლილია ქართული სასიმღერო მრავალხმიანობის განსაკუთრებული როლი ავსტრალიის მულტიკულტურულ განვითარებაში.

Christoph Maubach

AUSTRALIA

A lecturer at the Education Faculty of the Australian Catholic University. He is one of the known authorities in musical education both in Australia and abroad. He is a visiting professor in many countries of the world including Austria, America, Germany, Hong-Kong, Taiwan, Estonia and others. He is interested in including Georgian folk singing in the sphere of Australian Musical Education. He is a member of the Georgian folk ensemble the “Golden Fleece”.

GEORGIAN POLYPHONY IN AUSTRALIA: ASPECTS OF A MULTICULTURAL DEVELOPMENT

This presentation explores phenomena of community music making from the basis of the new *a cappella* movement in Australia with Georgian polyphony at its core. Historical and ethnographic data reveal new tendencies in community music making and music performance in this country. The special role of Georgian vocal polyphony in the multicultural development of Australia will be explored.

თამარ მესხი

სამართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის პედაგოგი, საქართველოს კომპოზიტორთა და მუსიკისმცოდნეთა კავშირის წევრი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1961 წ.). მთელი რიგი ფოლკლორისტული ექსპედიციისა და სხვადასხვა რესპუბლიკური და საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეა. გამოქვეყნებული აქვს არაერთი სტატია კონსერვატორიის სამეცნიერო კრებულებში, ჟურნალ „ხელოვნებასა“ და პერიოდულ პრესაში, მათ შორის ქართულ ქალაქურ ფოლკლორზე.

თანამედროვე ქართული სამუსიკო ფოლკლორის შესახებ

ათასწლოვანი ისტორიის მქონე ქართულ მრავალსმიან სასიმღერო ხელოვნებას საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ შეემატა ორსახოვანი ნაკადი – ახალი იდეოლოგიის საფუძველზე აღმოცენებული თანამედროვე ფოლკლორი და ახალი ქალაქური სასიმღერო ღირეკა მოხსენებაში განხილულია „ახალი ფოლკლორის“ თავისებურებები და გადაფასებულია მისი მხატვრული ღირებულება.

TAMAR MESKHI

GEORGIA

Teacher at Chair of Georgian Folk Music of the Tbilisi State Conservatoire. She is a member of the Georgian Union of Composers' and Musicologists'. In 1961 she graduated from the Tbilisi State Conservatoire, in speciality "musicology" (folklore). She is a participant of a number of field-works and different republican and international conferences. She has many articles, including the papers on urban folklore, published in the proceedings of works of the Conservatoire, the journal "Khelovneba" ("Art") and press.

ON MODERN GEORGIAN MUSIC FOLKLORE

After establishing the Soviet Regime in Georgia, Georgian Polyphonic singing culture, having century history, has been enriched both by modern folklore, based on the new Soviet ideology and the new urban lyric songs. The paper discusses the peculiarities of the "new folklore" and estimates its artistic value.

ჯოან მილზი

შელსი, დიდი ბრიტანეთი

თეატრალური რეჟისორი და ხმის სპეციალისტი. უელსის შემსრულებლობის კოლეჯის (კენტრის ხელმძღვანელი სიმღერის (ხმის) დარგში, აბერისტევისის (უელსი) უნივერსიტეტის „ხმისა და წარმოდგენის“ საბჭოს წევრი. ბოლო ოცდაათი წლის განმავლობაში უხელმძღვანელო თეატრალურ წარმოდგენათა ფართო სპექტრს (ახალი ხელწერის საგანმანათლებლო თეატრი, კოსთუმალური წარმოდგენები კლასიკურ ტექსტზე, განახორციელა მთელი რიგი ორიგინალური სპექტაკლებისა, სადაც ყურადღება გამახვილებულია ხმის როლზე). სხვადასხვა წლებში იყო საძიკო ახადგაზრდული თეატრის პროექტის დირექტორი, ფოკს თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი, უელსის ეროვნულ კონსერვატორიასთან არსებული რესიკისა და დრამის კოლეჯის „ხმისა და მოძრაობის“ განყოფილების უფროსი. მან შეისწავლა ხმის გამოყენება სხვადასხვა კულტურებსა და საშემსრულებლო სტილებში და ყველაზე დირექსიონალური მაგალითები გამოიყენა თავის პრაქტიკაში. მისი სემინარების ძირითადი მიზანია სასიამოვნო ფიზიკური ვარჯიშები და თამაშები სუნთქვის გაუმჯობესების, რელაქსაციისა და სმენის კენარას განვითარებისთვის.

ძართული სიმღერა უელსში: კულტურული გაცვლა და სიახლეთა გავრცელება საშემსრულებლო მეთადინებობაზე

(თანამომსხვერვლელი რიჩარდ გოუ)

ისაუბრებს ქართული ჰარმონიისადმი საკუთარ ინტერესზე ორ კონტექსტში: ერთი – იმ ადამიანებთან მუშაობა, რომელთაც მიაჩნიათ, რომ არა აქვთ სა-სიმღერო მონაცემები, მეორე – მსახიობებთან მეცადინეობა. აღწერს, თუ როგორ ესმარება ქართული სიმღერის შესწავლა მსახიობებსა და მომღერლებს საშემსრულებლო ჯანარის ფართო სპექტრის განვითარებაში, როგორ ურთიერ-თობაშია ეს ჩვევები ქართული ჰარმონიის განსაკუთრებულ თვისებებთან და ზემოთ ტრადიციებთან. ავტორი სვამს კითხვას – რატომ წარმოშობს ქართული ჰარმონია ამ განსაკუთრებულ ეფექტს?

JOAN MILLS

WALES, UK

A theatre director and voice practitioner. She is the Voice Director of the Centre for Performance Research and the Fellow in Voice and Performance at the University of Aberystwyth, Wales. She has directed a wide range of theatre over the past thirty years, from new writing to Theatre in Education, classical text to visual performance, and has created a number of original theatre pieces focused on the voice. She worked as Director of the Royal Court Young People's Theatre Scheme, Artistic Director of Theatre Powys, and was for eight years Head of Voice and Movement at the Welsh College of Music and Drama, Wales' National Conservatoire. She has made a study of voice practices from a variety of cultures and performance styles and has trained with renowned exponents of a number of these. Her voice workshops introduce enjoyable, physically based exercises and games to improve breathing, encourage relaxation, and develop listening skills and confidence.

GEORGIAN SONG IN WALES: CULTURAL EXCHANGE AND INNOVATIVE INFLUENCE ON PERFORMANCE TRAINING

(co-reporter RICHARD GOUGH)

The reporter will talk about her own interest in Georgian harmony in two contexts: her voice classes for those who felt they were unable to sing and her training for actors. She will describe how learning the songs has helped develop a range of performance skills in both actors and singers, and how those skills relate to the particular harmonic qualities of the songs, and the oral tradition. She will ask the question why does Georgian harmony in particular, produce this effect?

ქეთევან ნაკაშიძე
საქართველო

ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ქართული მუსიკალური ეთნოლოგიის შემსწავლელი საინსტიტუტო საპრობლემო ჯგუფის უფროსი მეცნიერთანამშრომელი დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკის (ცოდნების) სპეციალობით (ფოლკლორი, 1975 წ.). ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას სამუსიკო სკოლაში. 1988 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია. სხვადასხვა წლებში იკვლევს გლეხის რიტუალთან და შრომის პროცესთან დაკავშირებულ სიმღერებს. კვლევის შედეგებს სისტემატურად აქვეყნებს კრებულებში, სამეცნიერო ჟურნალებსა და პერიოდიულ პრესაში. მონაწილეობა აქვს მიღებული ფოლკლორისტულ ექსპედიციებში, სხვადასხვა სამეცნიერო სესიასა და სემინარებში.

მრავალხმიანობის საკითხი ქართულ გლეხის სიმღერებში

მოხსენებაში განხილულია ქართული მუსიკალური მეცნიერების საფეხურებრივი განვითარების საკითხი შესწავლილია მიცვალებულთა კულტთან დაკავშირებული ერთხმიანი, ორხმიანი და სამხმიანი დატირებანი, რომლებიც თავისებურად ასახავენ ქართული ხალხური სიმღერის მრავალხმიანობის განვითარების ეტაპებს

KETEVAN NAKASHIDZE

GEORGIA

Ph.D, Senior Research Fellow of problematic group in Georgian musical ethnology at the Institute of Georgian Academy of History and Ethnology.. She is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1975/, in speciality "musicology" /folklore/. She worked as a teacher at Music School. In 1988 she defended her dissertation in Ph.D. In different years she studied Georgian dirges and work songs. The results of her research are regularly published in many proceedings of works, scientific journals and press. She is a participant of field trips and different scientific sessions and workshops.

ON POLYPHONY IN GEORGIAN FUNERAL SONGS

The paper deals with the problem of stepped development of Georgian musical heritage. One, two and three part dirges dedicated to veneration of ancestors /the cult of dead/ have been studied. They reflect the definite stages of development of Georgian polyphony songs.

ქეთევან ნიკოლაძე
საქართველო

KETEVAN NIKOLADZE

GEORGIA

Teaches theoretical and practical course in Georgian folk music at the Second Tbilisi Music College and at Music School N27, leader of the folk ensemble at the Tbilisi Boarding-School, a member of ensemble "Mzctamze". She is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire, in speciality "musicology" /folklore/ 1982. In 1990-1995 she worked at the Tbilisi State University, the Research Centre of Mediterranean Cultures. Her main scientific interests are focused on problems of interrelations in instrumental and vocal polyphonic music. She has published more than ten articles.

ON PROBLEM OF INTERRELATIONS AMONG POLYPHONY TYPES IN VOCAL AND INSTRUMENTAL MUSIC

The work considers double-stemmed wood-wind instruments (stviri, gudastviri, chiboni) and the type of instrumental music performed on them to be the most similar to vocal polyphonic music. This fact has been proved by numerous international parallels. A hypothesis has been suggested that folk instruments have preserved the oldest forms of polyphony in different cultures.

ასწავლის ქართული მუსიკალური ფოლკლორის თეორიულ და პრაქტიკულ კურსს თბილისის II სამუსიკო სასწავლებელსა და 27-ე სამუსიკო სკოლაში, ხელმძღვანელობს ფოლკლორულ ანსამბლს თბილისის კეთილშობილ ქალთა და ვაკეთა პანსიონში, არის ქალთა ფოლკლორულ ანსამბლ „მზეთამისე“ წევრი დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1982 წ.). 1990-1995 წლებში მუშაობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ხმელთაშუა ზღვის კულტუროლოგიის სამეცნიერო ლაბორატორიაში. დაინტერესებულია საკრავიერი და ვოკალური მრავალხმიანობის ურთიერთმომართების საკითხებით. გამოქვეყნებული აქვს ათზე მეტი ნაშრომი

მრავალხმიანობის ტიპების ურთიერთმომართების საკითხისათვის ვოკალურ და საკრავიერ მუსიკაში

გამოკვლევაში ვოკალურ მრავალხმიანობასთან ყველაზე ახლოს მდგომად მიიჩნეული არის ორმაგი ჩასაბერი საკრავები (სტვირები, გუდასტვირი, ჭიბონი), რა ხელდაე გარდა ქართულისა, მეტყველებენ საერთაშორისო პარალელუბიც. გამოთქმულია ვარაუდი, რომ სწორედ ორმაგმა ჩასაბერმა საკრავებმა შემოინახეს მრავალხმიანობის უძველესი ფორმები სხვადასხვა კულტურებში.

ეკა ონიანი
საძარტველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის მუსიკის თეორიის კათედრის მეცნიერთანამშრომელი და პედაგოგი. თეორიულ დისციპლინებს ასწავლის თბილისის II სამუსიკო სასწავლებელში. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის თეორია, 1996 წ.). მისი სამეცნიერო ინტერესების სფეროა ქართული ნევმური სისტემა და მისი კვლევის ობიექტი. არის ძველი სამეცნიერო ნაშრომის ავტორი მონაცხილუობა აქვს მიღებული რესპუბლიკურ და საერთაშორისო კონფერენციებში.

ბალორის ბაშუმენების საპითხისათვის ძართულ საბალოო პრაქტიკაში ავტორი განიხილავს სადა და გამშუენებული გაღობის ურთიერთმიმართების საკითხებს. განსახდერავს სადა კილოს გავარჯიშების შესაძლო მიხეზს – ჰიმნის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სიტყვების გამოყოფას ითვადისწინებს ქართული საგალობლის მრავალხმიან ბუნებას, რაც, სავარაუდოდ, დაამუხრუჭებდა ძელოდის განუითარების ინტენსიუობას ჰორიზონტალში (განსხვავებით მონოდური გაღობისაგან).

EKA ONIANI

GEORGIA

A scientific researcher and teacher of the Chair of Music Theory at the Tbilisi State Conservatoire. Besides she teaches theoretical disciplines at the Second Tbilisi Music College. She is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1996/, in speciality "musicology" /music theory/. The sphere of her scientific interests includes the Georgian neumatic system and the ways of its study. She is the author of seven scientific papers. She has taken part in republican and international conferences.

ON PROBLEM OF DECORATION /"GAM-SHIVNEBA"/ OF HYMNS IN GEORGIAN CHANTING

The author studies the interrelations between simple /"sada"/ and decorated chanting. The possible reason of plain mode practice with emphasizing the most significant words of hymns has been stated. Polyphonic nature of Georgian hymns that has probably prevented the intensity of melodic development horizontally is taken into consideration.

მარიამ ოსიტაშვილი სამარტაშვილი

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი, თბილისის კულტურის სახელმწიფო ინსტიტუტის ქართული ფოლკლორის კომპლექსური კვლევის ლაბორატორიის მეცნიერთანამშრომელი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1981 წ.). სხვადასხვა წლებში აქვს თბილისის კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური უძველესების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი, კულტურის ინსტიტუტის მუსიკის კათედრის გამგე. მუშაობს ქართული პიროვნების საკითხებზე. მისი საკანდიდატო დისერტაცია, „ქართული რეა ხმის სისტემა და მისი კილო-ინტონაციური საფუძველი“ (1983 წ.), პირველი საკვალიფიკაციო ნაშრომია ძველი ქართული პროფესიული მუსიკის ხეობაში. აქვს ათზე მეტი გამოქვეყნებული ნაშრომი. ფოლკლორისტული ექსპედიციებისა და მთელი რიგი სამეცნიერო კონფერენციის მონაწილეა.

ამჟამად ქართული პროფესიული მუსიკის ზოგიერთი თავისებურების შესახებ ნაშრომში ახსნილია ძველი ქართული პროფესიული მუსიკის ზოგიერთი თავისებურება, გავლენილია პარალელური დასავლეთის კათოლიკური საეკლესიო მუსიკაში მიმდინარე პროცესებთან. ქართული მრავალხმიანი გალობა მართლმადიდებელი ეკლესიის მიერ აღინიშნულ ეტაპზე შემუშავებული ესთეტიკური პრინციპების ერთგული დარჩა. ამან განაპირობა მისი განსხვავებულობა არა მარტო დასავლეთ ევროპის, არამედ აღმოსავლეთ საქრისტიანოს სასულიერო მუსიკისაგან.

MARIAM OSITASHVILI

GEORGIA

Ph.D. a research assistant at the Tbilisi State Institute of Culture /Laboratory of Complex Study of Georgian Folklore/. In 1981 she graduated from the Tbilisi State Conservatoire, in speciality “musicology” /folklore/. In different years she worked as a research assistant at the Tbilisi State Conservatoire/ Chair of Georgian Folk Music/ and as the Head of Music Chair at the Tbilisi State Institute of Culture. Her scientific interests are dedicated to the problems of Georgian hymnography. In 1983 she received her Ph.D. in thesis “The Georgian Eight-Voice System and its Mode-Intonational Basis”, which is the first dissertation in the sphere of old Georgian professional music. She has more than ten published scientific papers. She is a participant of fieldworks and a number of scientific conferences.

ON SOME PECULIARITIES OF GEORGIAN OLD PROFESSIONAL MUSIC

The present paper aims to investigate and explain some characteristics of Georgian old professional music. An analogy with the current processes in Western Catholic Sacred music has been made. The Georgian polyphonic chanting has preserved all aesthetic principles that were created by Orthodox Church at an early stage and by this it differs not only from West-European music but from Eastern Orthodox sacred music as well.

იოსებ შორდანიძე

ასპირანტი

ხელისუფლებათმცოდნეობის დოქტორი, პროფესორი, მეღებურნის უნივერსიტეტის მუსიკის ფაკულტეტის მეცნიერ-მკვლევარი. დამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1978 წ.) 1982 წელს დაიცვა საკანდიდატო (ხელმძღვანელი პროფ. გრიგოლ ჩხიკვაძე), ხოლო 1991 წელს სადოქტორო დისერტაცია (კიევის სახელმწიფო კონსერვატორია). იყო თბილისის კონსერვატორიის პროფესორი და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ხმელთაშუა ზღვის კულტუროლოგიის სამეცნიერო ცენტრის მუსიკის სექციის გამგე. 1995 წელს საცხოვრებლად გადავიდა ავსტრალიაში. აქვს ოთხმოცდაათზე მეტი გამოქვეყნებული შრომა სხვადასხვა ენაზე, მათ შორის სტატიები „The New Grove's Dictionary of Music and Musicians“ და „Garland Encyclopedia of World Music“-ში. არის ავტორი წიგნისა „ქართული ტრადიციული მრავალხმიანობა მრავალხმიან კულტურათა საერთაშორისო კონტექსტში“ (თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1989 წ.). საქართველოში ტრადიციული პოლიფონიის პრობლემებისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო კონფერენციების თაოსანი და ერთ-ერთი ორგანიზატორია (1984, 1986, 1988 წ. წ.).

ღარბთაშორისი მიდგომა მრავალხმიანობის წარმოშობის კვლევაში

ავტორის მოდელის მიხედვით მრავალხმიანი სიმღერის წარმოშობა დაკავშირებულია ადამიანის აზროვნების, ენისა და მეტყველების ევოლუციასთან. ამავე დროს, კოორდინირებული საგუნდო სიმღერა არ წარმოადგენს ადამიანური საზოგადოების კულტურის პრეროგატივას. მისი აზრით, მრავალხმიანი სიმღერის წარმოშობის შესწავლა შეუძლებელია ფართო დარგთაშორისი კავშირების გაეთვადისწინებლად.

JOSEPH JORDANIA

AUSTRALIA

Doctor of Music, Professor, Research Associate of the Faculty of Music at the University of Melbourne. Graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1978/. He received his Ph.D. in 1982 (supervisor Prof. Grigol Chkhikvadze) and doctorate in 1991 (Kiev State Conservatory). He is a former Professor of the Tbilisi State Conservatoire and Head of Musicological Section at the Centre of Mediterranean Studies of the Tbilisi State University. In 1995 he migrated to Australia. He is the author of more than 90 published works in several languages, including major articles in "The New Grove's Dictionary of Music and Musicians", "Garland Encyclopedia of World Music" and a book "Georgian Traditional Polyphony in International Context of Polyphonic Cultures" (Tbilisi University Press, 1989). He is a convenor of international conferences on "Problems of Traditional Polyphony" in Georgia /1984, 1986, 1988/.

MULTIDISCIPLINARY APPROACH TO THE PROBLEM OF THE ORIGINS OF CHORAL POLYPHONY

According to the author's model the origins of choral polyphony is closely connected to the evolution of human cognition, language and speech. At the same time, coordinated group singing is not a prerogative of human society and culture only. Author suggests that the search for the origins of choral polyphony must rely on the wide multidisciplinary approach to the problem.

ტიმოთი რაისი

აშშ

კალიფორნიის უნივერსიტეტის (დოს-ანჯელესი) პროფესორი და ეთნომუსიკოლოგიის განყოფილების გამგე. 1977 წელს ვაშინგტონის უნივერსიტეტში დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია. 1974 – 1987 წლებში მუშაობდა ტორონტოს უნივერსიტეტში, სხვადასხვა დროს ხელმძღვანელობდა სხვადასხვა ეთნოლოგიურ საზოგადოებასა და კომიტეტს. 1981 – 1984 წლებში რედაქტორობდა ჟურნალს „ეთნომუსიკოლოგია“. მისი სამეცნიერო კვლევის ძირითადი სფეროა ბულგარეთისა და მაკედონიის ტრადიციული მუსიკა. ავტორია მრავალი ნაშრომის და წიგნის, მათ შორის „კულტურათაშორისო პერსპექტივები მუსიკაში“ (1982 წ.), „დაე, ამან შეავსოს შენი სული: ბულგარული მუსიკის შეცნობა“ (1994 წ.). არის თანარედაქტორი გამოცემისა „The Garland Encyclopedia of World Music“ ტ. 8, ევროპა (2000 წ.).

მრავალხმიანობის სტილების გეოგრაფიული ბანაწილება ბულგარეთში ნაშრომი ეფუძნება 1972-73 წლების ფართო საექსპედიციო სამუშაოს. მასში წარმოდგენილია ბულგარეთის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში გავრცელებული ეოკალური მრავალხმიანობის ტიპების დეტალური პანორამული სურათი; ახსნილია დაგეგმარებისთვის გამოყენებული კრიტერიუმები და შედარებულია სხვა მეცნიერთა მიერ დადგენილთან. კრიტერიუმად აღებულია მეორე ანუ თანმხლები ხმის ბუნება. მრავალხმიანობის დიდი ზონა დაყოფილია ოთხ რეგიონად.

TIMOTHY RICE

USA

Professor and Chair of the UCLA Department of Ethnomusicology. In 1977 he received his Ph.D. (music) at the University of Washington. From 1974 till 1987 he worked at the University of Toronto. In different years he served as Chair of several Departments and Committees in Ethnomusicology. Between 1981-1984 he edited the journal “Ethnomusicology”. He specializes of Bulgarian and Macedonian folk and traditional music. He is the author of numerous articles and books including “Cross-cultural Perspectives on Music” (1982), “May It Fill Your Soul: Experiencing Bulgarian Music” (1994), and co-editor of “The Garland Encyclopedia of World Music”, Vol. 8: Europe (2000).

THE GEOGRAPHICAL DISTRIBUTION OF PART-SINGING STYLES IN BULGARIA

Based on extensive fieldwork in 1972-73, this paper presents a detailed mapping of types of Bulgarian vocal polyphony, which is sung almost exclusively in the South-Western corner of the country. The criteria used for mapping are elucidated and a comparison of this mapping with those of other scholars is made. Using as a criterion the behavior of the second or accompanying vocal part, the larger polyphonic zone is divided into four regions.

ნინო შირცხალავა

საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის მეცნიერთანამშრომელი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1980 წ.). იკვლევს ქართული საერო და სასულიერო მუსიკალური შემოქმედების ესთეტიკის საფუძვლებს შუა საუკუნეების ქართული ფილოსოფიის ასპექტით. გამოქვეყნებული აქვს არაერთი სტატია კონსერვატორიის სამეცნიერო კრებულებსა და ჟურნალებში სისტემატურად მონაწილეობს ადგილობრივ და საერთაშორისო კონფერენციებში.

იოანე პეტრიტის ფილოსოფია და ქართული მრავალხმიანობა

ქართველი ნეოპლატონიკოსის თხზულება „კანონარტებიანი პროკლესათუის დიადოხოსისა და პლატონურისა ფილოსოფიისათვის“ ქართული მრავალხმიანობის სტორიაში პრინციპული მნიშვნელობის მქონე დოკუმენტია. მასში დაფიქსირებული ძირძველი წარმოშობის ორიგინალური მუსიკალური ტერმინოლოგია და მუსიკალური ანალოგიებით დადასტურებული XI საუკუნის საქართველოში მრავალხმიანობის არსებობის ფაქტი.

NINO PIRTSKHALAVA

GEORGIA

A scientific researcher of the Georgian Folk Music Chair at the Tbilisi State Conservatoire. She is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire, in speciality "musicology" /1980/. Her research focuses the problems of aesthetic principles of Georgian secular and sacred music in the aspect of medieval Georgian philosophy. She has published a number of articles in the proceedings of scientific works of the Tbilisi State Conservatoire and journals. She regularly takes part in local and international conferences.

IOANE PETRITSI'S PHILOSOPHY AND GEORGIAN POLYPHONY

The book "Consideration of Platon Philosophy and Prokl Diadokh" of the Georgian neoplatonic Ioane Petritsi is a significant document in the history of Georgian polyphony. The oldest original musical terminology has been fixed in this work. The musical analogies prove the fact of existing polyphony in Georgia of XI century.

ფრანც ფოედერმაირი ავსტრია

FRANZ FOEDERMAYR

AUSTRIA

Mag. art., Dr. Phil. Professor emeritus University of Vienna (Austria). He studied musicology (with Erich Schenk und Walter Graf) and cultural anthropology (with Josef Haeckel and Walter Hirschberg) at the University of Vienna from 1953. He took the doctorate with Graf in 1964. After completing the habilitation in 1972 at Vienna he succeeded Graf in 1973 as full professor of comparative musicology (ethnomusicology and systematic musicology), a post he held until his retirement in 1999. He is a corresponding member of the Austrian Academy of Sciences and between 1986-1990 was the President of the Austrian Society of Musicology.

PSYCHOACOUSTICS AND VOCAL POLYPHONY

Music is a universal human phenomenon, and man is a being with certain biological equipment which is effective also in creating and hearing music. On the other hand, man is also a social being. Thus music is a twofold problem, both from the horizons of humanities/social sciences as well as those of natural sciences. The paper will show this by some examples of vocal polyphony.

ხელოვნების მაგისტრი და ფილოსოფიის დოქტორი, ვენის უნივერსიტეტის საპატიო პროფესორი. 1953 წლიდან ვენის უნივერსიტეტში სწავლობდა მუსიკისმცოდნეობას (ერიკ შენკთან და ვალტერ გრაფთან) და კულტურის ანთროპოლოგიას (იოზეფ ჰაეკელთან და ვალტერ ჰირშბერგთან). საკანდიდატო დისერტაცია დაიცვა 1964 წელს ვალტერ გრაფთან. 1972 წელს სადოქტორო დისერტაციის დაცვის შემდეგ, მან შეცვალა ვალტერ გრაფი შედარებითი მუსიკისმცოდნეობის (ეთნომუსიკოლოგია და სისტემატური მუსიკისმცოდნეობა) პროფესორის თანამდებობაზე (1973 წ.), რომელიც ეკავა პენსიაზე გასვლამდე (1999 წ.). იგი არის ავსტრიის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი. 1986 – 1990 წლებში იყო ავსტრიის მუსიკისმცოდნეთა საზოგადოების პრეზიდენტი.

ფსიქოაკუსტიკა და ვოკალური პოლიფონია

მუსიკა არის ადამიანისათვის დამახასიათებელი უნივერსალური ფენომენი, ადამიანი კი – არსება გარკვეული ბიოლოგიური აღნაგობით, რომელსაც შეუძლია აგრეთვე მუსიკის შექმნა და მოსმენა. მეორე მხრივ, ადამიანი სოციალური არსებაა. ამგვარად მუსიკა ორმაგი პრობლემაა – პუნქტარულ-სოციალური და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა თვალსაზრისით. ეს შეხედულება ნაშრომში ნაჩვენებია ვოკალური პოლიფონიის რამდენიმე მაგალითზე.

მარინა ქავთარაძე
საქართველო

ხელეწიფებათმცოდნეობის კანდიდატი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის მუსიკის ისტორიის კათედრის გამგე და დოცენტი, საქართველოს კომპოზიტორთა და მუსიკისმცოდნეთა კავშირის გამგეობის წევრი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის ისტორია, 1973 წ.). ავტორია ორმოცამდე სამეცნიერო ნაშრომის. სისტემატურად მონაწილეობს რესპუბლიკურ და საერთაშორისო კონფერენციებში. მისი სამეცნიერო მუშაობის პრიორიტეტული სფეროა ქართული ოპერის ჯანსაღ-სტილური პრობლემები და ქართულ-აღმოსავლური მუსიკალური ურთიერთობის საკითხები. თბილისის კონსერვატორიაში მის მიერ დამკვიდრებულია არაუერთი ქვეყნების მუსიკის ისტორიის კურსი. ამ ქვეყნების ტრადიციულ კულტურათა გაცნობის მიზნით იმყოფებოდა სამეცნიერო მივლინებებში ეთიოპიასა და ჩრდილოეთ კორეაში.

ტრადიციულ მუსიკალურ კულტურათა ურთიერთობა და ტრანსფორმაცია ტიპოლოგიურად უცხო კულტურათა გარემოში

მოხსენებაში განხილულია ტრადიციული მონოდიური კულტურების ურთიერთობა და ტრანსფორმაცია მრავალხმიანი კულტურის კონტექსტში და მისი ფორმები სხვადასხვა რეგიონების მუსიკალურ კულტურათა, მათ შორის საქართველოში არსებულ სუბკულტურათა მაგალითზე.

MARINA KAVTARADZE

GEORGIA

Ph.D., Head of Music History Chair at the Tbilisi State Conservatoire, Associate Professor, member of the Board of Georgian Composers' and Musicologists' Union. She is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire in speciality "musicology" (history of music, 1973). She is the author of about forty scientific papers. She regularly takes part in the republican and international conferences. Her scientific interests are focused on the genre-stylistic problems of the Georgian opera and Georgian-Oriental musical relations. She has founded the course in "Music History of Non-European Countries" at the Tbilisi State Conservatoire. She has visited Ethiopia and Northern Korea in order to study traditional culture of these countries.

TRANSFORMATION OF TRADITIONAL MUSICAL CULTURES WITHIN TYPOLOGICALLY FOREIGN CULTURES

The paper deals with the interrelations and transformation of traditional monodic cultures in the context of polyphonic culture and their forms on the example of different musical cultures, including the subcultures existing in Georgia.

ზრანკლინ ქანონი საფრანგეთი

წარმოშობით ამერიკელი, ამჟამად მოღვაწეობს საფრანგეთში. საქართველოს ფარგლებს გარეთ ქართული ხალხური სიმღერის დაუცხრომელი პროპაგანდისტია. 1984 წელს პირველად ეწვია საქართველოს იელის უნივერსიტეტის გერმანიის კრთად. 1985 წელს ამერიკაში ჩამოაყალიბა „ქართული ანსამბლი“. 1988 წელს სპეციალურად ჩავიდა საფრანგეთში, პარიზის აღმოსავლური ენების ინსტიტუტში ქართულის შესასწავლად. აქვე დაიწყო სიმღერა ქართველი ემიგრანტების ჯგუფთან ერთად. 1990 წელს ქართულ ენას სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. პარიზში დააარსა ანსამბლი „მარანი“ (1994 წ.) და ქაღთა ანსამბლი „ირინოლა“ (1998 წ.). 1996 წლიდან ახორციელებს საქართველოსთან კულტურული ცაცვლის პროგრამებს ასოციაცია „მარანის“ მეშვეობით

ქართული სიმღერის უცხოური ანსამბლების სასწავლო ტექნიკა

საქართველოს ფარგლებს გარეთ დღეს საკმაოდ ბევრი ქართული სიმღერის ანსამბლია. ქართული სიმღერის შესწავლის მათი ტექნიკა მოიცავს კლასიკური ხმის დაყენების, აკუსტიკის, ძველი და თანამედროვე ფიზიკური მეცნიერებების, ფსიქოლოგიისა და ხულიერების პრინციპებს. როგორ და რა მიზნითაა გამოყენებული ეს ხერხები? რა როლს შეასრულებენ ისინი ქართული სიმღერის მომავალში?

FRANKLIN KANE

FRANCE

An American-born who lives and works in France is a passionate propagandist of Georgian folk song outside Georgia. In 1984 he travelled to Georgia for the first time with the Yale University Chorus. In 1985 – founded the Kartuli Ensemble in the United States. Later in 1988 he came to France to study Georgian language at the Institute of Oriental Languages and simultaneously began singing with a group of Georgian emigrants in Paris. In June 1990 he travelled to Georgia with the Kartuli Ensemble to take part in International Festival of Georgian Polyphony. In 1990 he took a three-month language study program at the Tbilisi University. In 1994 – founded the Ensemble Marani in Paris. In 1996 he started cultural exchange program with Georgia through Association Marani. In 1998 – founded the Irinola women's vocal ensemble in Paris.

LEARNING TECHNIQUES OF GEORGIAN MUSIC ENSEMBLES ABROAD

There are now quite a few Georgian music ensembles outside of Georgia. Their techniques for learning Georgian songs involve principles from classical voice teaching, acoustics, ancient and/or modern physical disciplines, psychology and spirituality. How are these techniques used, to what end? What are the implications for the future of Georgian singing?

დიტერ ძრისტენსენი
აშშ

მუსიკის პროფესორი (ეთნომუსიკოლოგი), ნიუ-იორკის კოლუმბიის უნივერსიტეტის ეთნომუსიკოლოგიის ცენტრის დირექტორი. ბერლინის უმაღლესი მუსიკალური სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ (ვიოლანსელოს სპეციალობით), შეისწავლა შედარებით მუსიკოლოგია და ანთროპოლოგია ბერლინის უნივერსიტეტში, სადაც მოიპოვა ფილოსოფიის დოქტორის წოდება (1957 წ.). წლების მანძილზე იყო ბერლინის ფონოგრაფიის არქივის დირექტორი, ასწავლიდა ბერლინის, ჰამბურგის, ვესლანის (აშშ), ნიუ-იორკის, ლისაბონის უნივერსიტეტებში, ეკავა იმსნსპ(“-ს ტრადიციული მუსიკის ინტერნაციონალური საბჭოს გენერალური მდივნისა და სხვა თანამდებობები, იყო ტრადიციული მუსიკის საკითხებზე ყოველწლიური კრებულის რედაქტორი. ხელმძღვანელობდა საეფლე ეთნომუსიკოლოგიურ გამოკვლევებს ჩრდილო ნორვეგიაში, ბოსნია-ჰერცეგოვინაში, მადეგონიაში, თურქეთში (განსაკუთრებით ქურთისტანში), დასავლეთ ირანში, მექსიკაში და ბოლო დროს ომანის სახელმწიფოში. მისი პუბლიკაციები (<http://www.columbia.edu/~dc22/dcbib.htm>) ძირითადად ემყარება სავსე გამოკვლევებს და განიხილავს შედარებით მუსიკისმცოდნეობისა და ეთნომუსიკისმცოდნეობის ინტელექტუალურ და ინსტიტუციონალურ ისტორიას.

ვოკალური პოლიფონია აღმოსავლეთ არაბეთში

ნარკვევში განხილული ჩრდილოეთ ომანის ბატინას რეგიონის ვოკალური პოლიფონია სამ საშემსრულებლო კონტექსტშია წარმოდგენილი: ბელეგების რაზიფი, მკვიდრი მოსახლეობის საქორწილო სიმღერები და „მალიდალ“ წოდებული ისლამური რელიგიური ხასიათის შესრულება. პოლიფონიური სტრუქტურების ანალიზი მათი სოციალური კონტექსტის გათვალისწინებით მიუთითებს ინდოეთის ოკეანის არეალის სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის ურთიერთდაპყრობის პროცესზე.

DIETER CHRISTENSEN

USA

Professor of Music (ethnomusicology) and Director of the Columbia University Center for Ethnomusicology in New York. After music studies (violin/cello) at the Staatliche Hochschule fuer Musik, Berlin. He studied Comparative Musicology and Anthropology at the Freie Universitaet Berlin where he earned his Dr. phil. (magna cum laude) in 1957. From 1958 until 1971, he worked at the Berlin Phonogramm Archiv, initially as research assistant, ultimately as the director of the institution while also teaching at the Freie Universitaet Berlin. In 1971, he moved to New York to assume the position at Columbia University that he currently holds. Prof. Christensen has also taught at Hamburg University, Wesleyan University (USA), City University of New York, and Universidade Nova de Lisboa, Portugal. He has served as the Secretary General of the International Council for Traditional Music (UNESCO), in various UNESCO functions, as Editor of the Yearbook for Traditional Music. He has conducted ethnomusicological fieldwork in Northern Norway, Bosnia-Herzegovina, Macedonia, Turkey (especially Kurds), Western Iran, Mexico, and most recently, in the Sultanate of Oman. Most of his numerous publications (listed at <http://www.columbia.edu/~dc22/dcbib.htm>) are based on his fieldwork or deal with the intellectual and institutional history of comparative musicology and ethnomusicology.

VOCAL POLYPHONY IN EASTERN ARABIA

A discussion of vocal polyphony in three performance contexts in the Batinah region of Northern Oman: the razif of the Beduins, the wedding songs of the sedentary population, and Islamic devotional performances called malid. The analysis of polyphonic structures in their social context points to a process of mutual adaptation from ethnically diverse origins around the Indian Ocean.

ოლენა შევჩუკი
უკრაინა

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი, უკრაინის ეროვნული მუსიკალური აკადემიის ძველბურთ მუსიკის კათედრის და კიევის კულტურისა და ხელოვნების ეროვნული უნივერსიტეტის დოცენტი, კიევის ფოლკლორული ანსამბლ „დრე-ვოს“ წევრი. დაამთავრა კიევის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (1984 წ.). 1999 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია. გწევა აქტიურ საექსპედიციო-შემკვრელურ მოღვაწეობას უკრაინის ყველა რეგიონში. არაერთი საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეა. გამოქვეყნებული აქვს ოცდაათზე მეტი ნაშრომი უკრაინულ და რუსულ ხალხურ და საეკლესიო მუსიკაზე უკრაინაში, რუსეთში, საქართველოში, ავსტრიაში. ასევე გამოსცა უკრაინული ტრადიციული მუსიკის ორი ლახურული დისკი (საფრანგეთი, 1991 წ.). 1994-99 წლებში მიწვეული იყო ბელგიაში ხელოვნების საერთაშორისო აკადემიაში (ზაფხულის სემესტრი) უკრაინული სიმღერის მასწავლებლად.

უკრაინული ხალხური მრავალხმიანობის რეგიონალური ნაირსახეობანი (ტრადიციულ სიმღერაში ზოგადეროვნული სტილისტიკის შორშირების პრობლემა)

მოხსენებაში განხილულია უკრაინული ხალხურ-ენობრივი და ხალხური მუსიკალური დიალექტების ურთიერთმიმართების საკითხი. გამოკვლეულია ხალხური მრავალხმიანობის ტიპები – ძეტეროფონია, პოდგოლოსური პოლიფონია, პომოფონია და მათი გავრცელების არეალი

OLENA SHEVCHUK

UKRAINE

Ph.D., Associate Professor of the National Music Academy of Ukraine and the Kiev National University of Culture and Arts, member of Kiev folk ensemble “Drevo”. She graduated from the Kiev State Conservatoire, in speciality “musicology”, 1994. In 1999 she received her Ph.D. She is an active participant of fieldworks in all regions of Ukraine. Participated in a number of international conferences. She is the author of more than 30 articles on Ukrainian and Russian Folk and Church Music published in Ukraine, Russia, Georgia, Austria. She has 2 CDs with recordings of traditional Ukrainian music /France/. In 1994 – 1999 she was a visiting teacher for Ukrainian folk singing in International /summer/ Art Academy /Belgium/.

REGIONAL VARIANTS OF THE UKRAINIAN FOLK POLYPHONY

(ON PROBLEM OF COMMON NATIONAL STYLISTIC FORMATION IN TRADITIONAL SONGS)

The work deals with the problem of interrelations between folk-language and folk musical dialects. Different types of polyphony have been studied, including heterophony, hereafter polyphony, homophony and the area of their distribution.

ნინა შველიძე
საქართველო

ქართული ხალხური შემოქმედების სამეცნიერო მეთოდური ცენტრის მეცნიერთა ინამშრომელი, ასწავლის ქართული მუსიკალური ფოლკლორის თეორიულ და პრაქტიკულ კურსს თბილისის მე-4 სამუსიკო სკოლაში, არის ქალთა ფოლკლორულ ანსამბლ „მზეთამხეს“ წევრი დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1983 წ.). წლების მანძილზე მუშაობდა საქართველოს რადიოს მუსიკალურ გადაცემათა რედაქციაში. ძირითადად დაინტერესებულია ორგანოლოგიის საკითხებით აქვს მეთოდური წერილები ქართული საკრავიერი მუსიკის სადღეისო პრობლემების, პავშვთა და მოზარდთა ფოლკლორული სტუდიების მუშაობის შესახებ. სხვადასხვა ფოლკლორისტული ექსპედიციისა და სამეცნიერო კონფერენციის მონაწილეა.

ქართული მრავალღერძიანი სალამური – ლარჩემი (სონინარი)

გამოკვლევის მიზანია სამეგრელოსა და გურიაში გავრცელებული უძველესი ძრავადღერიანი სალამურის, ე. წ. პანის ფდეიტის ქართული ნაირსახეობის შესწავლა. ყურადღება გამახვილებულია ლარჩემზე შესასრულებელი დასაკრავების ფუნქციურ და აქედან გამომდინარე, კილო-პარამონიულ თუ სტრუქტურულ თავისებურებებზე.

NINA SHVELIDZE

GEORGIA

A research assistant at the Scientific Methodological Centre of Georgian Folk Art. She delivers lectures in theoretical and practical course of Georgian Folk Art at the Tbilisi Music School N 4. She is a member of the folk women's ensemble "Mzetamze". In 1983 she graduated from the Tbilisi State Conservatoire, in speciality "musicology" (folklore). In different years she worked on the Georgian Radio in musical programs. She is mainly interested in the problems of organology. She has published methodological papers on problems of Georgian instrumental music and the work of children's folk studios. She takes part in different fieldworks and scientific conferences.

GEORGIAN MULTISTEMMED SALAMURI-LARCHEMI/SOINARI

The present paper aims to study the oldest multistemmed salamuri, a Georgian variety of so called Pan Flute mostly used in Samegrelo and Guria. The main emphasis has been made on functional, mode-harmonic and structural characteristics of larchemi tunes.

მანანა შილაკაძე
საქართველო

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერთანამშრომელი. სადოქტორო დისერტაცია დაიცვა თემაზე „ქართულ-ჩრდილოკავკასიური ეთნოკულტურული ურთიერთობანი“ (1991 წ.). ეწევა აქტიურ საექსპედიციო მოღვაწეობას. მისი კვლევის პრიორიტეტული სფეროა ქართული და ჩრდილოკავკასიის ხალხთა საკრავები და საკრავიერი მუსიკა. გამოქვეყნებული აქვს სტატიები ქართულ, რუსულ და გერმანულ ენებზე. არის ავტორი რამდენიმე წიგნისა, მათ შორის „ქართული ხალხური საკრავები და საკრავიერი მუსიკა“ (თბილისი, 1970 წ.), „ქართული ხალხური მუსიკალური ტრადიციები და თანამედროვეობა“ (თბილისი, 1988 წ.), „ეთნომუსიკოლოგიის საგანი, მეთოდები და ამოცანები“ (თბილისი, 1991 წ.). არაერთი ადგილობრივი და საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეა.

რეგიონული სტილის საკითხი ქართულ საკრავიერ მუსიკაში (სვანეთი) ნაშრომში განხილულია ენობრივი და მუსიკალური რეგიონული სტილის ურთიერთმიმართების საკითხი. აღნიშნულია, რომ სვანეთში შემორჩენილი სიმებიანი საკრავები – ჩანგი და ჭუნირი არის არა სოლო, არამედ სააკომპანემენტო. სვანური ინსტრუმენტული მუსიკა ასახავს ამ კუთხის სიმღერის ძირითად თავისებურებებს, ყველაზე მკაფიოდ კი – მრავალხმიანობის ფორმებს, რადგან იგი ფაქტობრივად სიმღერის ტრანსკრიფციაა.

MANANA SHILAKADZE

GEORGIA

Doctor of History, a leading scientific researcher at the History and Ethnology Institute of the Georgian Academy of Science. In 1991 she received her doctorate on “Georgian and North-Caucasian ethnocultural relations”. She actively leads field-works. Her primary field of scientific research is – instruments and instrumental music of Georgian and North-Caucasian people. She has published articles in Georgian, Russian and German languages. She is the author of several books including “Georgian folk instruments and instrumental music” /Tbilisi, 1970/, “Georgian musical traditions and modern life” /Tbilisi, 1988/, “The subject of Ethnomusicology, its methods and tasks” /Tbilisi, 1991/. She is a participant of numerous local and international conferences.

ON REGIONAL STYLE IN GEORGIAN INSTRUMENTAL MUSIC /SVANETI/

The paper surveys the problem of interrelations between the language and musical styles of the mountain region of Western Georgia. The preserved string instruments in Svaneti – “changi” and “chuniri” are not solo instruments. They are used for an accompaniment. Svanetian instrumental music reveals the basic peculiarities of this regional song, especially its polyphony forms, that actually represents a song-transcription.

ჯეინ შუგარმანი

აშშ

ნიუ-იორკის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მუსიკის ფაკულტეტის დოცენტი. 1993 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია ეთნომუსიკოლოგიაში კალიფორნიის უნივერსიტეტში, ლოს ანჯელესში. სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის მუსიკის სპეციალისტია. გამოქვეყნებული აქვს მრავალი ნაშრომი ალბანური მუსიკისა და ცეკვის შესახებ, როგორებიცაა: „ესაღება ალბანეთში“, „კოსოვოში“, „მაკედონიაში“, „ჩრდილოეთ ამერიკასა და დასავლეთ ევროპაში ჩატარებულ სამეცნიერო გამოკვლევებს. მისი წიგნი „სიმღერის დაბადება“ (1997 წ.) დაჯილდოებულია ჩიკაგოს ფოლკლორული პრიზით. მასში განხილულია მაკედონიაში, პრესპას ტბის მიდამოებში დასახლებული ალბანელების პოლიფონია და ეხება სქესის საკითხებს. ამჟამად ის იკვლევს ტრანსნაციონალური ალბანური ხალხური მუსიკის ინდუსტრიას.

ზღვის ბოგონა: სოფლური სიმღერის მრავალხმიანობა ალბანურ კომერციულ მუსიკაში

სამხრეთ ალბანელები ცნობილი არიან თავიანთი ვოკალური მრავალხმიანობით, რომელიც მოიცავს „ტოსკ“, „ლეპ“ სტილებსა და ჩრდილო-ალბანელ (მაკედონია) მაჩაკაცთა ორხმიან სიმღერას. ნაშრომში შესწავლილია ამ პოლიფონიური სტილების გამოყენება პოსტსოციალისტური ალბანეთისა და ყოფილი იუგოსლავიის კომერციულ პოპულარულ მუსიკაში, თითოეული მათგანის განვითარების გზა. ალბანეთში მრავალხმიანობა გაშარტივდა, ყოფილ იუგოსლავიაში კი, პირიქით – გართულდა. ამის ერთ-ერთი მიზეზია ის მსმენელი, რომლისათვისაც ეს პროდუქციაა განკუთვნილი.

JANE SUGARMAN

USA

Associate Professor Department of Music at the State University of New York at Stony Brook, USA. She received her Ph. D. in ethnomusicology (1993) at the University of California in Los Angeles. She is a specialist in the music of South-Eastern Europe. She has published numerous articles on Albanian music and dance, based on research conducted in Albania, Kosovo, Macedonia, North America, and Western Europe. Her book "Engendering Song" (1997) was awarded the Chicago Folklore Prize (1998). This publication examines the polyphonic singing of Albanians from Lake Prespa, Macedonia, and relates to issues of gender. She is currently researching the transnational Albanian popular music industry.

THE GIRL OF THE WAVES: RURAL POLYPHONY IN ALBANIAN COMMERCIAL MUSICS

South Albanians are famous for their vocal polyphony, including the "Tosk" style, the "Lab" style and the two-voiced singing of north Albanian men from Macedonia. This paper examines the entry of these polyphonic styles into the commercial popular musics of post-socialist Albania and the former Yugoslavia, and traces the distinctive path that each has taken. If polyphony has undergone simplification in Albania, an opposite trend can be noted in the former Yugoslavia. One reason for the divergent paths of polyphonic performance in the two areas is the audiences for whom such productions are intended.

დავით შუღლიაშვილი საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის გამგის მოადგილე და მეცნიერთანამშრომელი, საქართველოს კომპოზიტორთა და მუსიკისმცოდნეთა კავშირის წევრი, ანჩისხატის ტაძრის მგალობელი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1990 წ.). მისი მოღვაწეობის ძირითადი სფეროა ქართული საეკლესიო გალობა. აქვს გამოქვეყნებული ნაშრომები, მათ შორის ქართული სამგალობლო სკოლების ტრადიციის, გალობის მრავალხმიანობის შესახებ გამოსაცემად მოამზადა საგალობელთა კრებული „ქართული გალობა, შემოქმედის სკოლა“. მონაწილეობა აქვს მიღებული ფოლკლორისტულ ექსპედიციებში, სხვადასხვა სამეცნიერო კონფერენციაში.

ქართული სამგალობლო სკოლები და ტრადიციები

ქართული საეკლესიო გალობის ძირითად წყაროს XIX – XX საუკუნეების მიჯნაზე ნოტებზე ჩაწერილი ათასობით საგალობელი წარმოადგენს, რომლებშიც ასახულია სხვადასხვა სამგალობლო სკოლათა ნიმუშები. მათ შორის სხვაობა გალობის საერთო, კანონიკური ძანგის ჩაირგვარად „მორთვის“, „მონუქურთმების“ თავისებურებებში მდგომარეობს, რაც სამი ხმის თანაუღერადობის ამა თუ იმ ტრადიციისათვის დამახასიათებელ წესებში აისახება.

DAVID SHUGHLIASHVILI

GEORGIA

Deputy Head and a scientific researcher of the Georgian Folk Music Chair at the Tbilisi State Conservatoire, a member of the Georgian Composers' and Musicologists' Union, a member of the Anchiskhati Church Choir. He is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1990/ in speciality "musicology" /folklore/. The primary sphere of his academic interest is Georgian Chanting. He has published works including the ones dedicated to the tradition of Georgian chanting schools, to polyphony of hymns. He has prepared for publishing a collection of hymns "Georgian chanting, school of Shemokmedi". He has taken part in fieldworks and different scientific conferences.

GEORGIAN CHANTING SCHOOLS AND THE TRADITIONS

The main source of Georgian chanting is considered to be a great number of notated hymns at the boundary of XIX-XX centuries. They represent examples of different chanting schools. The difference among them consists in "decoration" peculiarities of common, canonical tune. It is reflected in three-voice consonance typical principles of this or that tradition.

თამარ ჩხეიძე საქართველო

TAMAR CHKHEIDZE

GEORGIA

Ph.D., a research assistant and teacher at the Chair of Theory of Music at the Tbilisi State Conservatoire. In 1993 she graduated from the Tbilisi State Conservatoire, in speciality "musicology" /Music Theory/. In 1997 she received her Ph.D., under supervision of Professor Manana Andriadze. Besides theoretical disciplines she conducts a course of lectures in Liturgy. Her primary field of scientific interest is old Georgian professional music, with emphasis on musical characteristics of Georgian Orthodox Liturgy. She is the author of sixteen published scientific works. She regularly takes part in local and international conferences.

SYSTEM OF "CHRELI" IN GEORGIAN SACRED MUSIC

(co-author MANANA ANDRIADZE)

The paper is dedicated to the verbal system of musical notation called "Chreli da Chrelta Gvarni" existed in Georgian polyphonic sacred music. The analysis of hymnographic and transcription collections of XVIII-XIX centuries fixed in this system has been made. The meanings of several "Chrelta Gvami" have been specified.

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის მუსიკის თეორიის კათედრის მეცნიერთანამშრომელი და პედაგოგი დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის თეორია, 1993 წ.). საკანდიდატო დისერტაცია დაიცვა პროფესორ მანანა ანდრიადის ხელმძღვანელობით (1997 წ.). თეორიული საგნების გარდა მიჰყავს ლიტურგიკის სალექციო კურსი. მისი სამეცნიერო ინტერესები დაკავშირებულია ძველი ქართული პროფესიული მუსიკის პრობლემების, ქართული მართლმადიდებლური ლიტურგიის მუსიკალური თავისებურებების კვლევასთან. გამოქვეყნებული აქვს თექვსმეტი სამეცნიერო ნაშრომი. სისტემატურად მონაწილეობს ადგილობრივ და საერთაშორისო კონფერენციებში.

ძარბაზული გალობის ზრელები
(თანაავტორი მანანა ანდრიადი)

მოსხმენება ეძღვნება ქართულ მრავალხმიან გალობაში არსებულ მუსიკალური დამწერლობის ევრბალურ სისტემას სახელწოდებით „ჭრელი და ჭრელთა გვარნი“. შემოთავაზებულია ამ სისტემით ფიქსირებული XVIII – XIX ს. ს. ჰიმნოგრაფიული და სანოტო კრებულების ანალიზი. დაზუსტებულია „ჭრელთა გვართან“ რამდენიმე მნიშვნელობა.

სიუზან ციგლერი
გერმანია

კელნის უნივერსიტეტში შეისწავლა მუსიკოლოგია და სლავური ენები. მისი ინტერესების არეალში შედის ბალკანეთი, აღმოსავლეთ ევროპა, კავკასია და თურქეთი. არის დოქტორი, ეწევა პედაგოგიურ მოღვაწეობას ბერლინის თავისუფალ უნივერსიტეტთან არსებულ შედარებითი მუსიკოლოგიის ინსტიტუტში. 1993 წლიდან არის პასუხისმგებელი ბერლინის ეთნომუსიკოლოგიის მუზეუმის „ფონოგრამათა არქივის ისტორიული ცვილის ცილინდრების კოლექციის დაცვის პროექტზე“. 2000 წლიდან ტრადიციული მუსიკის საერთაშორისო ცენტრის (ICTM) სასწავლო ჯგუფის – „ტრადიციული მუსიკის ისტორიული წყაროები“ – ხელმძღვანელია.

„ხმები წარსულიდან“ – კავკასიური პოლიფონია გერმანიის ფონოგრამა-არქივის ისტორიულ ჩანაწერებში

ბერლინის ფონოგრამა-არქივი შეიქმნა 1893 – 1954 წლებში ჩაწერილი ცვილის ლილვაკების უნიკალურ კოლექციას. 1999 წლიდან ეს კოლექცია შესულია იუნესკო-ს „მსოფლიო მემკვიდრეობის“ სიაში. 15000-ზე მეტ ორიგინალურ ლილვაკს შორის, დაახლოებით ასი, ასახავს კავკასიელი ხალხების მუსიკას. ნაშრომში წარმოდგენილი იქნება სხვადასხვა მრავალხმიანი სიმღერა, მათ ჩამწერებსა და შემსრულებლებზე ინფორმაციასთან ერთად.

SUSANNE ZIEGLER

GERMANY

Studied musicology and Slavic languages at the University of Cologne. Her main areas of interest include the Balkans, Eastern Europe, the Caucasus, and Turkey. Doctor Phil. She has been teaching at the Institute for Comparative Musicology of the Free University in Berlin. Since 1993 she is in charge of the project “Safeguarding the historical wax cylinder collections of the Berlin Phonogramm-Archiv” at the Museum for Ethnology in Berlin. In 2000 she followed Doris Stockmann in chairing the ICTM Study Group “Historical Sources of Traditional Music”.

“VOICES FROM THE PAST” – CAUCASIAN POLYPHONY IN HISTORICAL SOUND RECORDINGS FROM THE BERLIN PHONOGRAM ARCHIVE

The Berlin Phonogramm – Archiv comprises a unique collection of wax cylinders recorded between 1893 and 1954. This collection has been entered in the UNESCO list “Memory of the World” in 1999. Within more than 15,000 original cylinders about 100 represent music from different Caucasian people. In this paper various polyphonic songs will be presented, together with information on their collectors and performers.

ნინო ციციშვილი ავსტრალია

ხელოვნების მაგისტრი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1988 წ.). თბილისის I სამუსიკო სასწავლებელში ასწავლიდა ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების თეორიულ და პრაქტიკულ კურსს. 1995 წელს საცხოვრებლად გადავიდა ავსტრალიაში. 1998 წელს მიენიჭა ხელოვნების მაგისტრის ხარისხი მონაშის უნივერსიტეტში. ოცი გამოქვეყნებული ნაშრომის ავტორია რუსულ, ინგლისურ, ბულგარულ და ქართულ ენებზე. ამჟამად ამთავრებს საკანდიდატო დისერტაციას მონაშის უნივერსიტეტში თემაზე „ეროვნული ერთეულის კონსტრუირება და ქართული სიმღერის სქესობრივი დიფერენცია“ (ხელმძღვანელი პროფ. მარგარეტ კარტომი).

ქართული ეთნომუსიკოლოგია (1900-1990) და სქმის საპიტი ქართულ სასიმღერო ტრადიციაში

ავტორი განიხილავს ქართულ ეთნომუსიკოლოგიაში მამაკაცთა და ქალთა სასიმღერო სტილების გამიჯვნის საკითხს. მიაჩნია, რომ 1970-იანი წლებიდან დაიწყო ქალთა მუსიკალური შემოქმედების, როგორც ძირითადი მუსიკალური ფოლკლორისაგან განსხვავებული სფეროს კვლევა ქართულ მრავალხმიან სასიმღერო ტრადიციაში ქალთა და მამაკაცთა განსხვავებული წვლილი აღქმულია, როგორც „ობიექტური სინამდვილე“.

NINO TSITSISHVILI

AUSTRALIA

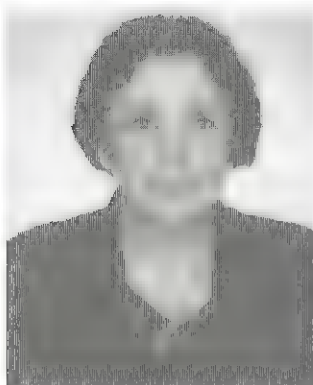
M.A. She graduated from the Tbilisi State Conservatoire, in speciality “musicology” /folklore/, in 1988. She taught Ethnomusicology at the D. Arakishvili Music College. In 1995 she migrated to Australia. She received her MA at the Monash University in 1998 (superv. Prof Margaret Kartomi). She is the author of 20 published works in Russian, English, Bulgarian and Georgian languages. She is currently completing her Ph.D. at the Monash University on “Constructing National Unity and Gender Difference in Georgian Singing” (superv. Prof Margaret Kartomi). She has got AP award.

GEORGIAN ETHNOMUSICOLOGY (1900s-1990s) AND THE QUESTION OF GENDER IN GEORGIAN SINGING TRADITION

Author discusses the relationship between Georgian men's and women's singing traditions in Georgian ethnomusicology. She suggests that it was from the 1970s that women's singing traditions started to be treated as a separate part of the male-dominated musical culture. The different input from Georgian men and women in traditional polyphonic singing is assessed as a objective reality and the social and historical reasons of this difference are discussed.

რუსუდან წურჭუშია
საქართველო

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის მუსიკის ისტორიის კათედრის პროფესორი, პრორექტორი სამეცნიერო დარგში, დელფიური მოძრაობის ერთ-ერთი ინიციატორი საქართველოში, ეროვნული დელფიური საბჭოს გენერალური მდივანი. სხვადასხვა დროს მუშაობდა საქართველოს კულტურის სამინისტროში, გამომცემლობა „ხელოვნება“-ში. მისი სამეცნიერო ინტერესების სფერო მოიცავს როგორც ქართული მუსიკის ღირებულებრივი ორიენტაციის საკითხებს, ასევე კომპოზიტორის ტრადიციასთან დამოკიდებულების პრობლემებს და ფოლკლორის სოციოლოგიური კვლევის ასპექტებს. გამოქვეყნებული აქვს შრომები სამეცნიერო კრებულებში, ჟურნალებში, როგორც საქართველოში, ისე მის ფარგლებს გარეთ. ვწევა საგამომცემლო საქმიანობას, არის მრავალი სამეცნიერო კრებული პასუხისმგებელი რედაქტორი, არაერთი საერთაშორისო კონფერენციის ორგანიზატორი და მონაწილე.

პოლიფონია, როგორც ქართული ტრადიციული მუსიკალური აზროვნების კატეგორია

ავტორის აზრით ქართული ტრადიციული მუსიკის პოლიფონიურ წყობაში ეთნოსის მიერ სამყაროს აღქმის სპეციფიკური იდეა განხორციელებული. ამ იდეის კონკრეტულ გამოხატულებად სამხმინი ქორალი იქცა. ამასთან, პოლიფონია ქართული ტრადიციული მუსიკალური აზროვნების კატეგორიაა, მაგრამ არა მისი განსაკუთრებულობა; განსაკუთრებულობას ამ წყობის იმანენტური ფორმა-სტრუქტურისა და მისი ადეკვატური მხატვრულ-ესთეტიკური შინაარსის ერთობლიობა განაპირობებს.

RUSUDAN TSURTSUMIA

GEORGIA

Doctor of Arts, Professor of the Chair of Music History at the Tbilisi State Conservatoire, Prorector in Science. She is one of the initiators of the Delphic Movement in Georgia and Secretary General of the National Delphic Council. In different years she worked at the Ministry of Culture of Georgia, at the publishing house “Khelovneba. The sphere of her scientific interests include the problems connecting with the value orientation of Georgian music, with a composer’s relation towards tradition and the aspects of sociological research. She has published her scientific articles in different proceedings of works both in Georgia and abroad. She is the editor-in-chief of many scientific publications and a participant and organizer of numerous international conferences.

POLYPHONY – A CATEGORY OF GEORGIAN TRADITIONAL MUSICAL THINKING

In the author’s opinion a specific idea of the world perception by the ethnic group has been realized in polyphony of the Georgian traditional music. Three-voice choral has become the concrete example of this idea. At the same time, polyphony is a category of Georgian traditional musical thinking, but not its peculiarity. Its peculiarity consists in the unity of immanent form-structure and adequate musical-aesthetic contents.

ევსევი ჯოხონელიძე

საქართველო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის გამგე და პროფესორი, ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის გამგეობის თავმჯდომარის მოადგილე, თბილისის კულტურის სახელმწიფო ინსტიტუტის ქართული ფოლკლორის კომპლექსური კვლევის ლაბორატორიის მუსიკის სექტორის ხელმძღვანელი, ფოლკლორული ფესტივალების საერთაშორისო ორგანიზაციის „CIOFF“ საქართველოს ფილიალის ვიცე-პრეზიდენტი, საქართველოს კომპოზიტორთა და მუსიკისმცოდნეთა კავშირის წევრი, სადაც წლების განმავლობაში ხელმძღვანელობდა ფოლკლორულ კომისიას. თბილისის ახალგაზრდა შემოქმედთა გაერთიანების ბაზაზე დააარსა ქართული ფოლკლორის თეატრი (1994 წ.). დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (ფოლკლორი, 1961 წ.). მისი სამეცნიერო მოღვაწეობა მოიცავს ქართული ფოლკლორის ისტორიასა და თეორიის თითქმის ყველა ძირითად სფეროს. გამოქვეყნებული აქვს ოცდაათზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომი, აგრეთვე მეთოდური სახელმძღვანელოები, ქართული ხალხური სიმღერების ანთოლოგია, რამდენიმე სანოტო კრებული. არის მრავალი სამეცნიერო ფორუმისა და ფოლკლორისტული ექსპედიციის მონაწილე.

ქართულ მუსიკალურ-მსთეპიკურ აზროვნებაში თვისებრივი ბარდატუნის ერთი მნიშვნელოვანი პერიოდის შესახებ

მოხსენებაში განხილულია ის ტენდენციები, რომელთაც ქრისტიანობის გავრცელების საწყის ეტაპზე (IV – VIII ს.ს.) ქართულ მუსიკალურ აზროვნებაში სათავე დაუდეს ძველი ინტონაციური სამყაროს გადაზრებას „გარდაკასმეას“ (სულხან-საბა ორბელიანის ტერმინი), რამაც ახალი საერო მუსიკალური ესთეტიკის დამკვიდრება განაპირობა. ამ ესთეტიკის თანახმად მხატვრულ შინაარსში ინდივიდუალური საწყისი დაწინაურდა.

EVSEVI CHOKHONELIDZE

GEORGIA

Professor, Head of the Georgian Folk Music Chair at the Tbilisi State Conservatoire, Deputy Director of the International Centre of Georgian Folk Song, supervisor of music section at the Georgian Folklore Complex Research Laboratory /Tbilisi State Institute of Culture/, Vice-President of Georgian Branch of the CIOFF, member of the Georgian Composers' and Musicologists' Union, heading its folk section for years. He is the founder of the Georgian Folk Theatre based on the Tbilisi Young Creators' Union /1994/. He is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1961/, in speciality "musicology" /folklore/. His scientific interests are focused on almost all main problems in history and theory of Georgian folklore. He has published more than thirty scientific works including text-books, an anthology of Georgian folk songs, several music collections. He is a participant of numerous scientific conferences and fieldtrips.

ON THE IMPORTANT PERIOD OF QUALITATIVE SHIFT IN GEORGIAN MUSICAL-AESTHETIC THINKING

The paper studies the tendencies that at an early stage of spreading Christianity in Georgia /IV-VIII centuries/ promoted the revaluation "gardakazmva" /Sulkhan Saba Orbeliani's term/ of the old intonational heritage in Georgian musical thinking. This in its way caused the determination of the new secular musical aesthetics. According to this aesthetics the individual origin of artistic contents has been put forth.

მაკა ხარძიანი

სასართმელო

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კათედრის ლაბორანტი. დაამთავრა თბილისის კონსერვატორია მუსიკისმცოდნეობის სპეციალობით (მუსიკის ისტორია, 1997 წ.). ეწევა პედაგოგიურ მოღვაწეობას სამუსიკო გიმნაზიასა და საქართველოს სახელმწიფო თეატრალურ ინსტიტუტში. მისი სამეცნიერო ინტერესების სფეროა ჟანრის პრობლემა ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში. განსაკუთრებით დაინტერესებულია სვანური მრავალხმიანობის საკითხებით. მუშაობს ქართული ფოლკლორის სისტემატიზაცია-კატალოგიზაციაზე.

მრავალხმიანობის ტიპის განსაზღვრისა და სამხმინობის წარმოშობის საკითხისათვის სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში

ავტორის აზრით, სვანური მრავალხმიანობა არის მელოდიური პლასტების შედეგად წარმოქმნილი მრავალხმიანობის ტიპი, სადაც ადგილი აქვს ხმათა სინქრონულ მოძრაობას, რომელშიც მკვეთრად შეიგრძნობა აკორდული ვერტიკალები ანალიზის საფუძველზე იგი ვარაუდობს, რომ მრავალხმიანობის ჩამოყალიბება სვანეთში მოხდა ე. წ. „მაღალი ბანის“ დამატების გზით, ისევე როგორც აღმოსავლეთ საქართველოს ბურღონულ მრავალხმიანობაში.

MAKA KHARDZIANI

GEORGIA

Lab assistant of the Georgian Folk Music Chair at the Tbilisi State Conservatoire. She is a graduate of the Tbilisi State Conservatoire /1977/ in "musicology" /music history/. She delivers lectures at Music College and at the Georgian State Institute of Theatre. Her scientific interests include: the genre problem in Georgian Folk Music and Svanetian polyphony. She is currently working on systematization and compiling a catalogue of Georgian folklore.

FORMATION OF THREE-VOICE SINGING AND DETERMINATION OF POLYPHONY TYPE IN SVANETIAN MUSIC FOLKLORE

In author's opinion the Svanetian polyphony represents a polyphony type formed in the result of melodic layers, where the voices move synchronically with chord verticals distinctly heard. The analysis made by the researcher has assumed the formation of polyphony in Svaneti by adding of so called "high bass" /"maghali bani"/like it took place in the drone polyphony of the Eastern Georgia.

ტრან ჟუანგ ჰაი საზოგადოებრივი

ცნობილი ეთნომუსიკოლოგი და ევლისიური სიმღერის „ჰუმინი“ მსოფლიო ექსპერტი. 1969 წლიდან მოღვაწეობს პარიზში, „ადამიანის მუსიკის“ მუსიკის განყოფილებაში, სადაც ატარებს კვლევას ობერტონული სიმღერის დარგში. მონაწილეობს პარიზის სამეცნიერო კვლევის ეროვნულ ცენტრის მკვლევართა ჯგუფის (UMP 8574) მუშაობაში. დოქტორ ტრან ჟუანგ ჰაის ობერტონების კვლევისადმი მიძღვნილმა ფილმმა „The Song of Harmonics“ (გადაღებულია დოქტორ ჰუგო ზემპის მიერ) მოიპოვა ოთხი საერთაშორისო პრიზი (1990 წელი – ესტონეთი, საფრანგეთი და 1991 წელი – კანადა). იგი ავტორია მრავალი ნაშრომისა ვიეტნამურ და აზიურ მუსიკაზე (მათ შორისაა სტატიები "The new Grove's Dictionary of Music and Musicians", "The new Grove's Dictionary of Musical Instruments", "Algemeine Muziekencyclopedie", "Encyclopaedia Universalis"-ში). მას მიღებული აქვს აზიური კულტურის აკადემიის ოქროს მედალი (მუსიკის დარგში), ასევე საერთაშორისო საუნივერსიტეტო ორგანიზაციისა (აშშ) და ალბერტ აინშტაინის საერთაშორისო აკადემიის (აშშ) საპატიო დოქტორის წოდება იგი არა მხოლოდ მეცნიერ-მკვლევარია, არამედ ცნობილი ვიეტნამელი კომპოზიტორი და მუსიკოსი, რომელმაც ჩაატარა ორიასამეტი კონცერტი მეტი მსოფლიოს სამოც ქვეყანაში ასევე ჩაწერილი აქვს თხუთმეტი ფირფიტა და ორი ლაზერული დისკი.

ყელისმიერი მრავალხმიანობა

მრავალხმიან მღერას სულ მცირე ორი ან მეტი ხმა სჭირდება, მაგრამ ტუფაში, მონღოლეთსა და ზოგ ქვეყანაში ერთ ხმას შეუძლია მ-აგვცეს ორი დამოუკიდებელი დონის სხვადასხვა ბგერა, რაც ცნობილია ობერტონული ან ევლისიური მღერის სახელით. ნაშრომი წარმოგიდგენს ობერტონული მღერის პანორამულ სურათს და ზოგიერთ ახალ ექსპერიმენტულ ასპექტს, რაც დემონსტრირებული იქნება ავტორის მიერ კოცხალი შესრულებით.

TRAN QUANG HAI

FRANCE

Renowned ethnomusicologist and world expert on throat singing Khoomei, has been doing his research on overtone singing since 1969 at the Music Department, Musée de l'Homme. He participates in the work of research team /UMR 8574/ of the National Center for Scientific Research, Paris, France. The film "The Song of Harmonics" directed by Dr. Hugo Zemp about Dr. Tran Quang Hai's research on overtones won 4 international prizes in 1990 (Estonia, France) and in 1991 (Canada). He has written numerous articles on Vietnamese and Asian music (The new Grove's Dictionary of Music and Musicians, The new Grove's Dictionary of Musical Instruments, Allgemeine Muziekencyclopedie, Encyclopaedia Universalis). He has received a Gold medal for music from the Asian Cultural Academy, and honorary doctorates from the International University Foundation (USA) and the Albert Einstein International Academy (USA). He is not only a scientific researcher but also a famous Vietnamese composer and musician who has given more than 2,700 concerts in 60 countries in the world. He has also recorded fifteen LPs and 2 CDs.

POLYPHONY IN ONE THROAT

In general, singing in polyphony needs at least two or more voices. But in Tuva, Mongolia, and some countries, one voice can produce two different sounds at two separate levels, known as overtone singing, or throat singing. This paper will present a panoramic introduction of overtone singing and some new experimental aspects. A live demonstration performed by Tran Quang Hai during the presentation of his paper.

თომას ჰორიზერმანი
შვეიცარია

მეწაობს ციურისხის სამხარეო სამუსიკო ხასწავლებლებში ფორტეპიანოს მასწავლებლად, პერიოდულად მართავს კამერული მუსიკის კონცერტებს. სწავლობდა ციურისხის უნივერსიტეტში გერმანისტიკისა და ხლავისტიკის სპეციალობით, აგრეთვე დაამთავრა ციურისხის კონსერვატორია (1984 წ.). 1990 წლიდან დაინტერესდა ქართული ხალხური მუსიკითა და საერთოდ კულტურით. შეისწავლა ქართული ენა. ასწავლიდა გერმანულ ლიტერატურას თბილისის მე-9 საშუალო სკოლაში. ფოლკლორულ ანსამბლ „გეორგიკას“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი და საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში რამდენიმე ფოლკლორისტული ექსპედიციის მონაწილეა. ქართულ ხალხურ მუსიკასე მოხსენებებით გამოდის ციურისში, ბოხუმსა და ბერლინში. მას ეკუთვნის სტატიები ქართულ ტრადიციულ მრავალხმიან სიმღერასა და გალობაზე, ქართული კულტურის მოღვაწეებზე, აგრეთვე ქართული პოეზიის თარგმანები.

დაპირვებები ქართულ საშობაო სიმღერებზე

ნაშრომში განხილულია ქრისტიანულ სამყაროში ცნობილი საშობაო რიტუალი და მასთან დაკავშირებული სასიმღერო მასალა. აღმოსავლეთ და დასავლეთ ევროპის ზოგიერთ მიწათმოქმედ ხალხში შემონახულ საშობაო რიტუალზე დაკვირვების შემდეგ, ყურადღება შეჩერებულია საქართველოს სხვადასხვა ეთნოგრაფიულ კუთხეში გავრცელებული „ალილოს“ ხალხურ წესჩვეულებებსა და მის მუსიკალურ კანონზომიერებებზე. დასმულია ქართული საშობაო ნიმუშისა და კალენდარული ციკლის სხვა სიმღერების ურთიერთკავშირისა და ხალხური და საეკლესიო გალობის ტრადიციითა ურთიერთმართების პრობლემები.

THOMAS HAUSERMANN

SWITZERLAND

Piano teacher at the Zurich Canton Music Colleges. He periodically gives concerts of chamber music. He studied at the Zurich University, in speciality German and Slavonic languages. In 1984 he graduated from the Zurich Conservatoire. Since 1990 he has got interested in Georgian folk music and the culture on the whole. He has learned Georgian. He worked at the Tbilisi Secondary School N 2. He is one of the founders of folk ensemble "Georgika". He is an active participant of many fieldworks in different regions of Georgia. He gives lectures on Georgian folk music in Zurich, Bochum and Berlin. He is the author of a number of articles dedicated to Georgian Polyphony Singing and Chanting, to the Georgian representatives of culture and several translations of Georgian poetry.

OBSERVATIONS ON GEORGIAN CHRISTMAS SONGS

The paper deals with Christmas customs and music as they spread across the world. Similarities can be observed between rural traditions in Eastern and Western Europe. The paper explores regional variations of the song *Alilo* found in the different ethnographical regions of Georgia. It puts the question of relationships with other songs of the calendar cycle and of relationships between secular and liturgical Christmas singing in Georgia.

თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია

თბილისის კონსერვატორია უმაღლესი მუსიკალური განათლების, შემსრულებლობის და სამუსიკისმცოდნეო კვლევის ცენტრია საქართველოში. იგი დაარსდა 1917 წლის 1 მაისს და წლების მანძილზე იყო ამიერკავკასიაში ევროპული ყაიდის ერთადერთი უმაღლესი სამუსიკო სასწავლებელი.

თავისი არსებობის მანძილზე თბილისის კონსერვატორიამ აღზარდა მრავალი გამოჩენილი მუსიკოს-შემსრულებელი, ქართველ კომპოზიტორთა და მუსიკისმცოდნეთა მთელი თაობა. ძალზედ დიდია პრესტიჟულ საერთაშორისო კონკურსებზე გამარჯვებულ სტუდენტთა თუ კურსდამთავრებულთა სია.

ამჟამად კონსერვატორიაში სამუსიკო განათლების ორსაფეხურიანი სისტემაა (ბაკალავრიატი - 4 წელი, მაგისტრატურა - 2 წელი). კონსერვატორია აერთიანებს სამშემსრულებლო, საკომპოზიტორო და სამუსიკისმცოდნეო (მათ შორის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების) კათედრებს, ძველი ქართული საერო და სასულიერო მუსიკის სამეცნიერო-კვლევით ლაბორატორიას, საოპერო სტუდიას. კონსერვატორიას აქვს ბიბლიოთეკა, კონსერვატორიის ისტორიის მუზეუმი, ხმისჩამწერი სტუდია, დიდი საკონცერტო დარბაზი, მცირე და კამერული დარბაზები.

კონსერვატორიაში ეწეობა სხვადასხვა სახის მუსიკალური ფორუმები, რესპუბლიკური თუ საერთაშორისო კონკურსები, სამეცნიერო კონფერენციები, მასტერკლასები, თემატური საღამოები თუ კონცერტები, ხორციელდება საოპერო დადგმები სტუდენტთა ძალეებით. უმაღლესი სამუსიკო განათლების თანამედროვე მოთხოვნების გათვალისწინება და საკუთარი პედაგოგიური გამოცდილების საუკეთესო ტრადიციების განვითარება ზრდის თბილისის კონსერვატორიის პრესტიჟს ქვეყნის ფარგლებს გარეთაც და ხელს უწყობს მის ინტეგრაციას საერთაშორისო მუსიკალურ-საგანმანათლებლო სისტემასთან.

THE V. SARADJISHVILI TBILISI STATE CONSERVATOIRE

The Tbilisi State Conservatoire represents the current standard of music education, performance and musicological studies in Georgia. It was founded on May 1, 1917. For several years it remained the only European-type High School for Music in the whole Transcaucasia.

Since the day of its foundation the Tbilisi State Conservatoire has produced a great number of musician-performers, the whole generation of Georgian composers and musicologists. The list of the Conservatoire's students or graduates- the prize-winners at the most prestigious and challenging international competitions is quite big.

The Tbilisi State Conservatoire offers two-step course of studies (Bachelor's Course-4years, Magistracy's Course-2years). Six departments and fifteen Chairs comprise all regular majors, such as piano, violin, choral conducting, solo singing, music theory, music history, Georgian folk music, etc. The laboratory of old secular and sacred music, the Opera Studio, music library, museum of the history of Conservatoire, Recording Studio and others represent the essential part of the whole complex of Conservatoire's structure. The Great Hall, the Recital Hall and the Chamber Hall are the main sites where regular performances and masterclasses of native and visiting musicians take place. The most remarkable cultural events take place in the walls of the Tbilisi State Conservatoire including music forums, Republican and International competitions, scientific conferences, master classes, concerts and opera performances. The development of the best traditions of teaching experience as well as consideration of contemporary demands of higher music education has brought fame to the Tbilisi Conservatoire beyond the borders of the country and promoted its integration into the international system of musical education.

The Great Hall of the Conservatoire

The Great Hall of the Conservatoire was built in 1938-1941. The Hall has been registered as an object of national and cultural heritage. The Hall was restored in 1997.

The Great Hall seats an audience of 500 and is distinguished for its perfect acoustic qualities. It provides all the necessary facilities for chamber and symphonic music concerts while its revolving stage and orchestra pit allow for opera performances.

The Hall prides itself on a three manual, forty register "Alexander Schuke Potsdam" organ and two "Steinway & Sons" concert grand pianos, both in excellent condition. The Great Hall has digital audio-recording facilities.

In different years outstanding musicians of the world gave performances on the stage of the Great Hall viz.:

A. Horovitz, E. Petri, D. Shtidri, O. Reed, S. Richter, E. Ghilels, M. Rostropovitch

Nowadays the Great Hall is one of the major cultural centres of the capital.

It has become a good tradition to hold a series of the New Year's Concerts with participation of the prominent Georgian and visiting musicians at the Great Hall of the Conservatoire.

ფოტო: მ. კილაძე
Photo: M. KILADZE

კონსერვატორიის დიდი დარბაზი

აგებულია 1938-41 წლებში. იგი, როგორც არქიტექტურული ძეგლი შესულია კულტურული მემკვიდრეობის უძრავ ძეგლთა სიაში. დარბაზი აღდგენილი და რესტავრირებულია 1997 წელს. დარბაზი გათვლილია 500 ადგილზე. გამოირჩევა შესანიშნავი აკუსტიკური თვისებებით. გათვალისწინებულია კამერული და სიმფონიური მუსიკის კონცერტებისათვის.

დარბაზს ამშვენებს "Alexander Schuke Potsdam"-ის ფირმის 3 მანუალიანი, 40 რეგისტრირებული ორგანი, „Steinway & Sons“-ის ფირმის ორი საკონცერტო როიალი; გააჩნია ციფრული ხმისჩამწერი სტუდია, მოძრავი სცენა, საორკესტრო ორმო, და ყველა ის შესაძლებლობა, რომელიც პასუხობს თანამედროვე საკონცერტო დარბაზების საერთაშორისო სტანდარტებს.

სხვადასხვა წლებში დარბაზში კონცერტებს მართავდნენ მსოფლიოში სახელგანთქმული ქართველი და უცხოელი მუსიკოსები, მათ შორის:

ა. გოროვიცი, ე. პეტრი, დ. შტიდრი, ო. რიდი, ს. რისტერი, დ. ოისტრახი, ე. გიდელსი, მ. როსტროპოვიჩი.

კონსერვატორიის დიდი დარბაზი დღესაც სისხლსავსე ცხოვრებით ცხოვრობს და დედაქალაქის მნიშვნელოვანი კულტურული ცენტრია. ბოლო წლებში კონსერვატორიის დიდი დარბაზში ტრადიციულად ტარდება საახალწლო კონცერტების სერია, რომელშიაც მონაწილეობენ თანამედროვეობის გამოჩენილი მუსიკოსები.

RECITAL HALL OF THE CONSERVATOIRE

ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრი

შეიქმნა 2001 წელს. მისი შექმნის ინიციატორია ბ-ნი ანზორ ერქომაიშვილი.

ცენტრი ეწევა მრავალმხრივ პრაქტიკულ საქმიანობას და უკვე ბევრი სასარგებლო საქმის გაკეთებაც მოახერხა: საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს და უცხოურ არქივებში დაცული ქართული ხალხური სიმღერების ფონოინანაწერების, კინო, ფოტო, ვიდეო და სხვ. მასალების არქივს.

საქართველოს ათამდე რაიონში ხალხური სიმღერების ხანდაზმული ოსტატების ხელმძღვანელობით შექმნა ახალგაზრდა ლოტბართა სკოლები, თანამედროვე უნივერსალური ტექნიკის გამოყენებით აფიქსირებს ძველ საშემსრულებლო ტრადიციებს. საქმიანობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სფეროა ძველი ფონოინანაწერების გაშიფვრა, ხანოტო კრებულების შედგენა და გამოცემა ლაზერული დისკების სახით. დაწეებულია სერიის „საუკუნის ანთოლოგია“ გამოცემა (1901 - 2001 წ. წ.).

აქვს ყოველთა საერთაშორისო ურთიერთობები სახელმწიფოებთან, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან, საზოგადოებრივ და საბიბლიოთეკო ცენტრებთან.

ატარებს ფოლკლორულ საღამოებს, ფესტივალებს, კონკურსებს აუთენტური ჯგუფების, საოჯახო ანსამბლებისა და ინდივიდუალური შემსრულებლების მონაწილეობით, განსრავლებული აქვს „ქართული ხალხური სიმღერის დღის“ ზეიმის დაფუძნება.

ხელს უწყობს ქართული ხალხური სიმღერის უმნიშვნელოვანეს პრობლემებზე სამეცნიერო კონფერენციებისა და სიმპოზიუმების ჩატარებას.

THE INTERNATIONAL CENTRE FOR GEORGIAN FOLK SONG

The Centre was founded in 2001 under the initiative of Mr. Anzor Erkomaishvili.

It undertakes versatile practical activities and has already carried out many useful projects, including: conservation of Georgian folk songs by creation of new archives based on collecting and restoration of audio recordings, film and video materials, as well as other related materials, wherever they exist in archives in Georgia or abroad.

It aims to create suitable conditions for masters of Georgian folk song in the ten regions of Georgia to pursue their art, and to instruct students through special schools to become masters for future generations; to record and document old performing traditions by using new audio and video equipment.

One of the important spheres of the Centre's activities is transcription of archival recordings, creation of musical scores for publication in anthologies and issue of compact discs. The publication of series of the "Centenary Anthology" /1901-2001/ has already started.

The Centre has established wide international contacts with Georgian folk ensembles, associations, sound archives, libraries and centres of study. It holds folk concerts, festivals and contests with participation of authentic groups, family ensembles and individual performers. The

Centre is planning to found the "Georgian Folk Song Day".

It promotes holding of scientific conferences and symposiums on the most important problems of Georgian folk song.

ფოლკლორული ანსამბლები

ავსტრალია	გორანი
	ოძრუს საწყობი
აშშ	ტრიო კავკასია
დიდი ბრიტანეთი	მასპინძელი
იაპონია	გეინო – იამაშიროგუმი
კანადა	დარბაზი
ნიდერლანდები	ბიტი დობრე
საფრანგეთი	ირინოლა
საძარტველო	ანჩისხატის ტაძრის გუნდი
	ბასიანი და წმიდა სამების საკათედრო ტაძრის გუნდი
	ბიჭები
	გეორგიკა
	თბილისი
	თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორული ანსამბლი
	ლაშარი
	მთიები
	მუხთამაშა
	მთიები
	რუსთავი
	უნივერსიტეტი
	უაზისი
	უშევები
შერეული	ბებია (ავსტრალია, დიდი ბრიტანეთი, საძარტველო)

FOLK ENSEMBLES

AUSTRALIA	GOLDEN FLEECE
	GORANI
CANADA	DARBAZI
FRANCE	IRINOLA
JAPAN	GEINOH – YAMASHIROGUMI
NETHERLANDS	BITI DOBRE
GEORGIA	ANCHISKHATI CHURCH CHOIR
	BASIANI AND THE ST. TRINITY CATHEDRAL CHOIR
	BICHEBI
	GEORGICA
	LASHARI
	MTIEBI
	MZETAMZE
	PAZISI
	PESVEBI
	RUSTAVI
	TBILISI
	THE TBILISI STATE UNIVERSITY FOLK ENSEMBLE
	UNIVERSITETI
	MASPINDZELI
UK	Trio KAVKASIA
USA	
MIXED	BEBIA (AUSTRALIA, GEORGIA, UK)

ანჩისხატის ტაძრის გუნდი საქართველო

სამოყალიბდა 1988 წელს კონსერვატორიაში. ანსამბლი თავდაპირველად მხოლოდ ხალხურ სიმღერებს მღეროდა და მიზნად ჰქონდა დასახული საქართველოს სხვადასხვა კუთხისათვის დამახასიათებელი საშემსრულებლო მანერის აღდგენა და შეძლებისდაგვარად ძველ ქართულ, არატექნიკურულ ბუკრათწობაში მოქცევა. მალე ანსამბლმა ანჩისხატის ტაძარში დაიწყო გაღობა. სწორედ ამ გუნდის უდიდესი დამსახურებაა XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ქართულ მართლმადიდებლურ საეკლესიო დეტისმსახურებაში ძველი ქართული გალობის აღდგენა და დამკვიდრება. გუნდის წევრებს შორის არიან თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის თანამშრომლები მალხაზ ერქვანიძე და დავით შუღლიაშვილი, რომლებიც სამეცნიერო და მუსიკალურ-სარედაქტორო მუშაობასაც ეწევიან, გამოცემული აქვთ სანოტო კრებულები ანჩისხატის ტაძრის გუნდის რეპერტუარშია საგალობლები, მაგრამ ანსამბლ „ძველ კილოებთან“ ერთად მღერიან ხალხურ სიმღერებსაც. გუნდს ჰქონდა საგასტროლო ტურნეები ევროპაში, ჩაწერილი აქვს რამდენიმე ლაზერული დისკი, მათ შორის ერთი – „ძველ კილოებთან“ ერთად. გუნდის ხელმძღვანელია მალხაზ ერქვანიძე.

ANCHISKHATI CHURCH CHOIR GEORGIA

Was founded in 1988 at the Tbilisi State Conservatoire. At first the ensemble sang only folk songs aiming to restore their specific performing style and manner characteristic for different regions of Georgia and treating them as far as possible in Georgian non-tempered scale. Afterwards the choir began to chant at the Anchiskhati Church. It's exactly the Anchiskhati's great merit the revival and revert to authentic canonical chanting in Georgian Orthodox Church in 90s of the 20th c. Malkhaz Erkvaniidze and David Shugliashvili, members of the choir, are actively involved in research and musical-editorial activities. They have published several collection of chants. The repertoire of the Anchiskhati mainly includes hymns and together with the ensemble "Dzveli Kilo" they also perform folk songs. The choir has recorded several CDs, one - with "Dzveli Kilo". The choir leader of the ensemble is Malkhaz Erkvaniidze.

**ბასიანი და წმიდა
სამების საკათედრო
ტაძრის გუნდი
სამართიშვილი**

ანსამბლი „ბასიანი“ და წმიდა სამების საკათედრო ტაძრის გუნდი ჩამოყალიბდა 2000 წელს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია მეორის ღოცვა-კურთხევით და მოღვაწეობის საქართველოს საპატრიარქოში იგი ვახდა ბირთვი საპატრიარქოს მგალობელთა დიდი გუნდისა, რომელიც ემზადება წმიდა სამების მშენებარე საკათედრო ტაძარში საგალობლად „ბასიანი“ ძირითადად ქართულ ხალხურ ხიმღერებს ასრულებს, ხოლო სამების საკათედრო ტაძრის გუნდთან ერთად – ტრადიციულ ქართულ საგალობლებს და თავისი წვლილი შეაქვს შეასაუკუნეების ქართული გალობის აღდგენისა და გავრცელების საქმეში. მოძღვრალთა უმეტესობა აღსარდა საბავშვო ანსამბლებში „ბიჭები“ და „მართვე“. გუნდს ხელმძღვანელობენ ახალგაზრდა ლოცბარები გიორგი დონაძე და სვიმონ ჯანგულაშვილი.

**BASIANI AND THE
ST. TRINITY CATHE-
DRAL CHOIR**

GEORGIA

Ensemble “Basiani” and the “St. Trinity Cathedral Choir” – were founded in 2000 under the blessings of ILYA II, Catholicos-Patriarch of All Georgia. They chant at the Georgian Patriarchi and have become the core of the big chanting choir, which is preparing to sing at the St. Trinity Cathedral (under construction). “Basiani” mainly performs Georgian folk songs and together with St. Trinity Cathedral Choir – traditional Georgian hymns. Thus they have done their own valuable contribution in restoring and popularization of medieval Georgian chanting. The majority of singers are former members of children’s ensembles “Bichebi” and “Martve”. The choir is headed by two young choir leaders Giorgi Donadze and Svimon Djangulashvili.

ბებია
ავსტრალია,
დიდი ბრიტანეთი, საქართველო

შეიქმნა 1998 წელს, ნინო ციციშვილის, ნანა კალანდაძის და ჰელენ ჩადუიკის რაჭაში ექსპედიციის დროს. მომდევნო წელს მათ სამკვირიანი ტურნე ჰქონდათ დიდ ბრიტანეთში. ნინო ციციშვილი ამჟამად ავსტრალიაში ცხოვრობს. ამრიგად ჯგუფი სამი სხვადასხვა ქვეყნის – საქართველოს, ავსტრალიის და ინგლისის წარმომადგენელს აერთიანებს. მათი საკონცერტო რეპერტუარი შედგება რაჭის ექსპედიციაში მოპოვებული მასალებისაგან, სადაც მათ კაღთა სამკლავიარო სიმღერები „ზრუნი“ ჩაწერეს. რეპერტუარის დანარჩენი სიმღერები აღებულია გურიისა და სვანეთის ექსპედიციებიდან. კონცერტებზე ანსამბლის წევრები ყველიან ისტორიებს მათ მიერ შესრულებულ სიმღერებზე და ექსპედიციაში მოგზაურობასთან დაკავშირებით. ჯგუფმა ჩაატარა მეტად წარმატებული სემინარების სერია დიდ ბრიტანეთში. 2003 წელს ანსამბლი საკონცერტო ტურნეს გამართავს ავსტრალიაში.

BEBIA

AUSTRALIA, GEORGIA,
UK

Was formed in 1998 when Nino Tsitsishvili, Nana Kalandadze and Helen Chadwick went together on a field trip to Racha. The following year they did a five week tour around the UK. Nino Tsitsishvili is now resident in Australia and so the group operates from three countries: Georgia, Australia and England. Much of their concert material is taken from the field trip in Racha when they recorded many women's songs, especially the mourning songs or Zruni. Other material is drawn from field trips they have made in Guria, and Svanati. They are planning to visit Achara together later this year. The group also ran a series of very successful workshops in the UK. Their performances are threaded with stories about the songs and incidents on their field trips. BEBIA will tour in Australia in 2003.

ბიტი დობრე ნოღერლანდები

ბალკანური გუნდი „ბიტი დობრე“ 1986 წელს დაარსეს ბალკანეთის ქვეყნების პოლიფონიური მუსიკალური სტილის სიღამაშითა და მრავალფეროვნებით აღფრთოვანებულმა ადამიანებმა დაარსების დღიდან მათ ხელმძღვანელობს დორიენ ვან დერ ჰეიდე. ახლა გუნდში 44 წევრია (27 ქალი და 17 კაცი). თავდაპირველად მისი რეპერტუარი შედგებოდა ბალკანეთის და ყოფილი იუგოსლავიის სიმღერებისაგან, შემდეგ იგი გაფართოვდა და მოიცვა აღმოსავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნების მუსიკაც – ოგორც საეკლესიო, ისე საერო, ზეპირი ტრადიციის კომპოზიციები და არანჟირებები. რეპერტუარი ძირითადად გათვალისწინებულია მთელი გუნდისათვის, მაგრამ აქვთ სიმღერები პატარა ჯგუფებისა და სოლო შემსრულებლებისათვისაც. გუნდს საკონცერტო ტურნეები ჰქონდა დიდ ბრიტანეთსა და ლუქსემბურგში, გამოდიოდა ჰოლანდიის რადიო-ტელევიზიით. ჰქონდა გაცემლითი პროგრამები სხვა გუნდებთან, ჩატარა სემინარები თემაზე „აღმოსავლეთ ევროპის ტრადიციული სასიმღერო სტილები“. „ბიტი დობრემ“ თავისი პირველი ლაზერული დისკი 2001 წელს გამოუშვა.

BITI DOBRE

NETHERLANDS

Balkan Choir Biti Dobre was founded in 1986 by people who were inspired by the beauty and the diversity of the polyphonic music styles from the Balkan countries. The choir has been led by Dorien van der Heijde from its very beginning, and currently has 44 members (27 women and 17 men). Starting with songs from Bulgaria and the former Yugoslavia its repertoire expanded to include music from other Eastern European countries – secular as well as religious songs; compositions and arrangements, next to songs directly from oral traditions. Although the mainstay of the repertoire is intended for the full choir, there are also songs for smaller groups and solos. Biti Dobre released its first CD in 2001. It has done concert trips to Great Britain and Luxemburg, and has performed for Dutch radio and TV. It has organized and taken part in numerous exchanges with other choirs, and has organized workshops around Eastern European traditional singing styles.

ბიჭები საქართველო

ჩამოყალიბდა 1982 წელს. მისი წევრები თბილისის ზ. ანჯაფარიძის სახელობის 28-ე სამუსიკო სკოლის საგუნდო ხელოვნების განყოფილების მოსწავლეები არიან ისინი ხალხური სიმღერისა და საეკლესიო გალობის გარდა სკოლაში ეუფლებიან მუსიკალურ-თეორიულ დისციპლინებს. ანსამბლში ბევრია ტრადიციულ მომღერალთა ოჯახების შთამომავალი. ამ კოლექტივის თავისებურება მისი წევრების გამყდმებული ცვლაა. აქ აღზრდილებს მთელი ცხოვრება თან სდევთ სიმღერის სიყვარული, მრავალმა მათგანმა დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია და პროფესიულ საქმიანობას ეწევა. საგალობლების გარდა „ბიჭების“ რეპერტუარშია საქართველოს ყველა კუთხის სიმღერები. გუნდი დიდი წარმატებით მართავს კონცერტებს, ხშირად გამოდის ტელევიზიითა და რადიოთი, ჩაწერილი აქვს ლაზერული დისკი. გუნდის ჩამოყალიბების თაოსანი და მისი სამხატვრო ხელმძღვანელია ამავე სკოლის დირექტორი, საქართველოს დამსახურებული არტისტი თამაზ ანდლულაძე. გუნდის ლოტბარია „ბიჭების“ აღზრდილი ახალგაზრდა მუსიკოსი არჩილ უშველიძე.

BICHEBI

GEORGIA

Was founded in 1982. Its members are pupils of the Choir Department at the Z. Andjaparidze Music School #28. At school alongside singing folk songs and chanting they learn musical-theoretical disciplines. Many members of ensemble come from the families of traditional singers. The main peculiarity of this ensemble is constant changing of its members. The pupils of that school are accompanied with passionate love to Georgian song through all their lives. Many of them are graduates of Tbilisi State Conservatoire and are engaged in professional activities. The repertoire of "Bichebi" is represented not only by chants but by folk songs from all regions of Georgia as well. The choir successfully gives concerts, often appears on Radio and TV, has recorded CD. The founder of choir and its Artistic Director is Principal of the School, Merited Artist of Georgia – Tamaz Andguladze. The Choir Leader of "Bichebi" is a young musician, a former pupil of that school – Archil Ushvelidze.

გეინო – იამაშიროგუმი იაპონია

გუნდი 1974 წელს დააარსა მისმა ხელმძღვანელმა შოი იამაშირომ. გუნდის წევრები არიან სხვადასხვა პროფესიის მუსიკის მოყვარული ადამიანები – მეცნიერები, სკოლის მასწავლებლები, ჟურნალისტები, ინჟინრები და კოლეჯის სტუდენტები. მათ მთელს მსოფლიოს წარმოუდგინეს სხვადასხვა ქვეყნის ოთხმოცზე მეტი ტრადიციული საშემსრულებლო ხელოვნება, მათ შორის ქართული ხალხური სიმღერა და ბალნის თემის წარმოდგენა „CAK“. თავიანთი მრავალმხრივი უნიკალური მუსიკალური ნიჭიერების წყალობით ისინი შეუდარებელ შემოქმედებით უნარს ავლენენ. თითოეული ნაწარმოების შესრულებისას ახდენენ ტრადიციული და თანამედროვე ტექნოლოგიების სინთეზს. მათი სამეცნიერო-კვლევითი მოღვაწეობა ხელოვნების ტექნოლოგიებისა და კულტურის სფეროში მაღალ საერთაშორისო შეფასებას იმსახურებს.

GEINOH – YAMASHIROGUMI

JAPAN

Geinoh-Yamashirogumi was established in 1974 by Shoji Yamashiro, the leader. Firmly maintaining its amateur spirit, its members are the people of various professions: scientific researchers, school teachers, journalists, engineers and college students. They have succeeded in reproducing more than 80 kinds of traditional performing arts around the world, including Georgian folk song and the Balinese community performance “CAK”. Based on their unique multi-musicality, they exert incomparable creativity in their original piece of performing arts, combining traditional and modern technologies. Moreover, their scientific research activities on art, technology and culture are highly appreciated internationally.

გეორგიკა საქართველო

ჩამოყალიბდა 1990 წელს. მისი წევრები საბავშვო ფოლკლორულ ანსამბლ „მართვეში“ არიან აღზრდილნი. ანსამბლი ხალხურ სიმღერებს პირველი ქართული ფონოხანაწერებიდან (1901 – 1930 წ. წ.) სწავლობს და პოპულარიზაციას უწევს ხალხური სიმღერის საუკეთესო ვარიანტებს. მას აქვს საკეთარი საშემსრულებლო მანერა, რომელიც გლეხურს უახლოვდება. „გეორგიკაში“ წარმატებით მოიარა უცხოეთის არაერთი ქვეყანა. ჩაწერილი აქვს რამდენიმე ლაზერული დისკი. ანსამბლს ხელმძღვანელობენ დავით შანიძე და შალვა ლორთქიფანიძე.

ოქროს საწმისი ავსტრალია

„ოქროს საწმისი“ არის სამკაცრიანი შერეული ანსამბლი (იოსებ ჟორდანიას, ნინო ციციშვილის, ქრისტოფ მაუბახის), რომელიც ასრულებს, ასწავლის და იკვლევს ქართულ მრავალხმიან მუსიკას. 1996 წელს შექმნილი ჯგუფი მონაწილეობდა ავსტრალიის ეროვნულ ფესტივალებში, ტელე და რადიო პროგრამებში. 1997 წელს „ოქროს საწმისს“ რამდენიმე გამოსვლა ჰქონდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში. 1999 წელს გამოსცა ლაზერული დისკი – „სიმღერები საქართველოდან“.

GEORGIKA

GEORGIA

Was founded in 1990. Its singers are former members of the children's ensemble "Martve". The ensemble learns folk songs from the first original recordings (1901-1930) and make popularization of the best variants of folk songs. They possess their own manner of performing which is close to authentic (village). "Georgika" has successfully released several CDs. The leaders of the ensemble are David Shanidze and Shalva Lortkipanidze.

GOLDEN FLEECE

AUSTRALIA

Golden Fleece is a three-piece mixed ensemble, dedicated to the performance, teaching and research of polyphonic music from Georgia. Created in early 1996, Golden Fleece performed on most of Australian National festivals, was featured on ABC Radio and TV programs. In 1997 Golden Fleece had several performances in USA. In 1999 the group produced CD "Songs from Georgia".

გორანი ავსტრალია

ანსამბლი მედბურნიდან აგრძელებს საქართველოსა და ბულგარეთის სოფლის სასიმღერო ტრადიციებს. ჯგუფი შედგება შვიდი ავსტრალიელი ენთუზიასტის, ერთი ქართველი და ერთი ბულგარელი წევრისაგან. ანსამბლის ჩამოყალიბებას სათავე დაუდო 1992 და 1993 წლებში ბაგრიანა პოპოვის სემინარების სერიაში. მარია ლეშკოვამ (სოფია) 1995 და 2001 წლის სემინარებზე გუნდის რეპერტუარი გააფართოვა. უფრო ადრე იოსებ ჟორდანიაშვილმა „გორანს“ ქართული რეპერტუარი გააცნო. 1999 წელს „გორანმა“ თავისი პირველი ლაზერული დისკი ჩაწერა. გუნდი რეგულარულად გამოდის ადგილობრივ და ეროვნულ მუსიკალურ ფესტივალებზე. აგრეთვე ეროვნულ რადიოსა და ტელევიზიაში (ABC), მულტი-კულტურული რადიოს (SBS) პროგრამით. ამ უკანასკნელის მეშვეობით ერთი ადრინდელი კონცერტი (1993) ტრანსლირებული იქნა სოფიის რადიოთი.

GORANI AUSTRALIA

Gorani, from Melbourne, Australia, celebrates the village singing traditions of Georgia and Bulgaria. The group has seven Australian born enthusiasts, with one Georgian member and one Bulgarian member. It arose from a series of workshops led by Bagryana Popov in 1992 and 1993. Maria Leshkova (Sofia) inspired the group with repertoire workshops in 1995 and in 2001. In early Joseph Jordania introduced the group to the Georgian repertoire. By 1999 Gorani recorded its first CD. The group has performed regularly at local and national music festivals, and also has appeared on national radio and television (ABC), as well as on multicultural (SBS) radio. One early concert (1993) was broadcasted on Radio Sofia (via SBS radio).

დარბაზი კანადა

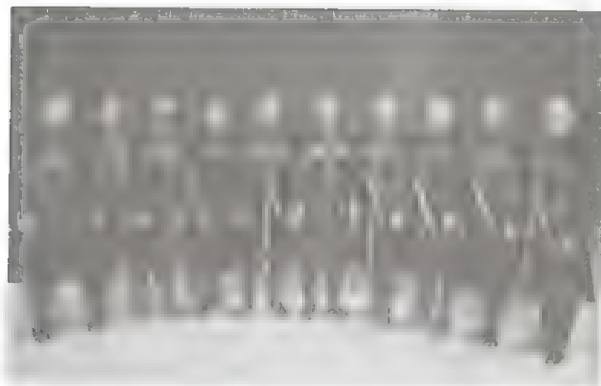
„დარბაზი“ არის 14 ტორონტოელი მომღერლისაგან შემდგარი გუნდი, რომელსაც ქართული ტრადიციული ხალხური და სასულიერო მუსიკა იტაცებს. ჯგუფი 1995 წელს დააარსა ალან გასერმა თავის „დარბაზში“ – მისაღებ ოთახში – სადაც თავდაპირველად ტარდებოდა გუნდის რეპეტიციები. „დარბაზის“ შემოქმედება იმთავითვე ფართოდ აღიარეს. ამაზე მეტყველებს ალან გასერის მიერ 1995 წლის საახალწლო ცერემონიაზე მიღებული ჯილდო, საქართველოს კულტურის სამინისტროს მიერ მინიჭებული ვერცხლის მედალი – „ქართული ხალხური მუსიკის ღრმა ცოდნისა და მთელ მსოფლიოში მის პოპულარიზაციაში შეტანილი წვლილისათვის“. 1997 წლის ზაფხულში „დარბაზის“ რამდენიმე წევრმა იმოგზაურა საქართველოში, სადაც მოუსმინა მრავალ გუნდსა და მომღერალს, ეზიარა ქართულ სტუმართმოყვარეობასა და კულტურას. ანსამბლი მღერის მარტოც და სხვა ადგილობრივ ანსამბლებთან ერთად, როგორც კონცერტებზე, ისე არაოფიციალურ თავყრილობებზე.

DARBAZI

CANADA

Darbazi is a choir of 14 Toronto-based singers who are absolutely enthusiastic about traditional Georgian folk and liturgical music. The group has been led since its beginnings in 1995 by Alan Gasser, in whose “darbazi” - or living room - the early rehearsals were held. From the first, Darbazi's work has been recognized widely, starting with Alan Gasser's award in the New Year's Eve Honours of 1995: a Silver Medal from the Georgian Ministry of Culture “for profound knowledge of the folk music of Georgia and his role in its popularization around the world.” In the summer of 1997 several members of Darbazi travelled to Georgia studying and listening to numerous choirs and singers, while basking in the country's music, hospitality and culture. They sang by themselves and in combination with local ensembles and singers in formal concerts as well as more intimate gatherings. Darbazi performs regularly around Toronto, and has made festival appearances in New York, Montreal, Guelph, Meaford and Eastern Ontario. The group has also been interviewed for CBC radio and recently reached the semi-finals in the 2002 CBC national Choral Competition. Several Darbazi members also play Georgian folk instruments.

თბილისი საქართველო

ნამოყალიბდა 1982 წელს. მისი ხელმძღვანელია საქართველოში განთქმული ლოტბარი და მომღერალი რობერტ გოგოლაშვილი, რომელიც ტრადიციული მუსიკალური ოჯახის წარმომადგენელია. მან მომღერალთა არაერთი თაობა აღზარდა მის მიერ ნამოყალიბებულ ანსამბლებში, შეასწავლა ქართული ხალხური სიმღერის მრავალი ვარიანტი. „თბილისს“ აქვს შესრულების თავისი სტილი, რომელიც ქართული სიმღერის ბუნებას კარგად ესადაგება. არსებობს ოცი წლის მანძილზე წარმატებით მოიარა მსოფლიოს ოცდაათზე მეტი ქვეყანა. ჩაწერილი აქვს რამდენიმე ლაზერული დისკი.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორული ანსამბლი საქართველო

ნამოყალიბდა 1999 წელს და უკვე დამსახურა მსმენელის სიმპატია. მისი წევრების უმრავლესობა ტრადიციულ მომღერალთა ოჯახებიდანაა. სხვადასხვა ფაკულტეტის სტუდენტები ხალხური სიმღერის სიყვარულმა გააერთიანა. ანსამბლის რეპერტუარშია როგორც ქართული ხალხური სიმღერები, ისე ქართული საეკლესიო საგალობლები. ანსამბლს ხელმძღვანელობს საქართველოს სახალხო არტისტი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი ბადრი თოიძე.

TBILISI

GEORGIA

Was founded in 1982. Its leader is the famous choir-leader and singer Robert Gogolashvili, who comes of the traditional musical family. Several generations of singers have been raised by him in this ensemble, whom he has taught several variants of Georgian folk songs. The "Tbilisi" has its own style of performance, which perfectly suits the nature of Georgian song. During its twenty years of existence the ensemble has successfully toured more than 30 countries. The group has released several CDs.

THE TBILISI STATE UNIVERSITY FOLK ENSEMBLE

GEORGIA

Was founded in 1999 and has already won love and appreciation of the Georgian audience. The majority of its members come from the families of traditional singers. It is the love of folk songs that joined the students of different faculties together. The repertoire of ensemble includes both Georgian folk songs and chants. The leader is Badri Toidze, People's Artist of Georgia, State Prize Laureate.

ირინოლა საზრანგეთი

ანსამბლი „ირინოლა“ თოთხმეტი მონაწილისაგან შედგარი ქალთა გუნდია პარიზიდან. მისი დამაარსებელი და დირექტორია ფრანკ ქეინი. იგი ძირითადად ქართულ ხალხურ სიმღერებს მღერის. გუნდის წევრები არიან ქართველი, ან ქართული წარმოშობის, ასევე სხვა ეროვნების ქალები, რომლებიც ქართული კულტურითა და მეხიკით დაინტერესდნენ საქართველოში მოგზაურობის დროს. „ირინოლა“ თანამშრომლობს ასოციაცია „მარანთან“, იწვევს საფრანგეთში ქართველ მომღერლებს სემინარების ნახატარებლად საქართველოსთან კულტურული გაცვლის პროგრამით. ჯგუფი სწავლობს სიმღერებს სეპირი გადმოცემით ქართველი მომღერლებისაგან ან მათი ხელმძღვანელებისგან ანსამბლის რეპერტუარი შედგება საქართველოს სხვადასხვა კუთხის ქალთა ტრადიციული სიმღერებისაგან. მღერის მამაკაცების სიმღერებსაც, რეგულარულად მართავს კონცერტებს და პოპულარიზაციას უწევს ქართულ კულტურას საფრანგეთში, ასევე სიახლოვნებით მონაწილეობს არაოფიციალურ წვეულებებშიც.

IRINOLA

FRANCE

The Ensemble Irinola is a women's chorus of about fourteen singers based in Paris, France, founded and directed by Frank Kane, which sings exclusively Georgian folk songs. It includes some Georgians or women of Georgian background as well as people of other nationalities who became interested in Georgian culture and music through travel, or through other forms of traditional music. The members of the Ensemble Irinola work with the Association Marani in its program of cultural exchange with Georgia, especially the inviting of Georgian singers to France to lead workshops. The group learns songs by oral transmission, either from visiting Georgian singers or from its director. Irinola's repertoire includes songs which are specially from the traditional repertoire of Georgian women of various regions as well as others which are more commonly sung by men. The group gives concerts regularly in France and takes these opportunities to present and popularize Georgian culture. The singers also enjoy gathering and singing in less formal circumstances, at parties and at „supras“.

ლშარი საქართველო

ჩამოყალიბდა 1994 წელს. შედგება თორმეტი ახალგაზრდა მომღერლისაგან, რომელთა საშუალო ასაკი ოცდაოთხი წელია. თითოეული მათგანი ხალხურ საკრავზეც უკრავს. „ლშარის“ რეპერტუარი საქართველოს ყველა კუთხის სიმღერებს მოიცავს. მათ შორისაა ანსამბლის წევრთა მიერ აღდგენილი სიმღერებიც, რომელიც თითქმის ოთხმოცი წელია არავის უმღერია. ანსამბლს ჩაწერილი აქვს ორმოცდაათზე მეტი სიმღერა. მონაწილეობს საქართველოს ტელე და რადიო გადაცემებში, საქველმოქმედო კონცერტებში, ფოლკლორულ ფესტივალებში. გამოდიოდა კონცერტებით სხვადასხვა ქვეყნებში. დაჯილდოებულია იუნესკო-ს მიერ გაჩართული მსოფლიო მუსიკის ფესტივალების (სამარყანდი, 1999 წ. და 2001 წ.) მეორე პრემიითა და მაცურებლის პრიზით. ანსამბლის ხელმძღვანელია გიორგი უშიკიშვილი.

LASHARI

GEORGIA

Was founded in 1994. It consists of twelve members; the average age of them is twenty-four. Each member plays the Georgian folk instruments. The repertoire of "Lashari" includes the songs of every region of Georgia. The ensemble has restored many old forgotten songs that have not been performed for nearly eighty years. "Lashari" has recorded more than fifty songs. The ensemble is often invited to take part in TV and Radio Programmes, charity concerts, folk music festivals. "Lashari" has toured many countries of the world. The ensemble won the Second Prize and the "Audience Prize" at the World Music Festivals held by the UNESCO (Samarkand, 1999, 2001). The leader of the ensemble is Giorgi Ushikishvili.

მასპინძელი

დიდი ბრიტანეთი

1992 წელს ორი არაჩვეულებრივი ეთნომუსიკოსი ედიშერ გარაყანიძე და იოსებ ჟორდანიას უელსის შემსრულებლობის კვლევის ცენტრის მიერ მიწვეული იყო უელსში ყოველწლიურ „ჩემების ფესტივალზე“ ქართული სიმღერების სასწავლებლად. მათმა თავდადებას შრომამ წლების განმავლობაში შედეგი გამოიღო და 1999 წელს დაიბადა ქართული სიმღერის ანსამბლი. მომდერლებსა და ქართველ ეთნომუსიკოლოგებს შორის კავშირი კიდევ უფრო გამყარდა ნატო ზუმბაძის, ქეთი ნიკოლაძის, კარლ ლინიჩის და სხვების უელსთან ურთიერთობის შედეგად. ვენის მენლი – „მასპინძლის“ ხელმძღვანელი, ჰელენ ჩედვიკი, რომელმაც ლონდონში პირველი ქართული გუნდი ჩამოაყალიბა, ჯოან მილზი – უელსის ქართული ანსამბლის ხელმძღვანელი და გუნდის რამდენიმე ამჟამინდელი წევრი ამაყობენ, რომ იყვნენ ედიშერ გარაყანიძისა და იოსებ ჟორდანიას პირველი სემინარების მონაწილენი. გუნდის წევრები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან ასაკითა და შესაძლებლობით. ისინი სხვადასხვა პროფესიის ადამიანები არიან – პედაგოგები, ადმინისტრატორები, ექიმები დიდი ბრიტანეთის სხვადასხვა კუთხიდან. მათ უნიკალური ქართული სამხმიანი პოლიფონიური სიმღერები აერთიანებთ.

MASPINZELI

UK

In 1992, two extraordinary Georgian ethnomusicologists – Edisher Garakanidze and Joseph Jordania – were invited by the Centre for Performance Research in Wales to come and teach Georgian songs at the biannual “Giving Voice Festival” in Wales. Over the years their dedicated work has inspired the evolution of Georgian singing groups throughout Britain and resulted in the birth of performing Georgian choirs in 1999. The link with singers and ethnomusicologists from Georgia has also been fostered by the visits and teachings of Nato Zumbadze, Ketik Nikoladze, Carl Linich and others. Venice Manley – the leader of Maspindzeli, Helen Chadwick who began the first London Georgian choir, Joan Mills – leader of the Welsh Georgian Ensemble, and several members of this present group are fortunate enough to have been participants in the very first workshop with Edisher and Joseph. Those who will be coming together for this event are wide ranging in age and abilities and skills. The project participants comprise non-professional and professional singers and musicians, who work for a living as teachers, administrators, therapists, artists and actors, and computer experts and come from all parts of Britain. Each and every one is passionate about the unique qualities of Georgian three-part polyphonic singing.

მზეთამზე საქართველო

ნამოყალიბდა 1987 წელს. მისი ექვსივე წევრი თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის კერძაბთაერებული მუსიკისმკვლევ-ფოლკლორისტია. ქართული ხალხური სიმღერის შესრულებლობის ისტორიაში „მზეთამზე“ პირველი და დღემდე ერთადერთი ანსამბლია, მხოლოდ ქალთა ტრადიციულ რეპერტუარს რომ ასრულებს მისი პიებთა და შესწავლის შედეგად ჯერჯერობა „ისტორიული საქართველოს“ სხვადასხვა კუთხის მრავალი მანამდე უცნობი სიმღერა ააქვდა სცენას ანსამბლის მთავარი შემოქმედებითი პრინციპი ავთენტურ ფოლკლორთან სიახლოვეა იგი ცდილობს სიმღერას ხალხურ ეოფაში დამკვიდრებული შესრულების ფორმა და მანერა შეუნარჩუნოს. ანსამბლი „ერთი სიმღერის სატელევიზიო ფესტივალის“ პრეზიორია გადაღებულია დოკუმენტურ და მხატვრულ ფილმებში. მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში მონაწილეობდა საქართველოს კულტურის დღეებსა და საკონკერტო ტურნეებში. გამოკვეულია „მზეთამზეს“ ორი ღახერული დისკო: ანსამბლ „მოიებთან“ და „სონართან“ ერთად (გერმანია, 1993), მეორე კი – დამოუკიდებელი (შვეიცარია, 1996).

MZETAMZE

GEORGIA

Women's folk ensemble "Mzetamze" was formed in 1986. All six members of the group are ethnomusicologists, who have graduated from Tbilisi State Conservatoire. In the history of Georgian folk performance "Mzetamze" is the first and the only ensemble, performing exclusively women's traditional repertoire. As a result of research and study of it, the group has performed many songs from different parts of Georgia, unknown before to the audience. The basic feature of "Mzetamze" is an adherence to the authentic folklore. The ensemble tries to retain in song traditional form and manner of performance. "Mzetamze" has participated in many international music festivals and Days of Georgian culture, has made concert tours to different countries. "Mzetamze" has recorded two CDs: first – with the ensembles "Mtiebi" and "Soinari" (Germany, 1993) and the second – its own (Switzerland, 1996).

მთიები საქართველო

ჩამოყალიბდა 1980 წელს სრულიად ახალგაზრდა ნიჭიერი ფოლკლორისტისა და ხალხური სიმღერის შესანიშნავი შემსრულებლის ედიშერ გარაყანიძის ხელმძღვანელობით. ეს იყო პირველი ავთენტური ანსამბლი საქართველოში, რომლის წევრები ცდილობდნენ სიმღერა შეძლებისდაგვარად მისი არსებობის ბუნებრივ გარემოში აეჟღერებინათ, ცეკვასთან და ქმედებასთან ერთად. ანსამბლი საქართველოს სხვადასხვა კუთხის სიმღერებს სწავლობდა ხალხური მომღერლებისაგან ან ფონომაჩანაწერებიდან. ედიშერ გარაყანიძის, როგორც ანსამბლის ხელმძღვანელის მოღვაწეობა მკიდროდ იყო დაკავშირებული მის ფართო სამეცნიერო და საგანმანათლებლო საქმიანობასთან. „მთიების“ საშემსრულებლო ესთეტიკაში პირველად გამოიკვეთა ფოლკლორული თეატრის პრინციპები. 1999 წელს ბრიტანელი მაყურებლის წინაშე ანსამბლი პირველად წარსდგა როგორც ფოლკლორის თეატრი. ანსამბლი დიდი წარმატებით გამოდიოდა როგორც საქართველოში, ისე უცხოეთში, მონაწილეობდა ედიშერის მიერ ჩატარებულ ქართული სიმღერის სემინარებში. ე. გარაყანიძის ტრაგიკული დაღუპვის შემდეგ (1998) ანსამბლმა იპოვა თავის თავში ძალა და განაგრძობს აქტიურ საკონცერტო გამოსვლებს ჩვენში და უცხოეთში. ამჟამად ანსამბლს ხელმძღვანელობს ედიშერის ვაჟი გიორგი გარაყანიძე. ანსამბლზე გადაღებულია სატელევიზიო დოკუმენტური ფილმი – „მღერის მთიები“ (1986 წ.). ჩაწერილი აქვს ორი დამოუკიდებელი ლაზერული დისკი (1996, 1998 – ედიშერ გარაყანიძის ხსოვნისადმი მიძღვნილი).

MTIEBI

GEORGIA

Was founded in 1980 under a very young and talented folklorist and brilliant performer of folk songs Edisher Garakanidze. It was the first authentic ensemble in Georgia. The members of "Mtiebi" tried to perform songs in their natural environment where the words and music of a song are supplemented by dance and movement. The "Mtiebi" learned songs of different regions of Georgia either from folk singers or recordings. Edisher Garakanidze's activities as the leader of ensemble were closely connected with his research and pedagogical work. The principles of folk theatre first have been revealed in the performing aesthetics of "Mtiebi". In 1999 "Mtiebi" for the first time appeared before the British audience as Folk Theatre. The ensemble successfully performs both in Georgia and abroad. It took part in the workshops of Georgian song held by E. Garakanidze. After E. Garakanidze's tragic death (1998) the members of ensemble have gathered themselves up and continue to give successful concerts in different countries of the world. The leader of the ensemble is Edisher's son Giorgi Garakanidze. The ensemble has appeared in TV documentary film "Mtiebi Sings". The ensemble has recorded two CDs (1996, 1998 - dedicated to the memory of Edisher Garakanidze).

რუსთავი საქართველო

ჩამოყალიბდა 1968 წელს. მისი წევრები ტრადიციულ ქართველ მომღერალთა ოჯახების წარმომადგენლები იყვნენ. ანსამბლში მღეროდნენ შესანიშნავი მომღერლები პ. კონაშვილი, ბ. გუგავა, გ. ასაბაშვილი, ლ. წიგწივაძე, რომლებიც ცოცხალნი აღარ არიან. დღეს ანსამბლის წევრთა უმეტესობას წარმოადგენენ ახალგაზრდები, რომლებიც ბავშვთა კოლექტივებში აღიზარდნენ. თავისი არსებობის მანძილზე „რუსთავმა“ ჩაწერა 600-ზე მეტი ქართული ხალხური სიმღერა, რომლებიც ფირფიტებისა და ლაზერული დისკების სახით გამოიცა. მრავალი წლის განმავლობაში იგი თითქმის ერთადერთი იყო, რომელიც საქართველოში აქტიურ საგანმანათლებლო მოღვაწეობას ეწეოდა. ასევე დიდი მისი წვლილი ქართული მრავალხმიანობის საზღვარგარეთ პოპულარიზაციაში. მან გასტროლებით მოიარა მსოფლიოს სამოცზე მეტი ქვეყანა, გაიარა 3.000-ზე მეტი კონცერტი მსოფლიოს საუკეთესო დარბაზებში. ანსამბლმა „რუსთავმა“ დაამკვიდრა ქართული სიმღერა-გალობის თაყისებური მანერა, რომელიც ხალხურთან შედარებით მეტი აკადემიურობითა და დახვეწილობით გამოირჩევა. ანსამბლს ხელმძღვანელობს გამომჩენილი მუსიკოსი და ქართული ხალხური სიმღერის დიდი მოამბე, საქართველოს სახალხო არტისტი, შ. რუსთაველის, ზ. ფალიაშვილისა და სახელმწიფო პრემიების ლაურეატი, პროფესორი ანზორ ერქომაიშვილი.

RUSTAVI

GEORGIA

Was founded in 1968. The members of the ensemble are representatives of traditional Georgian singers' families. The world-known singers H. Gonashvili, B. Gugava, G. Azarashvili, L. Tsvitsivadze, who are not alive now, sang in this ensemble. Today the majority of its members are young people, who have come from children's choirs. The ensemble has recorded more than 600 Georgian folk songs which resulted in numerous records and CDs. During many years it was the only ensemble, that has been engaged in active educational activities. The contribution of this ensemble in popularization of Georgian polyphony abroad is really inestimable. The ensemble has toured more than 60 countries of the world and held more than 3.000 concerts in the major halls of the world. The "Rustavi" has established special manner of singing Georgian songs and chants which is distinguished by high professionalism and perfection of performance. The Director of "Rustavi" is Prof. Anzor Erkomaishvili, a remarkable musician and a great worshipper of Georgian folk song, People's Artist of Georgia, the Sh. Rustaveli and Z. Paliashvili State Prizes Laureate.

ტრიო კავკასია აშშ

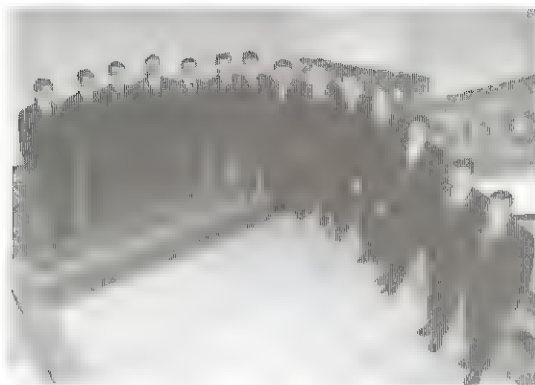
შეიქმნა 1994 წელს. მისი წევრები არიან: ალან გასერი, სტიუარტ გელზერი და კარლ ლინიჩი, რომლებიც ამერიკული „ქართული ანსამბლის“ წევრები იყვნენ. 1995 წელს მათ იმოგზაურეს საქართველოში და ხუთი თვე გაატარეს ქართული ენისა და სიმღერის სწავლაში სხვადასხვა პედაგოგისა და გუნდის ხელმძღვანელის დახმარებით. 1997 წელს ისინი კვლავ დაბრუნდნენ საქართველოში, იმოგზაურეს სვანეთსა და გურიაში, სადაც შეაგროვეს სიმღერები და შეასრულეს ისინი კონცერტზე. მიუხედავად იმისა, რომ სამ სხვადასხვა ქვეყანაში ცხოვრობენ, ტრიოს წევრები აღრმავებენ თავიანთ ინტერესს ქართული ხალხური მუსიკის მიმართ. 2001 წელს მეორე ლაზერული დისკის გამოშვების აღსანიშნავად, მათ კონცერტი გამართეს. ტრიო „კავკასიის“ წარმომადგენლებს იმედი აქვთ, რომ ქართული ხალხური სიმღერებისადმი ინტერესი მთელს მსოფლიოში კიდევ უფრო გაიზრდება და სათავეს დაუდებს სხვადასხვა ეროვნული შემადგენლობის ახალ-ახალი გუნდების შექმნას.

Trio KAVKASIA

USA

Was formed in 1994 by singers Alan Gasser, Stuart Gelzer and Carl Linich from the American Kartuli Ensemble. The following year, they travelled to Georgia and spent five months studying the Georgian language and learning songs from various teachers and choir directors in Georgia. They returned to Georgia in 1997 and traveled in Svaneti and Guria, collecting more songs and performing in concert. Although they now live in three different countries, the members of Kavkasia continue to pursue their interests in Georgian folk music both individually and as a trio. They performed a concert in 2001 to celebrate the release of their second CD. It is Kavkasia's hope that worldwide interest in Georgian singing will continue to grow, giving birth to more and more choirs of all nationalities.

უნივერსიტეტი საქართველო

ჩამოყალიბდა 1997 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში და სახელწოდებაც აქედან მიიღო. დაკომპლექტებულია სხვადასხვა ფაკულტეტის სტუდენტებით. ზოგიერთმა მათგანმა უკვე დაამთავრა უნივერსიტეტი, მაგრამ ანსამბლში მაინც მღერის, რადგან ეს ახალგაზრდები თავდავიწყებით არიან შეყვარებული ქართულ ხალხურ სიმღერაში. „უნივერსიტეტის“ რეპერტუარში გლეხურ სიმღერასთან ერთად არის ქართული ქალაქური ფოლკლორის ნიმუშები და ქართველ კომპოზიტორთა ნაწარმოებები. ანსამბლმა საქართველოში მადე მოიხვეჭა პოპულარობა, წარმატებით გამოდის უცხოეთშიც. 2001 წელს მან იტალიაში, უმაღლესი სასწავლებლების ანსამბლების კონკერს ხე გრან-პრი მოიპოვა. ანსამბლს ხელმძღვანელობს რობერტ გოგოლაშვილი.

შაზისი საქართველო

ჩამოყალიბდა 1977 წელს. მისი წევრები სხვადასხვა დარგის მეცნიერები არიან. ისინი მეცნიერული ადღოთი და დიდი სიყვარულით ეკიდებიან ქართული ხალხური სიმღერის შესწავლისა და პოპულარიზაციის საქმეს. ანსამბლი ცდილობს ყოველი კუთხის სიმღერას თავისი კოლორიტი შეუნარჩუნოს. მან ადადგინა და თავის რეპერტუარში შეიტანა ბევრი დღემდე ეცნობი სიმღერა გაპართული აქვს მრავალი კონცერტი უცხოეთის ქვეყნებში. ჩაწერილი – არა ერთი ფირფიტა და ლაზერული დისკი. ანსამბლი ჩამოაყალიბა რობერტ გოგოლაშვილმა აქამდე მისი ხელმძღვანელობა გამოცდილი ღონიერი ჯემბერ ყოვლია.

UNIVERSITETI GEORGIA

Was founded in 1997 at the Tbilisi State University and its name comes from it. The students of different faculties have been joined in this ensemble. Some of them are already alumni, but still sing in the choir. All of them are passionate admirers and lovers of Georgian folk songs. The repertoire of the “Universiteti” includes village songs, urban songs and the songs of Georgian professional composers. The ensemble soon has become very popular. It successfully gives concerts abroad. “Universiteti” was awarded the Grand Prix at the Contest of High Schools Ensembles in Italy (2002). The leader of the ensemble is Robert Gogolashvili.

PAZISI GEORGIA

Was founded in 1977. Its members are scientists of different branches. They learn Georgian folk songs and popularize them with great love and scientific approach. The ensemble tries to preserve local peculiarities and vocal style of each region of Georgia. “Pazisi” has restored and included into its repertoire many unknown till present songs. The ensemble has given a lot of concerts in different countries of the world, has recorded a number of LPs and CD. The ensemble was founded by Robert Gogolashvili. At present it is headed by an experienced choir leader Djumber Kolbaia.

შესვები სამართველო

თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის ვაჟთა ფოლკლორული ანსამბლი „ფესვები“ ჩამოყალიბდა 2000 წელს. იგი შედგება სტუდენტებისაგან, რომელიც უნივერსიტეტის ქართული ხალხური სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლში – „ქართული ფოლკლორი“ 1996 წელს მოვიდნენ. მომღერალთა ამ თაობის მიერ შედგენილი ანსამბლის კონცერტები მსმენელის მოწონებით სარგებლობს როგორც საქართველოში, ისე მის ფარგლებს გარეთ. არის საერთაშორისო ფესტივალების ღაზრეატი. იგი ძირითადად მიეწეება ქართულ ხალხურ სიმღერებს ასრულებს, აღდგენილი აქვს რამდენიმე სიმღერის დღემდე უცნობი ვარიანტი. ჩაწერილი აქვს ლაზერული დისკი. „ფესვებს“ ხელმძღვანელობს ქართული ხალხური სიმღერის შესანიშნავი მცოდნე დავით უზნაძე.

PESVEBI

GEORGIA

The “Pesvebi” of the Tbilisi State Medical University is a men’s ensemble formed in 2000. It consists of the students who joined the folk song and dance ensemble “Georgian Folklore” in 1996. This generation of ensemble singers is of great success both in Georgia and abroad. The repertoire of the group mainly includes Georgian folk songs that have been forgotten with time. The unknown variants of some Georgian songs have been restored by this ensemble. They have released one CD. The leader of the ensemble is David Uznadze, a brilliant connoisseur of Georgian folk song.

ქართველები მსოფლიოს იმ მცირერიცხოვან ხალხთა რიცხვს განეკუთვნებიან, რომელთაც XXI საუკუნის დასაწყისამდე შემოინახეს ავთენტური ფოლკლორი. საქართველოს სოფლებში ჯერ კიდევ შეხვდებით ნამდვილ ხალხურ მომღერლებს, რომელთათვისაც სიმღერა მათი ყოფის შემადგენელი ნაწილია და ვისაც იგი ფონოჩანაწერიდან კი არა, თავისი წინაპრისაგან უსწაველია. ასეთი მომღერლების რიცხვი თანდათან იკლებს ბარტოკი ამბობდა, სოფლად ძველებური სიმღერების აღდგენა ამას გარჯალო მაგრამ ამ საქმემ შეიძლება ნაყოფიც გამოიღოს, თუ აღდგება ძველ საქართველოში არსებული სიმღერის სწავლების ტრადიციული მეთოდი. საბუნდოვროდ, ამ ბოლო დროს შესაძლებელი გახდა სხვადასხვა რეგიონში სიმღერის ოსტატებისათვის შეგირდების მიზარების უძველესი ტრადიციის აღდგენა. ოსტატები ახალგაზრდებს არა მარტო სიმღერა-გალობის ნიმუშებს შეასწავლიან, არამედ მრავალხმიანობის პირობებში იმპროვიზაციის უნარსაც უდღეივებენ. ეს გვაიმედებს, რომ ქართულ სოფელში ტრადიციული სიმღერა არ მოკვდება.

სიმპოზიუმზე წარმოდგენილი იმეპიან ხალხური მომღერლები:

აჭარიდან

ენვერ ხალვაშის ჯგუფი სოფ. ხიხაძირიდან
სულეიკო მამულაიშვილის ანსამბლი „შვიდაცა“ ქობულეთიდან
პუსეინ ნემსაძე – მენონგურე

ბუზრიდან

ვაჟა გოგოლაძის ჯგუფი ჩოხატაურიდან
ოთარ ბერძენიშვილი

იმერეთიდან

გივი ჭაფოძის ანსამბლი „დუცხუნი“ სოფ. ყუმურიდან
სულეიკო ციმაკურიძის ანსამბლი „ოდილა“ სოფ. კიცხიდან
ზაქრო ბერაძის გუნდი ზესტაფონიდან

კახეთიდან

ანდრო სამაშვილის ჯგუფი სოფ. ართანიდან
ბადურ პირველაშვილის ჯგუფი გურჯაანიდან
მალხაზ ივანელაშვილის ჯგუფი საგარეჯოდან

რაჭიდან

როსტომ გოგოლაძის ანსამბლი „საგალობელი“
დავით ბაქრაძე – მესტვირე

სამეგრელოდან

პოლიკარპე ხუბულავას ჯგუფი ზუგდიდიდან

სვანეთიდან

გელა გუგავას გუნდი ლენტეხიდან

The Georgians belong to that minority of peoples which till the beginning of the 21st century have preserved their authentic folklore. We can still meet folk singers in the villages of Georgia, for whom music is an integral part of their everyday life. They have learned folk songs not from recordings but by oral transmission from their ancestors. The number of such singers becomes less and less from day to day. Bartok said that the restoring of old songs in village is a vain trouble. But if traditional methods of learning folk songs existed in Georgia before restore we'll reap the fruits of such labour. Luckily the oldest tradition of appointing pupils to masters of folk singing have been preserved in different regions of Georgia. The young folk singers not only learn the performing art of songs and chants from their masters but at the same time they develop skills of improvisation within polyphonic conditions. This gives hope that traditional singing in Georgian village will never die.

FOLK SINGERS PRESENTED AT THE SYMPOSIUM:

ADJARA

Enver Khalvashi's group (Khikhadziri)
Suliko Mamulaishvili's ensemble "Shvidkatsa" (Kobuleti District)
Husein Nemsadze – chonguri player

GURIA

Vazha Gogoladze's group (Chokhatauri)
Otar Berdzenishvili

IMERETI

Givi Chapodze's group – "Dutskhuni" (Kumuri)
Suliko Tsimakuridze's ensemble "Odila" (Kitskhi)
Zakro Beradze's choir (Zestaponi)

KAKHETI

Andro Samanashvili's group (Artana)
Badur Pirvelashvili's group (Gurdjaani)
Malkhaz Ivelashvili's group (Sagaredjo)

RACHA

Rostom Gogoladze's ensemble – "Sagalobeli"
David Bakradze – stviri player

SAMEGRELO

Polikarpe Khubulava's group (Zugdidi)

SVANETI

Gela Gugava's choir (Lentekhi)

სიმპოზიუმის ორგანიზატორები მხარდაჭერისა და ხელშეწყობისათვის მაღლობას უხდინან:

საქართველოს კულტურის სამინისტროს

საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს

საქართველოს პარლამენტის განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის კომიტეტი

საქართველოს სახელმწიფო კანცელარიის კულტურის, განათლებისა და მეცნიერების განყოფილებას

ქალაქ თბილისის მერიას და მერიის კულტურის საქალაქო სამსახურს

საქართველოს ტელევიზიასა და რადიოგაუფშვებლობას

ტელეკომპანიას „მეცხრე არხი“

თბილისის მთნობრაფიულ მუზეუმს ღია ცის ძველ

ბატონ ირაკლი გარაკანიძეს

ბატონ ბეკა ისაევ-ავარსკის

სიმპოზიუმის სპონსორებს – TBC ბანკს, ვებ-დიზაინერთა ჯგუფს CT-Design

THE SYMPOSIUM ORGANIZERS ARE MOST GRATEFUL TO THE:

MINISTRY OF CULTURE OF GEORGIA

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF GEORGIA

COMMITTEE OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE AND SPORT OF THE PARLIAMENT OF GEORGIA

DEPARTMENT OF CULTURE, EDUCATION AND SCIENCE OF THE STATE OFFICE OF GEORGIA

TBILISI MUNICIPALITY AND CULTURE SERVICE OF THE MUNICIPALITY

GEORGIAN TV & RADIO CORPORATION

TV CHANNEL "METSKHRE ARKHI"

TBILISI ETHNOGRAPHIC MUSEUM

MR. IRAKLI GARAKANIDZE

MR. BEKA ISAEV-AVARSKY

SPONSORS OF THE SYMPOSIUM – TBC BANK, WEB-DESIGN GROUP – CT-DESIGN

FOR THEIR GENEROUS SUPPORT AND ASSISTANCE

სიმპოზიუმი ტარდება თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო
კონსერვატორიაში

380008, თბილისი, გრიბოედოვის 8

ტელ.: (+995 32) 93 52 60; 98 71 84

ფაქსი: (+995 32) 98 71 87

ელ-ფოსტა: geomusic53@hotmail.com

www.polyphony.ge

THE SYMPOSIUM IS HELD AT: THE V. SARADJISHVILI TBILISI STATE CONSERVATOIRE

8, GRIBOEDOV STR., TBILISI, 380008, GEORGIA

Telephone (+995 32) 93 52 60; 98 71 84

Fax: (+995 32) 98 71 87

E-mail: geomusic53@hotmail.com

www.polyphony.ge

პასუხისმგებელი რედაქტორი
შემდგენელი
რედკოლეგია

თარგმანი
მხატვარი
კომპიუტერული უზრუნველყოფა

რუსუდან წურჭუშია
ქეთევან ბაძრაძე
ევსევი ჯოხონელიძე
ია ხურციძე
გულბათ ტორაძე
ნატო ზუმბაძე
მარიკა ნადარეიშვილი
თამარ ქურდაშვილი
ნიკა სებისკვერაძე
ბადრი ჩიქობავა
ქეთევან ნაცვლიშვილი

Editor-in-Chief

Compiled by

Editorial Board

Translated by

Design by

Computer Service by

Rusudan TSURTSUMIA

Ketevan BAKRADZE

Evsevi CHOKHONELIDZE

Ia KHURTSIDZE

Gulbat TORADZE

Nato ZUMBADZE

Marika NADAREISHVILI

Tamar KURDASHVILI

Nika SEBISKVERADZE

Badri CHIKOBAVA

Kate NATSVLISHVILI

